

ਅਜੋਕੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਏਸ਼ੀਆਈ ਸਹਿਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੁਸਤਕਮਾਲਾ ਚਾਰ

ਅਜੋਕੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਕਹਾਣੀਆਂ

(ਬਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)

ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਅਨੁਵਾਦਕ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਰਮਾ

ਏਸ਼ੀਆਈ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਯੂਨੈਸਕੋ
ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਟਰੱਸਟ, ਇੰਡੀਆ

ਏਸ਼ੀਆਈ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਏਸ਼ੀਆਈ ਸਹਿਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਮਕਾਲੀਨ ਏਸ਼ੀਆਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ 5 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ISBN 81-237-0699-5

1994 (ਸ਼ੱਕ ਸੰਮਤ 1915)

© ਏਸ਼ੀਅਨ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਯੂਨੈਸਕੋ, ਟੋਕੀਓ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ © ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਟਰੱਸਟ, ਇੰਡੀਆ

Stories from Asia Today (*Punjabi*)

ਮੁੱਲ: 14.00

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੁਕ ਟਰੱਸਟ, ਇੰਡੀਆ, ਏ-5, ਗਰੀਨ ਪਾਰਕ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110016 ਵੱਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ।

ਤਤਕਰਾ

1. ਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਰੁੱਖ	ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ	1
2. ਸੁੰਦਰ ਬਗਲਾ	ਬਰਮਾ	8
3. ਬੱਸ ਦੀ ਸੈਰ	ਭਾਰਤ	16
4. ਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਤੋਹਫਾ	ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ	27
5. ਕਵੀ ਅਤੇ ਸੂਰਜ	ਈਰਾਨ	35
6. ਚਲਾਕ ਮੁੰਡਾ	ਜਪਾਨ	43
7. ਯੂਨੀ ਅਤੇ ਬੈਲ	ਕੋਰੀਆ	56
8. ਗੁਆਂਢੀ	ਮਲੇਸ਼ੀਆ	62
9. ਜਾਦੂ ਦੀ ਬੰਸਰੀ	ਨੇਪਾਲ	73
10. ਟੁਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਗਧਾ	ਪਾਕਿਸਤਾਨ	84
11. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਮੁੰਡਾ	ਫਿਲਪਾਈਨ	94
12. ਯਾਦਗਰੀ ਬਿੱਲੀ	ਸਿੰਘਾਪੁਰ	101
13. ਘਰ ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਲਾਲਟੈਣ	ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ	115
14. ਆਂਡੇ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ	ਥਾਈਲੈਂਡ	128
15. ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਪਰਿਚਯ		136

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ

ਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਰੁੱਖ

ਇਹਜ਼ਾਮ ਰਹਿਨਾਵਾਰਦ ਜ਼ਰਖਾਬ

ਬਹੁਤ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਰੁੱਖ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਕੋਲ ਹੀ ਮੋਚੀ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਹੱਟੀ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਦੇ ਸਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਿਨ ਭਰ ਵਿਚ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਮੋਚੀ ਹੀ ਹੱਟੀ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸਮਾਂ ਉਂਝ ਹੀ ਗੁਆਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ

ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੁਕਾਨ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਮੋਚੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਗੁਮਸ਼ੁਮ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਝੁਕਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਵੇ। ਦੋਨੋਂ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਉਦਾਸ ਦਿਸਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੋਚੀ ਦੀ ਨਕਲ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮੂਰਖਤਾ-ਪੂਰਨ ਹਰਕਤ ਸੀ।

ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੋਈ ਭੈੜੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਮੈਂ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੋਚੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ: 'ਕਿਉਂ ਜੀ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?'

ਮੋਚੀ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਤਕਿਆ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਲਾਸ ਦੀ ਝਲਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਹੁੰਦਲੀ ਤੇ ਮੂਕ ਉਦਾਸੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਉਦਾਸ ਚੁੱਪ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ।

'ਮੇਰਾ ਬਾਜ਼ ਉੱਡ ਗਿਆ,' ਮੋਚੀ ਬੋਲਿਆ।

ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਕਿਵੇਂ ਉੱਡ ਗਿਆ?' ਮੈਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

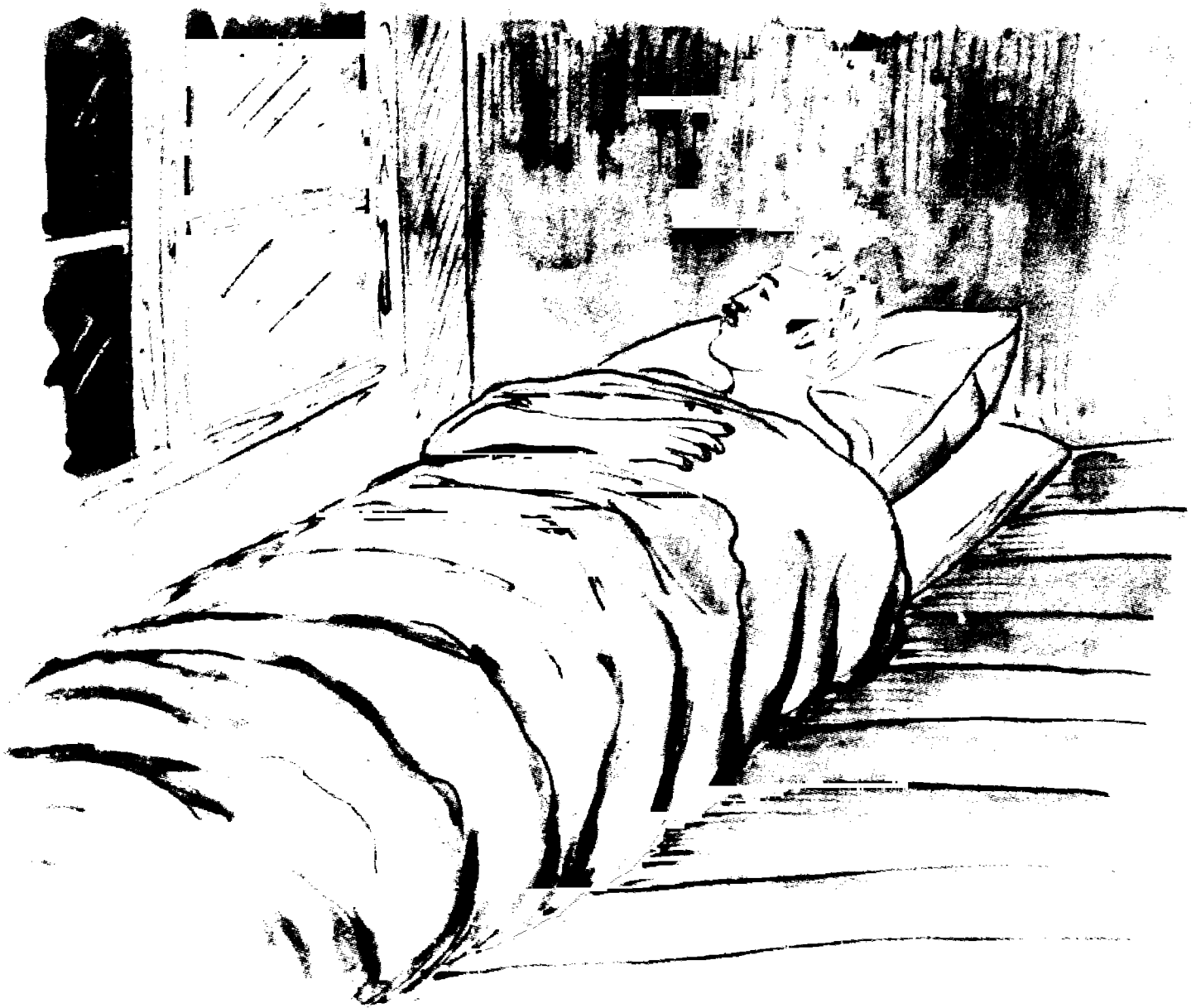
ਮੋਚੀ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਸਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਮੋਚੀ ਦੇ ਹਾਸੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਖੋਹ ਜਾਣ ਦੀ ਝਲਕ ਸੀ।

'ਤੂੰ ਹੱਸ ਕਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਜ਼ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਏਗਾ,' ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਉਹ ਮਰੇਗਾ ਕਿਉਂ?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕਿਉਂ ਜੋ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲੰਮਾ ਧਾਗਾ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਖੇੜੇ ਦੀ ਝਲਕ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਰਤ ਆਈ। 'ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹ ਬਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਉਤੇ ਬੈਠੇਗਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਧਾਗਾ ਫਸ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ

ਉਲਝਿਆ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਧਾਗਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।"

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦਾ ਖੇੜਾ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲਗਣ ਲਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਹਲੜ ਮੇਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, "ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਇਸ ਧਾਗੇ ਨੂੰ ਵੱਢ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ... ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਇਸ ਨੂੰ ਟੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।"

"ਉਹ ਬਾਜ਼ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ।" ਮੇਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਨਿਰਦਈ ਹੋ" ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁਣ ਹੋਰ ਚਮਕਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ

ਆਖਿਆ: "ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਚੋਗਾ ਖੁਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਉੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ..."

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ "ਕਿਉਂ ਜੋ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਇਕ ਧਾਗਾ ਉਸਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਛੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਲਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਧਾਗਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਬਾਜ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ... ਟੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।"

ਰਾਤ ਭਰ ਮੈਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਰਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ। ਰਾਤ ਦਾ ਉਦਾਸ ਹਨੇਰਾ ਮੇਰੀ ਹਿੱਕ ਦੇ ਉਤੇ ਦਬਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਸੌਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਇਕ ਖਿਆਲ ਪਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਅੰਦਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਲੱਖ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਅੰਦਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਾਤ ਬੀਤ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗੁੱਝੇ ਤਾਪ ਨਾਲ ਤਪ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਲਗਾ। ਸੌਣ ਤੇ ਜਾਗਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੇਖਣ ਲਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਧਾਗਿਆਂ ਅਤੇ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਰੱਸੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਤਲੀਆਂ। ਪਰ ਸਭ ਇੰਨੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜੋ ਤੋੜੀਆਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ। ਅਚਾਨਕ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਰੱਸੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੈਰ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਰੱਸੀ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਮੈਂ ਕੰਬਦਾ ਹੋਇਆ ਉਠ ਬੈਠਾ। ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਤੇਜ਼ ਸ਼ੋਰ

ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਮੋਚੀ ਦੀ ਹੱਟੀ ਕੋਲ ਮੁਰਦਾ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਕੱਠੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੋਚੀ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਨੱਚ ਤੇ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਨੱਚਦਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੂਕਿਆ: "ਦੇਖ ਲਿਆ? ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਨਾ?"

"ਕੀ ਮਤਲਬ?" ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ

"ਏਧਰ ਆ ਰਤਾ" ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਰੁੱਖ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਟਾਹਣੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਔਹ ਦੇਖੋ, ਰਤਾ ਦੇਖੋ ਨਾ।"

ਬਾਜ਼ ਇਕ ਸ਼ਾਖ ਤੋਂ ਲਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਬੱਧੀ ਰੱਸੀ ਰੁੱਖ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੁਟਣ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਦੇ ਝੜੇ ਹੋਏ ਖੰਭ ਚੁਫੇਰੇ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਛੀ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਬੇਜਾਨ ਅੱਖਾਂ ਮੇਰੇ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਪੰਛੀ ਦੁਖਾਵੇਂ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ: "ਇਹ ਹੈ ਜੀਵਨ ਪੰਧ ਦਾ ਅੰਤ"

"ਦੇਖ ਲਿਆ?" ਮੋਚੀ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ?"

ਭੀੜ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਕ ਮੱਤਹੀਣਾਂ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਾਲ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਪੰਛੀ ਫਾਹੇ ਲਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਨਹੀਂ।"

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਸਭ ਦੇ ਪੈਰ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਨੂੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮੋਚੀ ਦੇ ਪੈਰ ਵੀ ਬੱਧੇ ਸਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਫੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀਆਂ ਗੋਲ-ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਵਰਗੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਗੋਲ-ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਖਿੜਖਿੜਾ ਕੇ ਹੱਸ ਪਿਆ। "ਤੂੰ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੱਸਣ ਲਗਾ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਾਸਾ ਸਾਰੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤਾ।

"ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੋਚੀ ਨੇ ਉੱਚੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੱਸੀਆਂ ਬੱਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।” ਮੈਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, “ਕਿਥੇ ਹਨ? ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਰੱਸੀਆਂ?”

ਮੈਂ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਵੀ ਇਕ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਨੂੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਤੇ ਗੋਲ-ਗੋਲ ਫੰਦੇ ਹਨ — ਸਵਾਰਥ ਦੇ, ਘੁਮੰਡ ਦੇ ਛੋਟੇ ਫੰਦੇ।

ਸੋ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਅਰਧ-ਚੇਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਰੱਸੀਆਂ ਤੁੜਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ।

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਰਦਾ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੋਂ ਲਮਕ ਰਹੇ ਸਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਪੈਰ ਨੂੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਉਦਾਸ ਚਿਹਰਾ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, “ਇਹ ਹੈ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅੰਤ।” ਦੋਨੋਂ ਵਿਹਲੜ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹੀਓ ਉਦਾਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖ ਉਤੇ ਲਮਕਦੇ ਬਾਜ਼ ਵਲ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਗਈ। “ਇਹ ਪਰਤ ਕਿਉਂ ਆਇਆ?” ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੱਸੀ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਰੱਸੀ ਜਿਵੇਂ ਜੀਵਤ ਪੰਛੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਹਾਸਮ ਗੋਰਬੰਦੀ

ਬਰਮਾ

ਸੁੰਦਰ ਬਗਲਾ

ਗਾਇਤਨੀ

(ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ: ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਮੂਲ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰੁਪਾਂਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮਾਡਰਨ ਸ਼ਾਰਟ ਸਟੋਰੀਜ਼ ਫਾਰ ਯੰਗ ਪੀਪਲ' ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 1964 ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਚੋਰ 'ਨਟੇ ਟੱਪਾ' ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਰਮਾ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਘਾ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਰਾਬਨਹੁਡ' ਜਿਹੜਾ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁਰਾ ਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।)

ਮੇਰਾ ਇਕ ਜੋਟੀਦਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠੇ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਗਊਆਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮਿੱਟੀ ਕੂਲੀ ਤੇ ਚੀਕਣੀ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋ ਇਹ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਭੋਣ ਦੇ ਉਤੇ ਪਏ ਢੇਰ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰੇਤ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਰੂ ਖੇਰੂ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਬਰਸਾਤ ਹਾਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਫੁਹਾਰਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੁੱਖ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਗਊਆਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਾਂ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੋ ਵਡੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅੱਲ ਸੀ 'ਕਵੀਰੀ' ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਵੱਡੀ ਮੱਝ'। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁੜਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜਿਉਂਦਾ ਬਗਲਾ ਛੁਪਾ ਕੇ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਸੀ।

"ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਬਗਲਾ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲਿਆ?" ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਕਵੀਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। "ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੁਲੇਲ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਹੈ?"

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਲਾਅ ਕੰਢਿਓਂ ਮਾਰ ਗਿਰਾਇਆ" ਕਵੀਰੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਇਕ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੀ ਸੁੱਟ ਲਿਆ ਸੀ" ਦੂਜਾ ਮੁੰਡਾ ਬੋਲਿਆ "ਪਰ ਉਹ ਉੱਡ ਗਿਆ।"

"ਬਾਹਰ ਕੱਢੀਂ ਬਗਲੇ ਨੂੰ। ਰਤਾ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲਵਾਂ" ਮੈਂ ਕਵੀਰੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਵੀਗੀ ਸੰਗਣ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਆਖਰ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਕਮੀਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਡ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਾ। ਹਾਏ! ਕਿੰਨਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਸੀ ਇਹ। ਇਸਦੇ ਖੰਭ ਦੁੱਧ ਵਰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਸਨ। ਇਸਦੀ ਚੁੰਝ ਅਤੇ ਟੰਗਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਇਸ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿੰਨਾ ਅਦਭੁਤ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਪਾਲਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਕੁੱਤਾ, ਇਕ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੁਰਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਮੁਰਗੀ ਨੇ 14 ਆਂਡੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਂਡਿਆਂ ਤੋਂ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਚੂੜੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਵੀਗੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝ ਰਿਹਾ।

ਕਵੀਗੀ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਕੀ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ?"

"ਜ਼ਰੂਰ ਜ਼ਰੂਰ" ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ "ਤੂੰ ਇਹ ਬਗਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"ਬੇਸ਼ਕ, ਤੂੰ ਇਹ ਬਗਲਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਏਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸਿਗਰਟ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।"

ਮੇਰੇ ਜੋਟੀਦਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀਂਦਾ। ਪਰ ਕਵੀਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ।

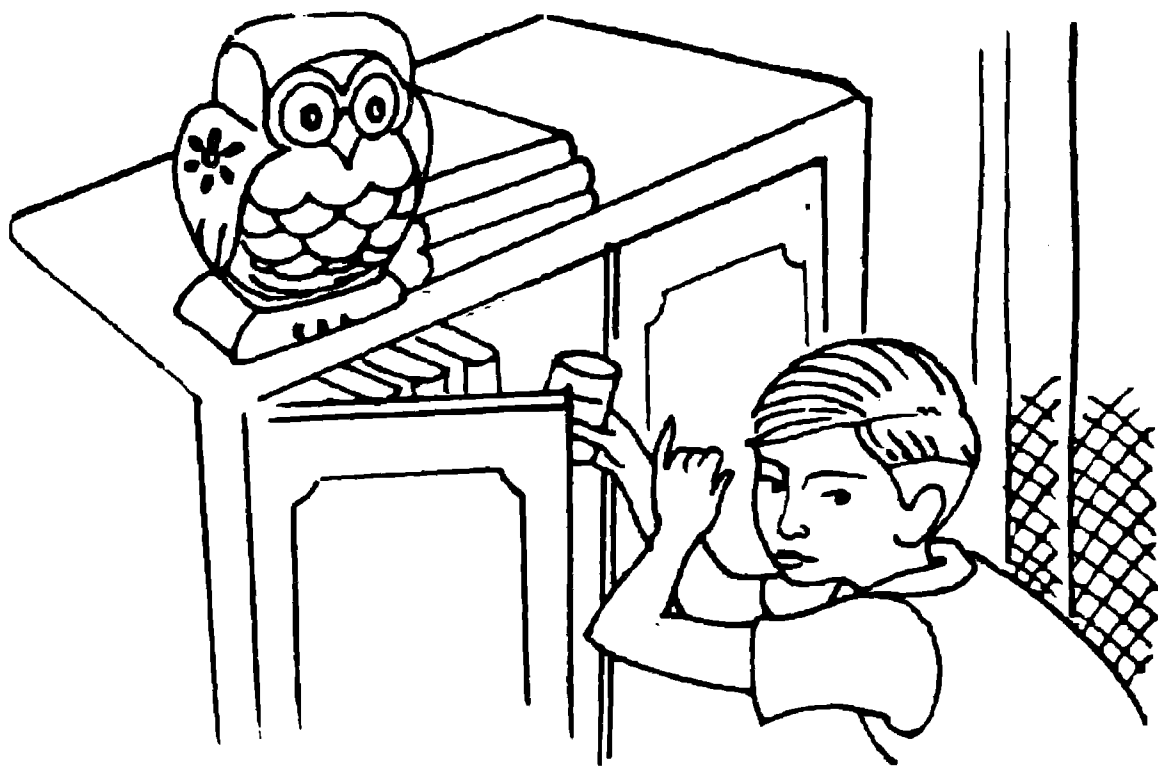
"ਹਾਏ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਗਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਗਰਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ" ਮੈਂ ਆਖਿਆ।

"ਪਰ ਤੇਰੀ ਮਾਸੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸ ਤਾਂ ਸਿਗਰਟ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਦੇ?"

"ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸਦੇ ਸਿਗਰਟ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।"

"ਨਾ, ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਗਰਟ ਹੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਸੌਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।"

ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਸਿਗਰਟ ਚੁਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ? ਨਾ, ਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਮਾਰ ਪਵੇਗੀ।"

ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ" ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਕਵੀਰੀ ਨੇ ਬਗਲਾ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਬਗਲਾ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗਰ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾਉਣ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੜਕਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਸੌਂਕ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਬਗਲਾ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ ਹੈ।

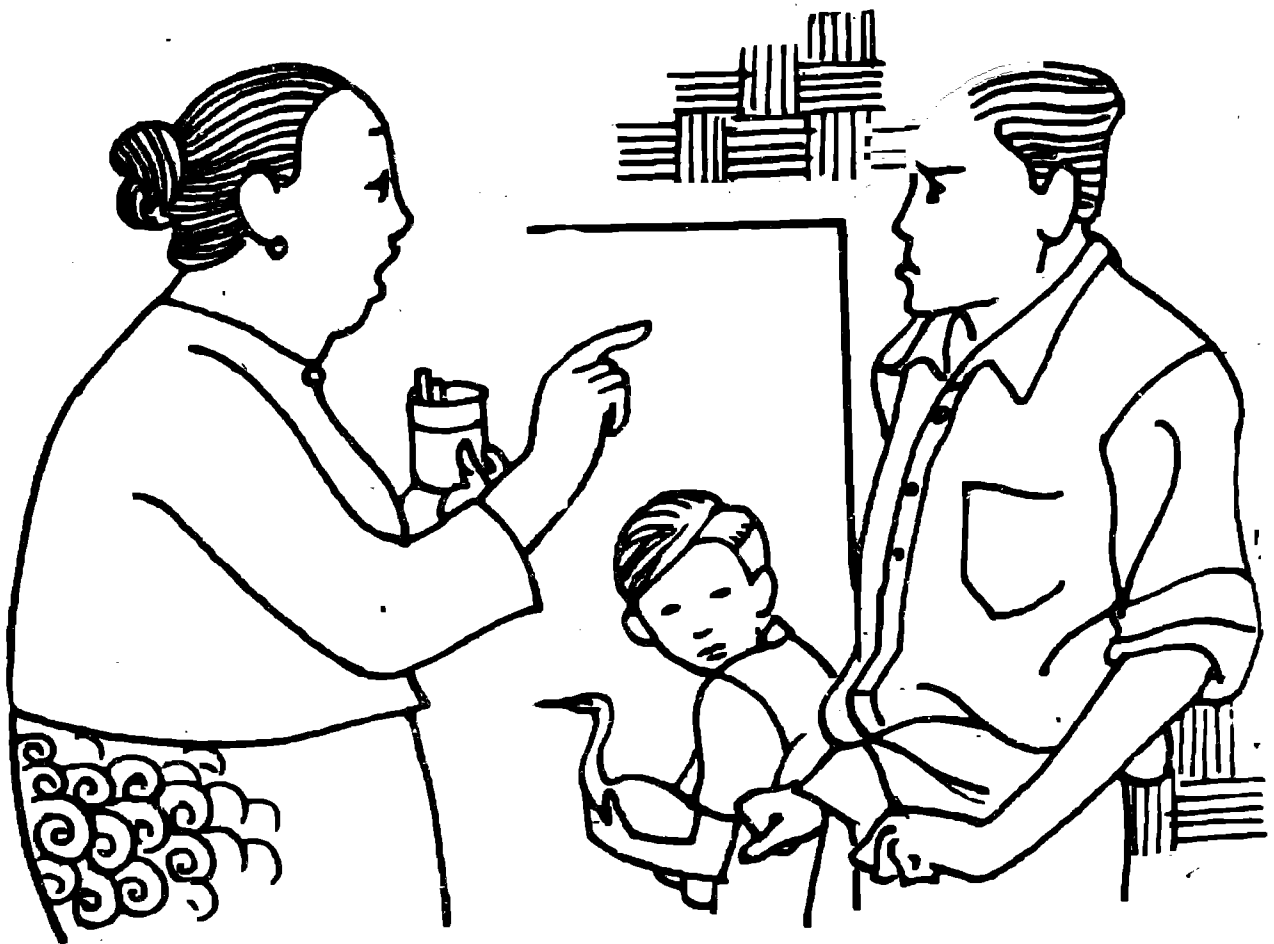
"ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?" ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।"

ਕਵੀਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਬਗਲਾ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਖੰਭ ਫੜਫੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਮੈਥੋਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿਣ ਹੁੰਦਾ।

"ਠੀਕ ਹੈ" ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਸੌਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਗਲਾ ਦੇ ਦੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿਗਰਟ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਥੇ ਰੁਕੋ।"

ਮੈਂ ਨੱਸਦਾ ਨੱਸਦਾ ਘਰ ਪੁੱਜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਿਗਰਟ ਦਾ ਡੱਬਾ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਗਿਣ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਸ ਸਿਗਰਟ ਕੱਢ ਲਏ। ਡੱਬਾ ਲੱਗਭਗ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਟਿਕਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਵਲ ਨੱਸਿਆ ਜਿਥੇ ਮੁੰਡੇ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

"ਆਹ ਫੜ੍ਹ" ਮੈਂ ਕਵੀਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਹਨ ਪੂਰੇ ਦਸ ਸਿਗਰਟ।" ਉਸ ਨੇ ਬਗਲਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ

ਬਗਲੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਪੁਰਾਣੇ ਬਕਸੇ ਅਤੇ ਸੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਪਿੰਜਰਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਝ ਹੋਣ ਤੀਕ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਰੀਝਾਂ ਨਾਲ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਰਸੋਈ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਸਨ ਜਿਥੇ ਰਾਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਬਗਲੇ ਪਾਸ ਆ ਬੈਠਾ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਸੀ ਦੀ ਕੜਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਮੇਰੇ ਸਿਗਰਟ ਕਿਸ ਨੇ ਚੁਰਾਏ ਹਨ।' ਮੈਥੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਰੋਬਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਖੁਆਬ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਿਗਰਟ ਮੈਂ ਚੁਰਾਏ ਸਨ।

ਅਖਰ ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੇਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਉਸਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ 'ਸਨਆਂਗ' ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੱਬੇ ਉਤੇ ਚਿੱਕੜ-ਭਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਵੇਰ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਲੱਗੇ 'ਸਨਆਂਗ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਲਬੇੜ ਲਏ ਹੋਣਗੇ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ 'ਸਨਆਂਗ' ਨੂੰ ਇੰਜ ਕੋਸਣ ਲਗ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਡਾਕਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ।

"ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਚੁਰਾਏ।" ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ "ਮੈਂ ਸਦਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਉਂਜ਼ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਸਿਗਰਟ ਹਨ। ਦੇਖ ਲਓ। ਮੇਰਾ ਪੈਕਿਟ ਤਾਂ ਲੱਗਭਗ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

"ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਤੇਰਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਮਾਸੀ ਬੋਲੀ, "ਹੋਰ ਬੈਠ ਚੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

"ਥੈਰ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਛੁਹਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ।"

"ਤੂੰ ਝੂਠ ਬਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਰ ਤੁਹੀਓਂ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਮੰਗੀ।"

'ਸਨਆਂਗ' ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਿੜਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਆਈ। ਮੇਰੀ ਕਰਤੂਤ ਕਾਰਨ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਚੋਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਐਡੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸਲੀ ਚੋਰ ਮੈਂ ਸਾਂ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਝੂਠਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਕੀ ਕਸੂਰ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?

ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ 'ਸਨਆਂਗ' ਨੂੰ ਕੋਸਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਚਾ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਸ਼ੁਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਡਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਉੱਤੇ ਹੱਥ

ਨਾ ਚੁੱਕ ਲਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ।

ਮੈਂ ਨੱਸ ਕੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜਾ ਜਿਥੇ ਉਹ ਝਗੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਝੱਟਪਟ ਕਿਹਾ, "ਮਾਸੀ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਖਿਮਾਂ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਹ ਸਿਗਰਟ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਹਾਂ।"

"ਕੀ ਕਿਹਾ?" ਮਾਸੀ ਅਤੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲੇ।

"ਮੈਂ ਇਕ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਲ ਸੀ ਦਸ ਸਿਗਰਟ। ਮੈਂ ਉਸ ਬਗਲੇ ਨੂੰ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ" ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਖਾਤਰ ਕਿਹਾ।

"ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ?" ਮਾਸੀ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਕੋਈ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਬਗਲੇ ਖਾਤਰ ਚੋਰ ਬਣ ਜਾਵੇ।"

ਚਾਚਾ ਜੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ "ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਚੋਰ।" ਉਹ ਬੋਲੇ, "ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਚੋਰੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਬਗਲੇ ਲਈ।"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ" ਮੈਂ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ "ਉਹ ਤਾਂ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਬਗਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਲੈਣਾ ਸੀ।" ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ।

"ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ?" ਮਾਸੀ ਬੋਲੀ। "ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਸਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਓਗੇ।"

"ਦੇਖ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਾਹਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਾਇਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਵੀ।"

"ਮੈਂ ਵਚਨ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਿਰ ਕਦੇ ਇਹ ਗ਼ਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

"ਠੀਕ ਹੈ" ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਸਿਗਰਟ ਸੁਲਗਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਰਤਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ, "ਇਸ ਵਾਰ ਤੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਪਰ ਫੇਰ ਕਦੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ 'ਨਟੇ ਟੱਪਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਵਾਂਗੀ ਕਿਉਂਜੋ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਓਸੇ ਜਿਡਾ ਚੋਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੈ ਨਾ?"

"ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ" ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਥਪਥਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਚਲ ਫੇਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਬਗਲਾ ਤੇ ਦਿਖਾ" ਅਤੇ ਉਹ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗੀ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਗਲੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਿਆ "ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਚੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।"

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਯੂ ਸੇਨ

ਭਾਰਤ
ਬੱਸ ਦੀ ਸੈਰ
ਵੱਲੀਕਾਨਨ

ਵਲੀਅਮਾਈ ਇਕ ਕੁੜੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਂ ਸੀ ਵਲੀ। ਉਹ ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਸੁਗਲ ਸੀ ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖਲੇ ਕੇ ਬਾਹਰ ਗਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਗਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹਾਣੀ ਬਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਹੋ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਪਰ ਵਲੀ ਲਈ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਆਦਲਾ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖੇਡ ਖੇਡਣਾ। ਗਲੀ ਵਿਚ ਝਾਕਦੇ ਝਾਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਅਨੁਭਵ ਹੋਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਥੇ ਇਕ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸਿਪਾਹੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਗੋਰਾ ਸੀ ਉਹ। ਕਿੱਥੇ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਰੱਖੇ ਸਨ ਉਸ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੁੱਢੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਦਰੀਂ ਵੜ ਗਏ, ਪਰ ਵਲੀਅਮਾਈ ਨਹੀਂ ਡਰੀ। ਉਹ ਚੁਸਤੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਸਲਾਮ ਸਾਹਿਬ!"

ਸਿਪਾਹੀ ਰੁਕਿਆ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ, "ਗੁੱਡ ਮਾਰਨਿੰਗ" ਫਿਰ, ਉਹ ਅਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਏਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵਲੀ ਫੁੱਲੀ ਨਾ ਸਮਾਈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੱਚਦੀ-ਟੱਪਦੀ ਫਿਰਦੀ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਕੋਲ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਦੀ ਕਿ ਅੱਜ ਗੋਰੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਸਚਮੁਚ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

"ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਇਹ ਕੁੜੀ" ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਆਪਣੀ ਗਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਮਾਣ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬਹੁਤੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਹੀ ਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੋਵੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪਰਤਦੇ ਦੇਖਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਬੈਲਗੱਡੀ ਉਥੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਜਿਸਦੇ ਪਹੀਏ ਤੇਲ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੈਲਦਾਂ ਦੇ ਗਲ ਪਈਆਂ ਟੱਲੀਆਂ ਇਕ ਪਿਆਰੀ ਟਨ-ਟਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੁੱਤਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਮੱਠੀ ਚਾਲ ਚਲਣ ਲਗਦਾ। ਇਧਰ ਉਧਰ ਸੁੰਘਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੱਤ ਚੁਕ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਦੇਂਦਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਗਲੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਭੱਜਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਗਲੀ ਵਿਚ ਮੰਗਤੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਵਲੀ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਬੂਹੇ ਵਿਚ ਖਲੇ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤੀ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ।

ਗਲੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਚੀਜ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬੱਸ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਘੰਟੇ ਮਗਰੋਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਕਸਬੇ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਥੋਂ ਇਧਰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ। ਹਰ ਗੇੜੇ ਨਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੱਸ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵਲੀਆਮਾਈ ਲਈ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਸੀ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਹ ਬੱਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਹਸ਼ ਉੱਠੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਵਲੀ ਬਹੁਤ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੇਖਦੀ ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਗਲੀ ਦੇ ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਖਲੋਂਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਉਮੰਗਾਂ, ਸੁਫਨੇ ਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਜਗਾ ਦਿੰਦੇ। ਜੇ ਕਦੇ ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਸਹੇਲੀ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਤਾਂ ਈਰਖਾ ਦੇ ਮਾਰੇ ਵਲੀ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਅਤੇ ਉਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਆਖਦੀ "ਅਭਿਮਾਨੀ! ਅਭਿਮਾਨੀ!" ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ

ਵੀ ਉਹ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਆਮ ਵਰਤਦੀਆਂ।

ਕਈ ਦਿਨ ਤੇ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਵਲੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਬਾਰੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਸ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਛੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਾ ਭਾੜਾ ਸੀ 30 ਪੈਸੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੀ। ਪਰ ਵਲੀ ਲਈ ਇਤਨੇ ਪੈਸੇ ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਦੇ ਜੇਬ ਖਰਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦੇ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਸੀ। ਬੱਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਲਈ 45 ਮਿੰਟ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਬੈਠੀ ਰਹੇ ਅਤੇ 30 ਪੈਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਬੱਸ ਫੜ ਲਵੇ, ਪੌਣੇ ਦੋ ਵਜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਘਰ ਪਰਤ ਆਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਰਦੀ ਤੇ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ. . .

ਅਤੇ ਬਹਾਰ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਦੀ ਬੱਸ ਪਿੰਡ ਤੁਰਨ ਹੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਇਕ ਮਧਮ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਬੱਸ ਰੋਕੋ।"

ਬੱਸ ਹੌਲੀ ਹੁੰਦੀ ਰਿੜਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਬਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਚਲੋ ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਲਦੀ ਆਏ।"

"ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੈ" ਵਲੀ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੱਸ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੈ? ਸਚਮੁਚ? ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।"

"ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਤਕ ਜਾਣਾ ਹੈ" ਵਲੀ ਨੇ ਬੱਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖਲੋਤੇ ਕਿਹਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਹਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ" ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿੱਕੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ।

"ਠੀਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹ ਲੈ" ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਂਹ ਔਗੇ ਕੀਤੀ।

"ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਆਪੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰੋ।"

ਕੰਡਕਟਰ ਜ਼ਰਾ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਕਿਸਮ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਖੌਲ ਕਰਨ ਦਾ

ਸ਼ੋਕੀਨ। 'ਦੇਖੋ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ।' ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆ ਜਾਓ। ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬਹਿ ਜਾਓ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਪਰੇ ਹਟ ਜਾਓ ਅਤੇ ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾਓ।"

ਬੱਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਛੇ ਸੱਤ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਲੀ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨਾਲ ਠੱਠਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵਲੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵਲੀ ਹਰ ਇਕ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਬਚਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਖਾਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ।

"ਹੁਣ ਚੱਲੀਏ, ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ?" ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਸੀਟੀ ਵਜਾਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਤੁਰ ਪਈ।

ਬੱਸ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਪਾਸਾ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਹਰੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਚਾਂਦੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵਲੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲੱਗੇ ਹਵਾ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਕਲਾਕ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੀਟਾਂ ਨਰਮ ਤੇ ਗੱਦੇਦਾਰ ਸਨ।

ਵਲੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਟਕ ਰਹੀ ਤਰਪਾਲ ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਵੇਖਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦੀ; ਏਸ ਲਈ ਉਹ ਸੀਟ ਤੇ ਖਲੋ ਗਈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ।

ਹੁਣ ਬੱਸ ਇਕ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੰਢੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੜਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਚੌੜੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਨਹਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤਾੜ ਦੇ ਰੁੱਖ, ਹਰਿਆਲੇ ਮੈਦਾਨ, ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹਰਿਆਲੀ ਹੀ ਹਰਿਆਲੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ।

ਹਾਏ ਕਿੰਨਾ ਅਦਭੁਤ ਸੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ।

ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੌਕਾ ਦਿੱਤਾ "ਸੁਣੋ, ਏ ਬੱਚੀ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਖਲੋਈਦਾ। ਬਹਿ ਜਾਓ"। ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਟਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਡਾਂਟ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।

"ਇੱਥੇ ਬੱਚਾ ਬੁੱਚਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ" ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਕਿਸੇ

ਵੀ ਹੋਰ ਮੁਸਾਫਰ ਵਰਗੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਭਾੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਕੰਡਕਟਰ ਵਿਚ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, "ਓਹ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ ਨੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਆਪਣਾ ਕਿਰਾਇਆ ਖੁਦ ਦੇ ਕੇ ਕਲਮਕੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?"

ਵਲੀ ਨੇ ਕੰਡਕਟਰ ਵਲ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਝਾਕਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, 'ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਜੇ ਅਤੇ ਹਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਟਿਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।"

"ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਾਂਗਾ" ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਕਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਲੀ ਵੀ ਹੱਸ ਪਈ।

ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਕੱਟ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ "ਟਿਕ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਹ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰ। ਤੂੰ ਸੀਟ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲਿਆ ਹੈ ਫੇਰ ਖਲੋਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?"

"ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਉਠ ਖਲੋਤੀ।"

"ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸੀਟ ਉਤੇ ਖਲੋਤੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੱਸ ਅਚਾਨਕ ਮੋੜ ਕੱਟੇਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਵੱਜੇਗੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਡਿੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਟ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂਹੀਓ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹਿ ਜਾਣ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਬੱਚੀ।"

"ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਨੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਬੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹਾਂ।" ਉਸ ਨੇ ਖਿਝ ਕੇ ਕਿਹਾ।

"ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਮੂਰਖ ਹਾਂ। ਪੂਰੇ ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ। ਤੇਬਾ ਮੇਰੀ।"

ਬੱਸ ਰੁਕੀ। ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਟਿਕਟ ਕੱਟਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਇਸ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸੀਟ ਨਾ ਖੁੱਸ ਜਾਏ ਵਲੀ ਬਹਿ ਗਈ।

ਇਕ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬੈਠ ਗਈ। "ਬੱਚੀ ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੱਲੀ ਹੈ?" ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਵਲੀ ਤੁੱਭਕੀ - ਉਸ ਔਰਤ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੱਦੇ ਜਿਹੇ ਗਹਿਣੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਪਾਨ ਵਾਲਾ ਥੁੱਕ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਡਿੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ।

"ਆਹੋ! ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ" ਉਸ ਨੇ ਰੁੱਖੇਪਣ ਨਾਲ ਜਵਾਬ

ਚਿੱਤਾ, "ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਟਿਕਟ ਵੀ ਹੈ।"

"ਹਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੀਹ ਪੈਸੇ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ" ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਆਖਿਆ।

"ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਰੱਖੋ" ਵਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਹਾਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਕੰਡਕਟਰ ਵੀ ਹੱਸ ਪਿਆ।

ਪਰ ਬੁੱਢੀ ਇਸਤਰੀ ਲਾਲਾ ਚੁੱਟਦੀ ਹੋਈ ਫੇਰ ਬੋਲੀ, "ਕੀ ਇੰਨੀ ਨਿੱਕੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਇਕੱਲਿਆਂ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ ਏ? ਕਿਹੜੀ ਗਲੀ? ਕਿਹੜੇ ਘਰ?"

"ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਆਪੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੀ।" ਵਲੀ ਨੇ ਬਾਰੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਤਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਉਸਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਫਰ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਕਿੰਨੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਇੱਕੜ ਦੁੱਕੜ ਸਿੱਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਭਦੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੀ। ਬਚਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਆਖਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਸੱਠ ਪੈਸੇ ਬਚਾਏ ਸਨ। ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦਿਆਂ

ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪੰਘੂੜੇ ਤੇ ਝੂਟੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਦਬਾਉਣੀ ਪਈ ਸੀ।

ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤਕ ਸੌਂਦੀ ਸੀ। ਵਲੀ ਸਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਣਾ, ਬਾਹਰ ਤੱਕਣਾ ਜਾਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਵੜਣਾ। ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਏਸ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬੱਸ ਚਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ, ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਰਾਹ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਅੱਗੇ ਭੱਜਦੀ ਹੋਈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪੈਦਲ ਆਉਂਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦੀ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ। ਰੁੱਖ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਬੱਸ ਜਦੋਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਬਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖਲੋ ਜਾਂਦੇ।

ਅਚਾਨਕ ਵਲੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਤਾਲੀ ਮਾਰੀ। ਇਕ ਗਊ, ਪੂਛ ਖੜੀ ਕਰੀ, ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੱਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਰਨ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਓਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਰ ਗਈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਚਣ ਲੱਗੀ।

ਵਲੀ ਨੂੰ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਲਗਿਆ। ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਰਹੀ, ਹੱਸਦੀ ਰਹੀ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ।

“ਓ ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ?” ਕੰਡਕਟਰ ਬੋਲਿਆ, “ਕੁਝ ਕਲ੍ਹ ਲਈ ਵੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖ ਛੱਡ।”

ਆਖਰ ਗਊ ਸੜਕ 'ਚੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਬੱਸ ਛੇਤੀ ਹੀ ਰੇਲ ਦੇ ਫਾਟਕ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੂਰ ਇਕ ਕਾਲੇ ਥੱਬੇ ਵਾਂਗ ਦਿੱਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀ ਗਈ ਇਹ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਸ਼ੋਰ ਤੇ ਖੜਖੜਾਹਟ ਨਾਲ ਬੱਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਫਾਟਕ ਅੱਗਿਉਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਬੱਸ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ। ਉਥੋਂ

ਇਹ ਇਕ ਭੀੜ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮੁੜਦਾ ਹੋਈ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਰਾਹ ਥਾਣੀਂ ਲੰਘੀ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ। ਏਨੇ ਚਮਕਦੇ ਹੋਏ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਏਨਾ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ, ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਕੇ ਵਲੀ ਹੈਰਾਨ, ਹੱਕੀ-ਬੱਕੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਫੇਰ ਬੱਸ ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਵਲੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹਰ ਕੋਈ ਉਤਰ ਗਿਆ।

“ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ। ਤੂੰ ਉਤਰਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹਾਲੇ? ਤੇਰੇ ਤੀਹ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਤਕ ਦਾ ਹੀ ਸਫਰ ਸੀ।”

“ਨਹੀਂ” ਵਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਮੈਂ ਏਸੇ ਬੱਸ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ।” ਉਸ ਨੇ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਤੀਹ ਪੈਸੇ ਹੋਰ ਕੱਢੇ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ।

“ਕਿਉਂ, ਕੀ ਹੋਇਆ?”

“ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬੱਸ ਮੈਂ ਰਤਾ ਸੈਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੀ?”

"ਹੁਣ ਇਥੇ ਜੋ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੇ?"

"ਇਕੱਲੀ? ਹਾਏ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।"

ਕੁੜੀ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਰ ਤੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਤਾਂ ਡਰੀ ਨਹੀਂ।"

"ਇਸ ਵਿਚ ਡਰਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?" ਉਹ ਬੋਲੀ।

"ਚੱਲ ਫੇਰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਟਾਲ ਤੇ ਕੁਝ ਪੀਵੀਏ। ਡਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।"

"ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ"

"ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪੀਣ ਲਈ ਠੰਡਾ ਲਿਆ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ।"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ" ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।"

"ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਏ। ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਵਲੀ ਤਦ ਤਕ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬੱਸ ਦੇ ਮੁੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਮੁਸਾਫਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।"

"ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ?" ਉਸਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਬੱਸ ਤੁਰ ਪਈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਓਹੀਓ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦਿਸਣ ਲੱਗੇ। ਵਲੀ ਰਤਾ ਵੀ ਅੱਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਂਗ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਗਊ ਨੂੰ ਸੜਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਮਰੀ ਪਈ ਤੱਕਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਟਰੱਕ ਨੇ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

"ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਹ ਓਹੀਓ ਗਊ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਬੱਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਨੱਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ?" ਉਸ ਨੇ ਕੰਡਕਟਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ 'ਹਾਂ' ਕਿਹਾ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਪਸ਼ੂ ਸੀ, ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸਜੀਵਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਚੌਫਾਲ ਪਈ, ਕਿੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ - ਲੱਤਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਕਰੀ, ਪਥਰਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਸੱਭ ਪਾਸੇ ਖੂਨ ਹੀ ਖੂਨ. . .

ਬੱਸ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਊ ਦੀ ਯਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਹੀ ਟਿਕੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤਕ 3 ਵਜ ਕੇ 40 ਮਿੰਟ ਤੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਉਹ ਉੱਠੀ, ਅੰਗੜਾਈ ਲਈ, ਕਮਰ ਸਿੱਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਵਲ ਪਰਤ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਲਓ ਜੀ। ਹੁਣ ਫੇਰ ਕਦੇ ਮਿਲਾਂਗੇ।"

"ਚੰਗਾ ਮੇਮ ਸਾਹਿਬ।" ਉਸਨੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। "ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਬੱਸ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੀ। ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਕਿਰਾਇਆ ਨਾਲ ਲਿਆਉਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ।"

ਉਹ ਹੱਸੀ, ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਨੱਸ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਜਾਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਸੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਦੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਸੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਲੈਂਦੀ।

"ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਸੀ ਪੁੱਤਰ!" ਵਲੀ ਦੀ ਮਾਸੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸਨੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਵਲੀ ਕੇਵਲ ਮੁਸਕਰਾਈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਸੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

"ਹਾਂ, ਤੂੰ ਠੀਕ ਕਿਹਾ" ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, "ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ।

"ਆਹੋ ਜੀ" ਵਲੀ ਨੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ।

"ਕੀ?" ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਕਿਹਾ ਤੂੰ?"

"ਜੀ ਹਾਂ" ਵਲੀ ਬੋਲੀ "ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਚਾਚੀ ਆਖਣ ਲੱਗੀ, "ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਏ ਅਤੇ ਵੇਖੋ ਇਹ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਲੱਤ ਕਿਵੇਂ ਅੜਾਉਂਦੀ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਔਰਤ ਹੋਵੇ।"

ਵਲੀ ਮਨ ਵਿਚ ਮੁਸਕਰਾਈ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨੂੰ ਸਮਝਣ। ਉਹ ਸਮਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ, ਕੀ ਉਹ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਮਿਲਕ — ਆਰ.ਕੇ. ਲਕਸ਼ਮਣ

ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ

ਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਤੋਹਫ਼ਾ

ਜਸਰਾਨ ਸਫ਼ਾਨੋ

ਬਾਕਰੀ ਨਾਮੀ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਪਹਾੜਾਂ ਅੰਦਰ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਇਕ ਉਜਾੜ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਾਂ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਪਰ ਸੀ ਸ਼ਾਂਤਮਈ। ਇਕ ਤੇਜ਼-ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਛਲ ਕੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਵਗਦੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਫ਼ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਕਰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਵੱਜਣ ਵਾਲੇ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਸੀ। ਮਸੀਤ ਦੇ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ।

ਬਾਕਰੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਹਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਇਹ ਅਜ਼ਾਨ ਸੁਰਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਜਾਨਦਾਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਗਗਨ ਉਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਗੂੰਜਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰੱਤਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਸਨ। ਮਜ਼ਾਲ ਕੀ ਜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਗਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਸ ਖਾਸ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਸੀਤ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਬਾਕਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚਿੰਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਾਕਰੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮਸੀਤ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰੇ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸੰਭਵ ਹੈ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ।

ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਲੱਭਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਕੋਈ ਉਘ ਸੁਘ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਮੁੰਡਾ ਇਹ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਸੀ ਕਿ ਦਾਦਾ ਜੀ ਕਿਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਖਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਮਿਟ ਨਾ ਸਕੀ।

ਨਮਾਜ਼ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਤੋਹਫ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਖਰੋਟ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ? ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਠੀਕ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਅਖਰੋਟ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੋ ਉਹ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਧੁੰਦਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੁਰ ਪਿਆ ਅਤੇ 'ਨਟ-ਹਿਲ' ਵਲ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਅਖਰੋਟ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਸਨ। ਠੰਢ ਕਾਫ਼ੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਮਸੀਤ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਗਰਮ ਕੋਟ ਪਹਿਨ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਟਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਸਨ।

ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ 'ਨਟ-ਹਿਲ' ਤੋਂ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਆਨੰਦਮਈ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਖਰੋਟ ਦੇ ਛਿਲੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖਤ ਸਨ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਿਰੀ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਛਿਲੜ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਮ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਘੜਨ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ। ਜੀ ਹਾਂ, ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਰਾਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੁੰਦਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਐਨੇ ਅਖਰੋਟ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੌ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਬਣ ਸਕਣ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਖੱਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਉੱਕਾ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਚਲੋ ਦੇਖੋ, ਬਾਕਰੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸੌ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਦੇਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਬਣਨਗੇ? ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਤੇ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਆਖਰ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਦਾਦਾ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਗੇ, ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ।

ਬਾਕਰੀ ਗੀਤ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਲਗਾ। ਵਿਰ ਅਚਨਚੇਤ ਉਹ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਮੰਨ ਲਓ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 'ਨਟ-ਹਿਲ' ਪੁਸ਼ਤਕ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਬਟੋਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਤਾਂ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਤੜਕੇ ਹੀ 'ਨਟ-ਹਿਲ' ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਪੁੱਜਿਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ (ਜਿਥੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਮਿਲਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ) ਉਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਸਦਾ ਹੋਇਆ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਚਮਗਿਦੜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਦਿਨ ਭਰ ਸੌਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਵਲ ਉੱਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁਜ ਕੇ ਉਹ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਉਥੇ ਪੁਜਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਉਥੇ ਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਖਰੋਟਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਤੀ ਅਖਰੋਟਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਚਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਖਰੋਟ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਕਰੀ ਅਖਰੋਟ ਸਮੇਟਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਨੂੰ ਅਖਰੋਟ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਾਥੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋ ਲਵੇਗਾ।

ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਕੋਈ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਹੋਣਗੇ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਚਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਇਥੇ ਚਲਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਥੋਂ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਵੀ ਖੋਹ ਲੈਣ। ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਪਿਟਾਈ ਨਾ ਕਰਨ।

ਬਚਾਉਂਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਾਧਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਣ ਉਹ ਲੁਕ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਉਹ ਨੱਸ ਕੇ ਝਾੜੀ ਦੇ ਇਕ ਬੰਨੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਣ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਚੁਪਚਾਪ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮੁੰਡੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਿੱਸੇ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਨ।

ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਕੁੰਜ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਤੇ ਰੁਕੇ ਅਤੇ ਚੁਫੇਰੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। "ਸਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ" ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

'ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਇਕ ਵੀ ਤਾਂ ਅਖਰੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ' ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਮੇਂਦੇ ਭਾਗ ਸਾਡੇ' ਤੀਜਾ ਬੋਲਿਆ "ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਪੈਡਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ?"

"ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਆ ਪੁੱਜਾ" ਸਭ ਤੋਂ ਲਵੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਲੱਗਭਗ ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਪੁਕਾਰ ਉਠੇ। "ਬਾਕਰੀ ਉਹੀਓ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਅਤੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਉਹ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।"

ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੁਕਣ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਕੇ ਥਾਕਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਗਾ।

"ਉਧਰ ਦੇਖੋ।" ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇਕ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ ਘਾਹ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਇਥੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾਲੇ ਤੀਕ ਉਘੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ।"

ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਚਲੋ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਫੁਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਖੋਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।"

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੰਡਾ ਰਾਮ ਜ਼ਮੀਨ ਵਲ ਟਿਕਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਕ-ਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ

ਹੋਵੇਗੀ। ਆਖਰ ਉਹ ਮਸੀਤ ਜਾਣ ਲਈ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਪੁੱਜਾ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਾਂ। ਹਾਂ ਬਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਖਰੋਟਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅਖਰੋਟ ਖੋਹਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਵੀ ਸਵੇਰਸਾਰ ਉਠਿਆ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਮਸੀਤ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਮੁੰਡੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਇੰਨੇ ਆਲਸੀ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਖਰੋਟ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਪਹਾੜੋਂ ਉਤਰਦੇ ਉਹ ਮੁੜ ਪਏ।

ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਬਾਕਰੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਬੂਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਛਾਈ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਰਸ ਵੀ ਆਇਆ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਉਠ ਖਲੋਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਚਾਂਗਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਨੱਸਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜ ਕੇ ਬਾਕਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਇਹ ਲਓ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਖਰੋਟ ਵੰਡ ਲਓ। ਆਖਰ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਮਿੱਤਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਪੰਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਕਰੀ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਦੂਜੇ

ਵਲ। ਆਖਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ, ਪੰਨਵਾਦ ਬਾਕਰੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਖਰੋਟ ਤੇਰੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਗਿਆ ਅਤੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅਖਰੋਟ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ।"

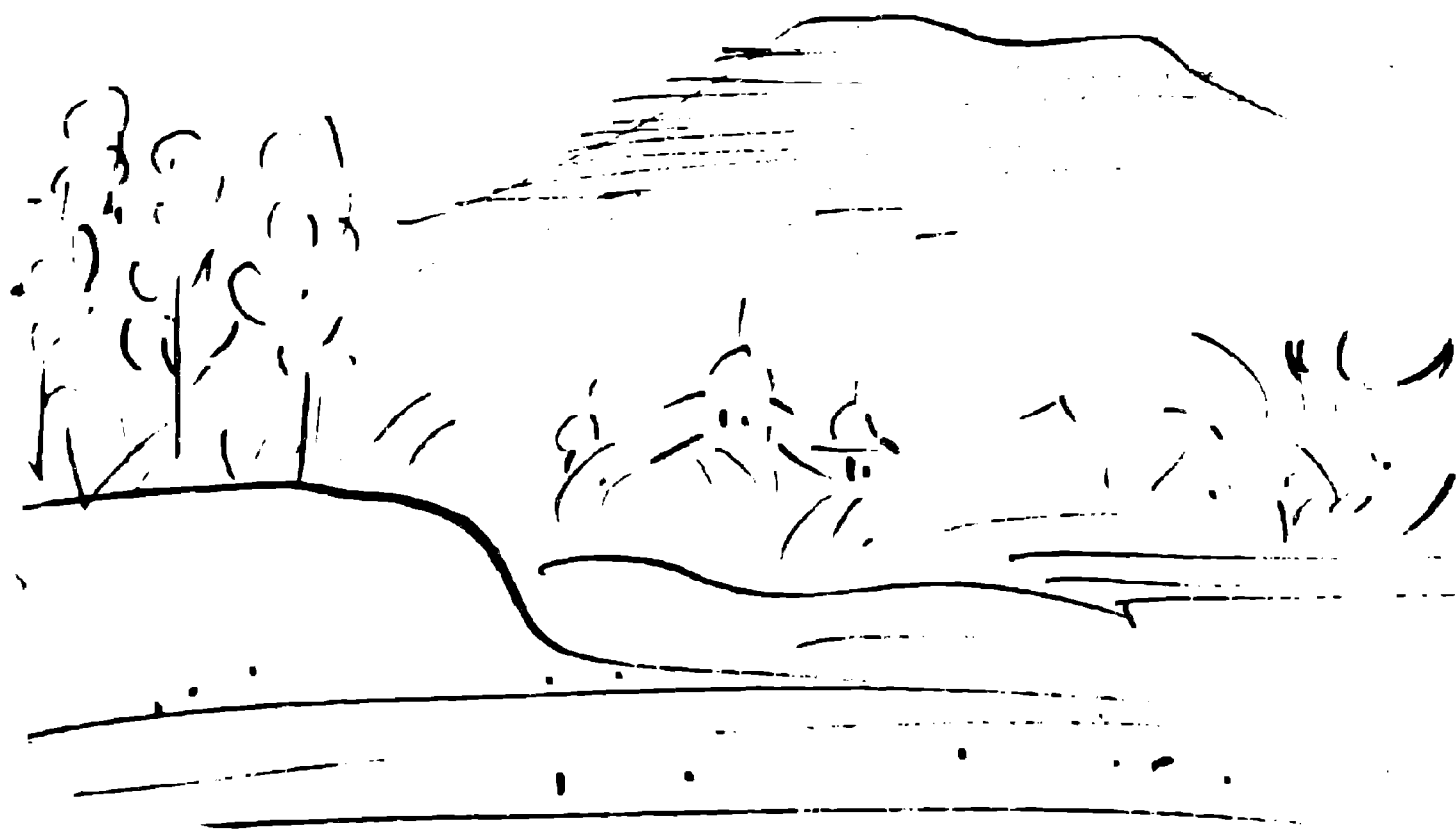
"ਪਾਗਲ ਨਾ ਬਣੋ" ਬਾਕਰੀ ਨੇ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸਚਮੁਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਅਖਰੋਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਖਰੋਟ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਲਈ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿਉਂਜੋ ਇਸ ਸਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿਤੇ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਨਾ ਹੋਵਣ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਖਰੋਟ ਲੈ ਕੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਹਾਂ" ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਫਿਰ ਮਸੀਤ ਜਾਣ ਲਗਣਗੇ।"

"ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਆਪਾਂ ਇੰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ" ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਕਰੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਖਰੋਟ ਵੰਡ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਾਕਰੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਜਦ ਠੀਕ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਨ ਫਿਰ ਸੁਣ ਸਕਾਂਗੇ।"

ਸੋ ਇੰਜ ਹੋਇਆ ਫੈਸਲਾ। ਆਕਾਸ਼ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਮੌਸਮ ਸੁਹਾਉਣਾ ਸੀ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਾਹਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਪਹਾੜੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰਨ ਲਗੇ। ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕਰੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪੁਜਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਸਨ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਉਸਮਾਨ ਏਫਿੰਦੀ

ਈਰਾਨ

ਕਵੀ ਅਤੇ ਸੂਰਜ

ਸਾਈਰਸ ਤਹਿਬਾਜ਼

(ਲੇਖਕ ਦਾ ਨੋਟ : ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗਈ ਕਵਿਤਾ ਅਜੋਕੀ ਈਰਾਨੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਨੀਮਾ ਯੂਸ਼ੀਜ਼ ਦੀ ਹੈ।)

ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਭ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦੇਖ, ਸੁਣ ਅਤੇ ਗਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚਮਕਦਾ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਾਣੀ ਨੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਹਰਿਆਲੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ। ਚਟਾਨਾਂ ਤੇ ਸਫੇਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਜਾਗ ਉਠਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਕੜ ਬਾਂਗ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਬਾਂਗ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਗ ਉਠਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦੋਸਤ ਖਰਗੋਸ਼ ਵੀ ਬਾਂਗ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰੋਂ ਜੰਗਲ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ, ਚਿੱਟੇ ਕੰਨ ਹਿਲਾਉਂਦਾ। ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਨੱਸਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਰੁਕ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਪਲੇਸ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੰਛੀ ਪਸੰਦ ਸਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਹਿਚਹਾਉਂਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਡਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਚਾਅ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਸੀ।

ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਛੁੱਪ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਕੜ ਆਪਣੇ ਮੁਰਗੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਲ੍ਹੇਟ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਗੋੜੇ ਮਾਰਨ ਲਗਦੇ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੰਛੀ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ।

ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਾਲਿਆ ਛਾ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਈ ਗਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਲਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਹਨੇਰਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੜਕੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਕੜ ਬਾਂਗ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਬਾਹਰ ਨੱਸ ਗਿਆ। ਖਰਗੋਸ਼ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਮੁੰਡਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਉਹ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ” ਕੁੱਕੜ ਨੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ “ਪਰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਗਿਆ ਹੈ” ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪਗਡੰਡੀ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਖਰਗੋਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੀਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

ਖਰਗੋਸ਼ ਨੱਸਦਾ ਗਿਆ। ਕੁੱਕੜ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ।

ਮੁੰਡਾ ਹਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁਜਿਆ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ। ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁੰਡਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਖਰਗੋਸ਼ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਵਾਲਾਂ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਅਤੇ ਕੁੱਕੜ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਮੁੰਡਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਹਾੜ ਉੱਚਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿਤੇ ਉਸਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਰਜ ਛੁੱਪ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕੁੱਕੜ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਤੱਕਿਆ, ਉਸਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਇੰਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ

ਕਿ ਉਹ ਰੁਕਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।

ਚਿੱਟੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਤਕੜੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਉੱਚੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਉਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚਾਈ ਉਤੇ ਅੱਪੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਮੱਠੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੰਡਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕੇ।

ਪਹਾੜ ਜੰਗਲਾਂ ਵਰਗਾ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਉੱਚੇ ਰੁੱਖ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਖਲੋਂਦੇ। ਕਿਤੇ ਨਿੱਕੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਉੱਚੀ ਘਾਹ। ਕਿਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿਸਦਾ, ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ।

ਚੁਫੇਰੇ ਹਰਿਆਲੀ ਸੀ। ਹਲਕਾ ਹਰਾ ਰੰਗ, ਗੂੜ੍ਹਾ ਹਰਾ ਰੰਗ, ਹੀਰੇ ਵਰਗਾ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ, ਸੱਜਰੇ ਘਾਹ ਵਰਗਾ ਹਰਾ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਧੁਲੇ ਹੋਏ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਹਰਾ ਰੰਗ।

ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਰੰਗ ਸਨ। ਲਾਲ, ਸੰਤਰੇ-ਰੰਗਾ, ਪੀਲਾ, ਨੀਲਾ, ਵੈਗਣੀ, ਨੀਲਰੰਗਾ ਅਤੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਰੰਗਦਾਰ ਫਲ। ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ, ਵਿਰਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ।

ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਰੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਥੇ ਦਿਸਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਚਿੱਟਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਨੱਸਦਾ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਪਰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਝਾੜੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਰੁੱਖ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਲੰਮੀ ਘਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮਿੱਤਰ ਖਰਗੋਸ਼ ਘਾਹ ਵਿਚ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੁੰਡਾ ਰੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦਿੱਸਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਪਰਤ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਉਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਚਟਾਨਾਂ ਦਿੱਸੀਆਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਭੂਰੀ ਲਕੀਰ ਦਿੱਸੀ। ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ ਇੰਨਾ ਨਿਕਾ ਜਿਹਾ ਦਿੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਸਾਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਘਰ ਧੁੰਦਲੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਭੂਰੀ ਜਿਹੀ ਲਕੀਰ

ਬਣ ਗਏ।

ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਲੰਮੇ ਘਾਹ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਅਗਲੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਜਿਥੇ ਖਲੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਥੱਲੇ ਵਲ ਤੱਕਿਆ।

ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਰੁੱਖ, ਝਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਚਟਾਨਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਭੂਰੀ ਲਕੀਰ ਸੀ। ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਸ ਪਾਰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਸੂਰਜ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੁੰਡਾ ਲੰਮੀ ਘਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਸੂਰਜ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਹਰ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਵੱਡੇਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਮਹਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸਵਾਗਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਉਹ ਘਾਹ ਉਪਰ ਲੇਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਢੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਟਾਕੇ ਚਲਾ ਕੇ ਆਕਾਸ਼ ਉਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਉਹ ਰੰਗ ਦਿਸਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਲਾਲ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਪੀਲਾ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਹਰਾ ਸੀ, ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗਾ, ਬਹਾਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ, ਜੂਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ।

ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਹਰ ਰੰਗ ਸੀ

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਉਹ ਸਭ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਸਨ।

ਹਰ ਉਹ ਵਸਤੂ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ,

“ਮੈਂ ਹਰ ਥਾਂ ਹਾਂ,

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਸਭ ਲਈ ਹਾਂ।

ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਉਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਸੂਰਜ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸੂਰਜ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤੰਗ ਦਰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ
ਅਤੇ ਫਿਰ ਛਾਤੀ ਤਕ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਗਰਮਾਹਟ
ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਨਿੱਘ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਿਆ।

ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਹਟਾਏ ਅਤੇ ਉਠ ਖਲੋਤਾ।

ਖਰਗੋਸ਼ ਉਸੇ ਰਾਹ ਨੱਸਦਾ ਮੁੜ ਗਿਆ ਜਿਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਉਹ ਉਥੇ
ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਉਸ ਚਟਾਨ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁਜਿਆ ਜਿਥੇ ਕੁੱਕੜ ਉਸ
ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਖਰਗੋਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੂਰਜ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ" ਫੇਰ ਖਰਗੋਸ਼ ਭੱਜ
ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਖਰਗੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਗਿਆ।

ਕੁੱਕੜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਖਿਲਾਰੇ, ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚੇ
ਸੁਰ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲੱਗਾ।

ਕੁੱਕੜ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ "ਸੂਰਜ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ
ਕੀਤੀ, ਸੂਰਜ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।" ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੇ ਕੁੱਕੜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼
ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਫੈਲਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਹਰ ਥਾਂ ਗੂੰਜ ਉਠੀ, "ਸੂਰਜ ਨੇ
ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।"

ਸਾਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਘਾਹ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ।

ਸਾਰੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਚਟਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਸਾਰੀਆਂ ਚਟਾਨਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।

ਫੇਰ ਮੁੰਡਾ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਟੀਸੀ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਘਾਹ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਰਸਤਾ ਬਣਾਇਆ।

ਰੁੱਖਾਂ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਹਿਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ
ਉਸ ਲਈ ਗੀਤ ਗਾਏ।

ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ, ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਚਟਾਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝ

ਆਉਣ ਲੱਗੀ।

ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਆਦਮੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਬਣਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੰਛੀਆਂ, ਰੁੱਖਾਂ, ਚਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਲਕਲ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ, ਚਟਾਨਾਂ, ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ ਉਸਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ। ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ:-

ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਕੱਛੂ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ
ਧੁੱਪ ਖਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਬੁੱਢਾ ਕੱਛੂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ।
ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਮੈਂ ਇੱਕਲਾ ਹਾਂ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਮੰਗ ਲੈ ਕੇ
ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
ਪਰ,
ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ।
ਮੇਰੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਮੂੰਹ ਮੇੜ ਲਿਆ ਹੈ
ਦੂਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ
ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਭ, ਕੁਝ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ
ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਮੇਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ
ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਕਾਹਲੀਆਂ
ਮੇਰਾ ਸੂਰਜ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਦੂਰ ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਨਿਕਜਦ ਨੌਜੁਮੀ

ਜਪਾਨ

ਚਲਾਕ ਮੁੰਡਾ

(ਨਨਕੀਚੀ ਨੀਮੀ : 1913-42)

ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਸੱਤ ਮੁੰਡੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਗਡੰਡੀ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਉਹ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਕਸਬੇ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਚੰਨ ਆਕਾਸ਼ ਉਤੇ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸਿਰਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਛਾਵਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕਦਮ ਨੱਸਦੇ ਸਨ। ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਭੁਤ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸੜਕ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਪਰ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਦੀ ਇਸ ਰਾਤ ਵਿਚ ਵੰਝਲੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰੀਲੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਸੁਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇਰ ਹੋਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ।

"ਛੇਤੀ ਤੁਰ, ਬਨਰੇਕੂ! ਛੇਤੀ ਆ," ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਨਰੇਕੂ ਨਾਮੀ ਨਿੱਕਾ ਮੁੰਡਾ ਦੂਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਾਨਣੀ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਜਿੰਨਾ ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੁਰ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ" ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਪਰ ਇਹ ਸਲਿਪਰ।" "ਇਹ ਮਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ।" ਸਚਮੁਚ ਉਸ ਤੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਲਿਪਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਨ।

ਸ਼ਹਿਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਵੱਡੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਇਕ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਗਏ। ਬਨਰੇਕੂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਲਿਪਰ ਲੈ

ਦੇਣਾ।

ਬਨਰੋਕੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਨੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਸੁਣੋ, ਦਾਦੀ ਮਾਂ। ਇਹ ਹੈ ਪੀਪੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੀਰੋਕੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਲਿਪਰ ਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮੇਚ ਆਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ।"

ਦੂਜੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬਨਰੋਕੂ ਨੂੰ ਧੱਕ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕੇ। ਪੀਪੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਹਿਲ ਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਖੜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਝਪਕ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਹੱਸਦੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ੈਲਫ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਜੋੜੇ ਲਾਹੇ ਜਿਹੜੇ ਉਸਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੇਚ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਪਿਓ ਹੋਵੇ, ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਚੌਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਲਿਪਰ ਦੇ ਜੋੜੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਬਨਰੋਕੂ ਨਿਸਚਲ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਪੀਪੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ।

ਆਖਰ ਸਲਿਪਰ ਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ ਚੁਣ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਬਨਰੋਕੂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢੀ ਤੇ ਕੁਬੜੀ ਇਸਤਰੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਲਿਪਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੁੜਬੁੜਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। "ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜੀ ਪਹਿਨੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਲੁੰਬੜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।"

ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਸਭ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਮੁੰਡੇ ਸਹਿਮ ਕੇ ਬੁੱਢੀ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ। ਫੇਰ ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਚੀਖਿਆ, "ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।"

"ਇਹ ਨਿਰਾ ਵਹਿਮ ਹੈ," ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦੀ ਸੀ।

"ਠੀਕ ਹੈ", ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੋਲੀ, "ਜੇ ਇਹ ਜੋੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।" ਉਸਨੇ ਝੂਠ ਮੂਠ ਤੀਲ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਉਸ ਜੋੜੀ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਵਾਰੀ

ਵਾਰੀ ਤੀਲ ਰੱਖੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਲਖ ਦਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂਪਨ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਹੁਣ ਜਾਦੂ ਉੱਤਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਲੁੰਬੜੀ ਜਾਂ ਬਿੱਜੂ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਉਤੇ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਫੇਰ ਮੁੰਡੇ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਲ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਇਕ ਮੰਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਚ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੁੰਡੇ ਬਹੁਤ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਰਤਕੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਫਿਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਲਾਲੀਪਾਪ ਚੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਨਰਤਕੀਆਂ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਾ ਦਿੰਦੇ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖੜਿਆਂ ਉਤੇ ਪਾਉਂਡਰ ਦੀ ਮੋਟੀ ਤਹਿ ਢੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਮੁੰਡੇ ਇਕ ਨਰਤਕੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕੇ। ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। "ਦੇਖ, ਦੇਖ" ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਦੋ

ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਬੁੱਢੀ ਟੋਨੇਕੋ ਹੈ।"

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਚ ਤੋਂ ਜੀ ਭਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਥੋਂ ਛੱਡੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇਖ ਸਕਣ। ਫੇਰ ਲਾਲਟੈਨਾਂ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਏ ਹੋਏ ਸਫਰੀ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤੇ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਮੁੰਡੇ ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਮੰਚ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਖਲੋਤੇ ਅਤੇ ਛੱਜੇ ਵਰਗੇ ਮੰਚ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ।

ਇਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕਣ ਲੱਗੇ। ਕਠਪੁਤਲੀ ਨਾ ਤਾਂ ਬਾਲਗ ਲਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲੀ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਕਲੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਠਪੁਤਲੀ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਝਮਕਦੀ ਸੀ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛੇ ਖਲੋਤਾ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਝਮਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਫੇਰ ਵੀ ਜਦ ਕਠਪੁਤਲੀ ਅੱਖਾਂ ਝਮਕਦੀ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਫੇਰ ਕਠਪੁਤਲੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਜੀਭ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਚੀਖਦੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਕਠਪੁਤਲੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੂੰਹ ਲਾਲ ਸੀ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹੱਸਿਆ। ਲਾਲਟੈਨਾਂ ਦੇ ਉਜਾਲੇ ਵਿਚ ਦਿਸਦੇ ਰਹਸਮਈ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਚੁਫੇਰੇ ਖਿਲਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਕਠਪੁਤਲੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਅੱਖਾਂ ਮਟਕਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਲਾਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਲਾਲ ਲਾਲ ਜੀਭ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਸਹਿਮ ਗਏ।

ਉਹ ਬਨਰੇਕੂ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਚਪਲਾਂ ਅਤੇ ਬੁੱਢੀ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਉਗੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੁੰਬੜੀ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਲਗ ਗਈ ਹੈ। ਪਟਾਖਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਦਬ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭੀੜ ਛੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਹਾੜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁੰਨ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਚੰਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਕਾਸ਼ ਉਤੇ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ,

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਠੰਢਾ ਪੈ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਨਣੀ ਤੋਂ ਹੁਲਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਟਟੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ। ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਨੇ ਤੀਜੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਓਹੀਓ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਭੇਦ ਭਰੀ ਗੱਲ, ਬਨਰੋਕੂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਸਭ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜੀ।

ਅਤੇ ਇਹ ਸੀ ਉਹ ਗੱਲ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀ ਗਈ, "ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਜਾਦੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਕੇਵਲ ਤੀਲ ਬਾਲਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕੀਤਾ ਸੀ।"

ਮੁੰਡੇ ਸਾਹ ਰੋਕੀ ਤੁਰਦੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਗੱਲ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੁੰਬੜੀ ਦੇ ਜਾਦੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਲੁੰਬੜੀ ਬਨਰੋਕੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਫੇਰ

ਉਸ ਦੀ ਬਾਹਰੀ, ਸ਼ਕਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੇਗੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਲੁੰਬੜੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ? ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਨਰੋਕੂ 'ਤੇ ਲੁੰਬੜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਬਨਰੋਕੂ ਆਪ ਨਾ ਦੱਸੇ।

ਹੁਣ ਉਤਰਾਈ ਆ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਗਡੰਡੀ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਘਾਹ ਵਾਲੀ ਜੂਹ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤੁਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਨਰੋਕੂ 'ਤੇ ਲੁੰਬੜੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੜਕ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਤਲਾਅ ਲਾਗਿਓਂ ਲੰਘੀ ਜਿਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਲੂਚਿਆਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਖੰਘਿਆ। ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਸ਼ੱਕੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ। ਫੇਰ ਸਭ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਬਨਰੋਕੂ ਦੀ ਹੈ। ਬਨਰੋਕੂ ਖੰਘਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਡੂੰਘਾ ਅਰਥ ਸੀ। ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਗਏ ਓਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖੰਘਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਲੁੰਬੜੀ ਦੇ ਚੀਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ।

‘ਹੰ—ਹੰ—’। ਬਨਰੋਕੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਆਈ।

ਇਸ ਬਾਰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਤਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਲੁੰਬੜੀ ਵੀ ਸੀ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ।

ਬਨਰੋਕੂ ਦਾ ਘਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਸੰਤਰਿਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਝੁਰਮਟ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਪਗਡੰਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੜਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਬਨਰੋਕੂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ ਛੱਡਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ। ਅਜੇ ਰਾਤ ਹੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਉਚੇਚਾ ਬਨਰੋਕੂ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਸਨ।

ਇਹ ਜੁੰਡਲੀ ਹਲਟ ਲਾਗੇ ਪੁੱਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਨਰੋਕੂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਗਡੰਡੀ ਲੰਮੇ ਘਾਹ ਵਿਚ ਉਤਰ ਕੇ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿਲਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਪਿਆ। ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਬਨਰੋਕੂ ਨੂੰ ਘਰ ਤਕ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ

ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਬਨਰੋਕੂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ।

ਆਖਰ ਬਨਰੋਕੂ ਇੱਕੱਲਾ ਹੀ ਪਗਡੰਡੀ ਉਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ।

ਬਨਰੋਕੂ ਇੱਕੱਲਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤੇ ਲਾਗੇ ਹੀ ਡੱਡੂਆਂ ਦੀ ਗੜ੍ਹੇ ਗੜ੍ਹੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਪੁਜਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਲਾਲ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ। ਬਨਰੋਕੂ ਕੋਈ ਜਿਆਦਾ ਸਮਝਦਾਰ ਮੁੰਡਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਸਿਆਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਕੀ ਘੁਸਰਮੁਸਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੰਘਿਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ

ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ।

ਬਨਰੇਕੂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਰੋਹ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡੇ ਕਿੰਨੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਲਿਪਰ ਪਾ ਲਏ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗਾ। "ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਲੁੰਬੜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।" ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁੱਖ ਗਿਆ। ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਦਾ ਉਸ ਉਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਰਾਤ ਅਜੀਬ ਵਰਤਾਉ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਯੋਸ਼ੀਨੋਰੀ ਨੂੰ ਤਾੜਨ ਵਿਚ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਠੰਢ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਰਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜੈਕਟ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੈਕਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਖੰਘਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਵਾੜ ਮੁਕਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲੱਕੜ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਉਤੇ ਪਈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਉੱਠੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਲੁੰਬੜੀ ਸਚਮੁਚ ਮੈਨੂੰ ਚੰਬੜ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਗੇ।

ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪੀਪੇ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਮੁੜਨਾ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਡੀਕੇ ਬਿਨਾਂ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਬਨਰੇਕੂ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਸੀ ਪਰ ਹਾਲੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੌਂਦਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦਾ ਇਕੱਲਾ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮੁੰਡਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਿਸਤਰ ਉਤੇ ਪੈ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, "ਅੱਛਾ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਸੁਣਾ।" ਉਹ ਸਭ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਿਨੇਮਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਬਨਰੇਕੂ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਉਹ ਦੱਸ ਤਾਂ ਦੇਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ

ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਿਸਦੀ ਸੀ।

"ਨਰਤਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ - ਉਹ ਸੀ ਬਾਬ ਹਾਉਸ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਟੋਨੇ ਕੋ," ਬਨਰੋਕੂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ" ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗੀ "ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਨ? ਕੀ ਤੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

ਬਨਰੋਕੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਫੈਲਾ ਲਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਸਮਾਰੋਹ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਮਾਂ! ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਚਪਲਾਂ ਪਹਿਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਲੁੰਬੜੀ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?"

ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਚੰਭਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਉਹ ਬੈਂਦਲ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਬਨਰੋਕੂ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। "ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ?" ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਬਨਰੋਕੂ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਓਹੀਓ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ, "ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ?"

"ਨਹੀਂ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।"

"ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਝੂਠ ਹੋਇਆ?"

"ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਹੈ"

"ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ?"

"ਹਾਂ ਹੈ।"

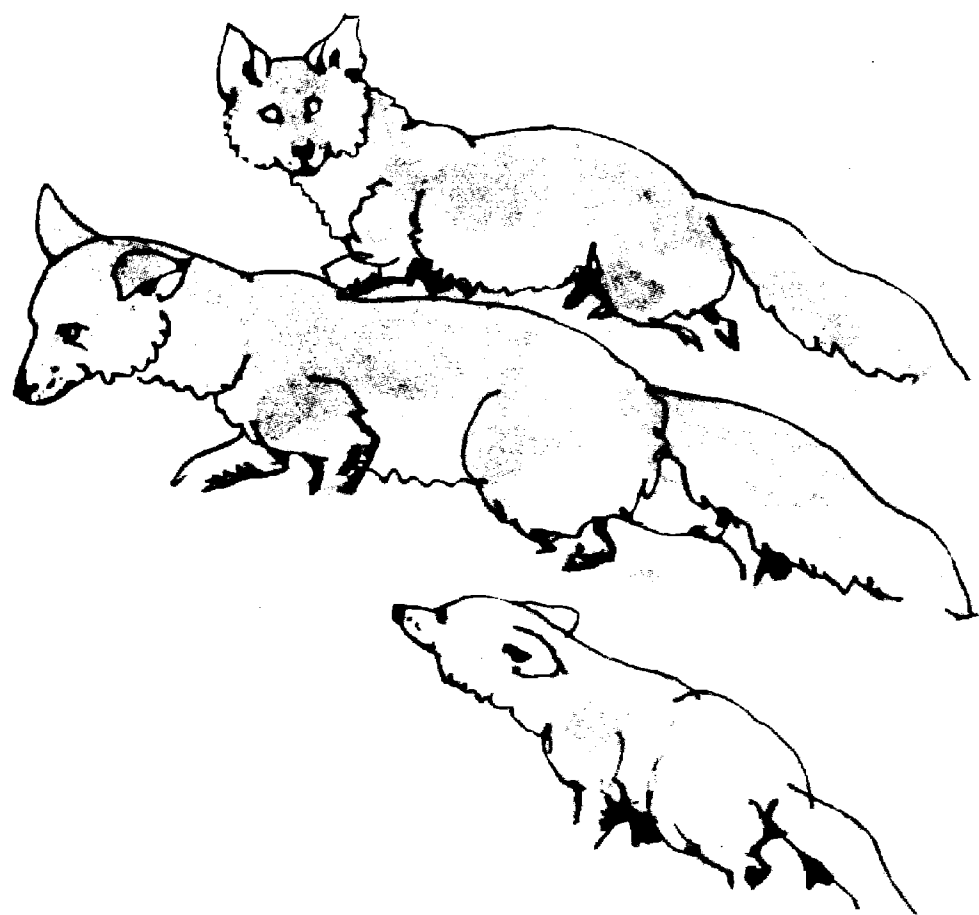
ਕੁਝ ਪਲ ਲਈ ਬਨਰੋਕੂ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦੇ ਵਾਰੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਘੁੰਮਾਈਆਂ। ਆਖਰ ਬੋਲਿਆ, "ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?"

"ਜੇਕਰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ?"

"ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਲੁੰਬੜੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਬੜ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?"

ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹੱਸਣ ਲੱਗੀ।

"ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿਓ। ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਨਾ।" ਜ਼ਰਾ ਘਾਬਰ ਕੇ ਉਹ ਮਾਂ ਕੋਲ

ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਅੱਛਾ, ਅੱਛਾ” ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਗੰਭੀਰ ਬਣ ਕੇ ਬੋਲੀ, “ਜੇ ਤੂੰ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਗਿਆ ਫਿਰ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਾਂਗੇ।”

ਬਨਰੋਕੂ ਮਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂਗਾ?”

“ਸ਼ਾਇਦ ਕਰਾਸੂਨ ਪਹਾੜ ਉਤੇ” ਮਾਂ ਬੋਲੀ “ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਲੁੰਬੜੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।”

“ਪਰ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?”

ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੇੜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। “ਇਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਰਲ ਕੇ ਸੋਚਾਂਗੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਨਰੋਕੂ ਤਾਂ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਜਾਇ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

“ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਜਾਓਗੇ?”

“ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਨਵੀਆਂ ਚਪਲਾਂ ਖਰੀਦ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੰਬੜੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਰਲ ਕੇ ਕਰਾਸੂਨ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਬਨਰੋਕੂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। “ਕੀ ਇਹ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਪਰਬਤ ਹਨ?”

“ਹਾਂ, ਇਹ ਸ਼ੀਮਾਨੇ ਪਰੀਫੈਕਚਰ ਵਿਚ ਹੈ — ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ।”

“ਕੀ ਇਹ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਹੈ?”

“ਹਾਂ, ਅਤੇ ਦੇਵਦਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ।”

“ਉਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ?”

“ਤੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?”

“ਉਥੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।”

“ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਨੀਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਲੁਕ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਗੁੱਛਾ ਮੁੱਛਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਣਗੇ।”

“ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਰਫ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਲੱਭਣ ਲਈ

ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਲੈਣਗੇ।"

"ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨੱਸ ਜਾਵਾਂਗੇ।"

"ਤੁਹਾਡੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੁੰਬੜੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗਾ।"

"ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਦੌੜ ਜਾਵਾਂਗੇ।"

"ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣਗੇ।"

ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੇਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਚਿਤਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਠੀਕ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਲੰਗੜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਆਵਾਂਗੀ।"

"ਪਰ ਕਿਉਂ?" ਬੱਚੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਫੜੀ ਰੱਖੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੜ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨੱਸ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਪੁਜਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਬਨਰੋਕੂ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। "ਨਹੀਂ, ਮਾਂ, ਨਹੀਂ" ਉਹ ਚਿਲਾਇਆ, "ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤੈਥੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।"

"ਪਰ ਪੁੱਤਰ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ," ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਲੰਗੜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਮਲਕੜੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

"ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ" ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਪਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਚੀਖਿਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਹਾਣਾ ਬਿਸਤਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਉਹ ਮਾਂ ਨਾਲ ਚੰਬੜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਅੱਥਰੂ ਪੂੰਝੇ। ਹੋਈ ਜਿਹੀ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਤਕੀਆ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਨਰੋਕੂ ਦੇ ਸਿਰ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਟਿਕੀਚੀ ਮਿਯੋਸ਼ੀ

ਕੋਰੀਆ

ਯੂਨੀ ਅਤੇ ਬੈਲ

ਓ ਯੋਗਸੂ

ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਲ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਯੂਨੀ ਨੂੰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬਲਦ ਸੁਸਤ ਪਸ਼ੂ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਸੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੌਖਿਆਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੱਡੇ ਨੂੰ ਵੀ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੈਲ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਬਲਦ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੇਟੂਆਂ ਵਰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ।

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਸ ਨੇ ਯੂਨੀ ਨੂੰ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਦਸ ਘਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਖੁਲੀ ਥਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ-ਵਾਸੀ ਕਣਕ ਗਾਹੁਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਚੁਫੇਰੇ ਢਲਵੇਂ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਧਾਨ ਦੇ ਖੇਤ ਸਨ। ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ। ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਸ ਖੁਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

ਬਸੰਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਨ ਦੀ ਬੁਆਈ ਦਾ ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਖਲਿਆਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਬੂਟੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬੈਲ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਬੈਲ ਕਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਕਾਲੇ ਪੇਟ ਅਤੇ ਖੁਰਾਂ ਉਤੇ ਕਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਸਾਰਾ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਦਰੱਖਤ ਦੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਅਤੇ ਚੌਖਾ ਸੌ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਯੂਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਤੇ ਚੀਬੜਾ ਹੋਈ ਗੋਦ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਪਰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਬੈਲ ਨੂੰ ਉਥੇ ਖਲੋਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਖ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਅੱਡੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬੈਲ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਫਾੜ-ਫਾੜ ਕੇ ਤਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਦੀ ਹਰ

ਹਰਕਤ ਉਤੇ ਕੜੀ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਬੈਲ, ਮੱਖੀਆਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਸ਼ੂ ਘਾਟੀ ਦੇ ਪਾਰ ਖਲੋਤੇ ਕਿਸੇ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਆੜੂਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕੇਵਲ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਯੂਨੀ ਦਾ ਡਰ ਰਤਾ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵੱਧ ਗਈ। ਮਲਕਤੇ ਉਹ ਬੈਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁਜਾ। ਅਚਾਨਕ ਬੈਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਯੂਨੀ ਵਲ ਘੁੰਮਾਇਆ ਤਾਂ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਲਕੇ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਬੈਲ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਗੋਦ ਖੋਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਬੈਲ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵੱਖੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇ ਵਾਰ ਚੱਟਿਆ, ਪੂਛ ਹਿਲਾਈ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਖੜਾ, ਯੂਨੀ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਿੰਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ? ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਇਕ ਬੈਲ ਅਤੇ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਜਿੱਤੇਗਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁਜਿਆ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਤ ਬੈਲ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਯੂਨੀ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਜਿੱਤ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਬੈਲ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਰਹੱਸ ਸੀ ਕਿ ਬੈਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਿਵੇ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਂਦੇ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਫੇਰ ਉਸਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਘੱਟ ਗਈ। ਬੈਲ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਰੁੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਗੋਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਾਂਹ ਉਛਾਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਚਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਗੋਦ ਨੂੰ ਪਥਰੀਲੀ ਪਗਡੰਡੀ ਉਤੇ ਉਛਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੀ ਉਹ ਗੋਦ ਨੂੰ ਬੋਚ ਨਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਧੀ ਬੈਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਪੁੱਜੀ।

ਗੋਦ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਯੂਨੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਤੱਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੈਲ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਹੀ ਫੁੱਟ ਪਰੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਧੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਦੇ ਬੈਲ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਗੋਦ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਮੋਜੂਦਗੀ

ਦਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ। ਯੂਨੀ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਬੈਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗੋਦ ਰਿੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਹੈ।

ਯੂਨੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਬੈਲ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਉਸਦੇ ਥੱਲਿਉਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਬੈਲ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਜਮਾਈ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੇਟ ਥੱਲੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਉਹ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਗੋਦ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਾ ਬੈਲ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਬੱਧੇ ਘੁੰਗਰੂ ਵੱਜ ਉਠੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੈਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਵੀ ਘੁੰਮਾਈ।

ਯੂਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੈਲ ਦੇ ਥੱਲਿਉਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਫੇਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਿਛਾਂਹ ਵਲ ਝੁਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੈਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਮਾਰ ਕੇ ਚਿਲਾਇਆ, “ਮੁਰਖ! ਪਾਗਲ!”

ਬੈਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਸਤ, ਬੇਖਬਰ ਸੀ। ਬੈਲ ਨੇ ਇਕ ਦੇ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਝਟਕੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਨ ਲਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਯੂਨੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ।

ਯੂਨੀ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਬਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ਠੋਡੀ ਰਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਸ ਲਵਾਂ? ਉਸ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੋਦ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗੋਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ? ਕੀ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਲਾਠੀ ਲਿਆਵਾਂ? ਪਰ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ?”

ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਸੋਚੀ ਗਿਆ ਓਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਯੂਨੀ ਨੇ ਤਿਰਛੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਬੈਲ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ। ਉਹ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅੱਖਾਂ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੀਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਯੂਨੀ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਇਹ ਅਵਸਰ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੈਲ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੇ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ।

ਅਚਾਨਕ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਬੈਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਘੁੰਮਾਈ ਜੋ ਯੂਨੀ ਦੀ ਗਲੂ ਉਤੇ ਆ ਵੱਜੀ। ਉਹ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾ ਉਠਿਆ। ਗਲੂ ਪਲੇਸ਼ਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬੈਲ ਦੇ ਥੱਲਿਉਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਗਲੂ ਦਰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਸਾਹ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਰੇਣਹਾਕੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਪੈਣਗੀਆਂ।

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਫੜ ਮਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕੂਹਣੀ ਛਿਲੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਥਰੂ ਰੋਕ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਭਰ ਆਏ, ਪਰ ਉਹ ਰੋਇਆ ਨਹੀਂ। ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਉਸਦਾ ਡਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਰੋਧ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਬੈਲ ਵੱਲ ਤਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਉਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਰੋਣਹਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਚਿਲਾਇਆ, "ਮੂਰਖ! ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ?" ਹੌਕੇ ਭਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੈਠ ਗਈ ਸੀ। ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਇਕ ਆਖਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਕੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ। ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਾ ਲਵੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਬੈਲ ਦੇ ਸਿੰਗ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ।

ਬੈਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚਟਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ। ਯੂਨੀ ਦੀ ਖੱਬੀ ਗਲੂ ਉਤੇ ਪਿਆ ਨੀਲ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦੇਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਲੇਸਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੇ ਚੀਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਦੇਖੀਂ ਤੂੰ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਬਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇਰੀ।"

ਇਕ ਬਾਰ ਫੇਰ ਯੂਨੀ ਨੇ ਬੈਲ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ, ਮੁੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਨੱਸ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਘਰ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਨੋਕਰਾਨੀ ਜੌਆਂ ਦੀ ਹਾਂਡੀ ਥੱਲੇ ਅੱਗ ਬਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਯੂਨੀ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਉਸਦੀ ਗੋਦ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਬੈਲ ਗਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਲੀ ਪੁਆ ਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਧਾਨ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਮਾਲਕ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੋਦ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਕਿਮ ਯੰਗ-ਜੂ

ਮਲੇਸ਼ੀਆ

ਗੁਆਂਢੀ

ਇਸਮਾਈਲ ਅਹਿਮਦ

(ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ: ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਭੁਲੇਖੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਉੱਤੇ ਥਾਪ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ)

ਜਦੋਂ ਜਲੈਲਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤਮਨ ਸੈਟੇਸਾ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੀਂ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਦੋਨੋਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਜੋ ਇਕੋ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕੱਠੀਆਂ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਮੁੜ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਾਲਤੂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਧਦੀ ਮੌਲਦੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੀਂ ਲਿੰਗ ਦੀ ਮਾਂ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਈ।

“ਦੇਖ ਬੱਚੇ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਕੁਤਰਾ ਲਿਆਈ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਜਨਮ-ਦਿਨ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਹੈ।”

“ਮੇਰੇ ਲਈ?” ਕੁੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਝੂਮ ਉੱਠੀ। ਕੁਤਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, “ਹਾਏ! ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਜੋਹਨ ਰੱਖ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਜੋਹਨ।”

ਪਰ ਨਾਲ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕੁਤਰੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ। ਜਲੈਲਾ ਦੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਤੇ ਗੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕਦਮ ਬੇਫਿਕਰ ਸੀ। “ਦੇਖੋ ਬਈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੁਤਰਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ” - ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭੌਂਕਦਾ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ?" ਉਹ ਬੁੜਬੁੜ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

"ਹਾਂ! ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਭੌਂਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਪਰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਲੈਲਾ ਵੀ ਕਤੂਰੇ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਆਖਰ ਉਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲੈਲਾ ਨੂੰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦੇਵੇਗੀ।

"ਪਰ ਮੰਮੀ ਮੈਂ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ?" ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕਤੂਰੇ ਕਰਕੇ।"

"ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਤੂਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਖੇਡਦੀ ਨਹੀਂ।"

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਬੇਟੀ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਸਾਨੂੰ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਛੁਹਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ।"

ਉਹ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ।

ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਜਲੈਲਾ ਨੱਸੀ ਨੱਸੀ ਘਰ ਆਈ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਲੈਲਾ ਆਪਣਾ ਗੋਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਰਗੜ ਰਗੜ ਕੇ ਧੋ ਰਹੀ ਹੈ।

"ਕੀ ਹੋਇਆ, ਜਲੈਲਾ? ਹੈਰਾਨੀ ਦਰਸਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹਾਏ, ਮਾਂ! ਜ਼ੋਹਨ ਨੇ ਮੇਰਾ ਗੋਡਾ ਚੱਟ ਲਿਆ।"

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ? ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ?"

"ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੋ। ਆਹ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਗੋਡਾ ਧੋ ਲਿਆ ਹੈ।" ਉਸ ਨੇ ਉਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

"ਇਹ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।"

"ਪਰ ਮਾਂ! ਉਹ ਮੇਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਸਹੇਲੀ ਹੈ।"

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਉਥੇ ਆ ਪੁੱਜੀ। "ਹਾਏ! ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ" ਉਸ ਨੇ ਮਿੰਨਤ ਕੀਤੀ। "ਜ਼ੋਹਨ ਰਤਾ ਜਲੈਲਾ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ।"

"ਪਰ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ, "ਆਹੋ! ਇਹ ਕਤੂਰੇ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ

ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੁੱਤਾ ਸਾਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਅੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਬਾਰ ਮਿੱਟੀ-ਮਿਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਛੇ ਵਾਰ ਮਗਰੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।"

"ਪਰ ਜੇਹਨ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਹੈ" ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਹਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਉਹ ਰਤਾ ਵੀ ਗੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕੋ।" ਉਸ ਨੇ ਜੇਹਨ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਪੁੱਜਾ ਸੀ।

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਫ਼ ਹੈ, ਮੀ ਲਿੰਗ। ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਪਲੀਤ ਪਸ਼ੂ ਹੈ। ਬਸ ਗੱਲ ਮੁੱਕੀ।"

ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਹਨ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਆਖਰ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਜੇਹਨ ਉਤੇ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿਨ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਅਚਾਨਕ ਕੁੱਤਾ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਭੌਂਕਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਇਧਰ ਉਧਰ ਨੱਸਣ ਲੱਗਾ।

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਵੜਨ ਦਿਓ" ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਖਿਝ ਕੇ ਕਿਹਾ।

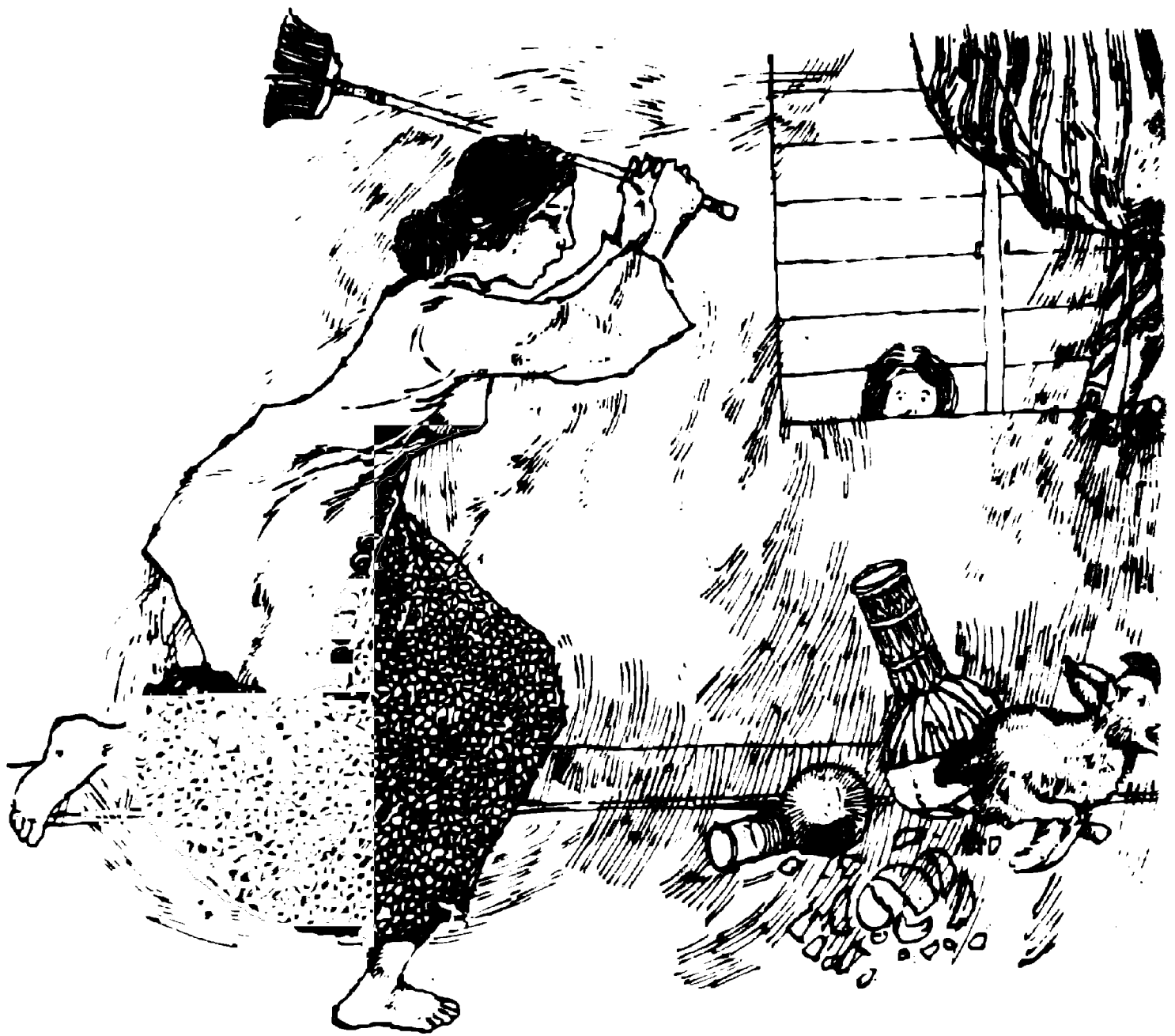
ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਆਇਆ ਜੇ ਉਹ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਹਿਮ ਗਈ। ਕੁਝ ਆਖੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁੱਤਾ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਘਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ।

"ਮੀ ਲਿੰਗ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ" ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤੱਸਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

"ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜੇਹਨ ਉਤੇ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਲਾਇਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਫ਼ ਰਖਦੀ ਹਾਂ" ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਲੈਲਾ ਫੇਰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਸੱਜਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੁੜੀਆਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਲੈਲਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੀ ਲਿੰਗ ਜੇਹਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਹਨ ਨੇ ਮੁਹੱਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਭਰ ਉਹ ਭੌਂਕਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ, ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੁਲੜ ਮਚਾਈ ਰਖਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਜਲੈਲਾ ਦੇ ਘਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਜੇਹਨ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਬਿੱਲੀ ਕੋਰੇਗ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਈ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ। ਅਚਾਨਕ ਜੇਹਨ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਬਿੱਲੀ ਵਲ ਨੱਸਿਆ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕੋਰੇਗ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ ਅਤੇ ਜੇਹਨ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੋਰੇਗ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੈਟ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਪਰ ਇੰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਕ ਗੁਲਦਾਨ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘੀ ਜੋ ਫਰਸ਼ ਉਤੇ ਡਿੱਤਾ ਕੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਸ਼ੋਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੱਸ ਕੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਈ। ਤੇਬਾ, ਤੇਬਾ! ਮੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਗੁਲਦਾਨ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ?" ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਖੀ ਮਨ ਨਾਲ

ਚੀਖ ਕੇ ਕਿਹਾ।

ਜੇਹਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਭੌਂਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਚੀਖ ਕੇ ਇਕ ਝਾੜੂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਦਰਦ ਨਾਲ ਚੀਕਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁੱਤਾ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨੱਸ ਗਿਆ।

ਮੀ ਲਿੰਗ ਖੜੀ ਦੇਖਦੀ ਰਹੀ, ਰੇਣਹਾਕੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ। ਕੁਛ ਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਜੇਹਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਹੜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਜਲੈਲਾ ਹੱਕੀਬੱਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ। ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਜੇਹਨ ਦੇ ਹੀ ਕਾਰਨ।

ਉਸ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਤੱਕਿਆ। ਹੌਂਕੇ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਸੁਣਾਈ।

“ਬੀਬਾ! ਠੀਕ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜੇਹਨ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਗੁਲਦਾਨ ਤੋੜ ਗਿਆ।”

“ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ?” ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕੀ ਦੱਸਾਂ? ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਜਲੈਲਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ” ਉਸ ਨੇ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਮੀ ਲਿੰਗ ਚਕਰਾ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਉਹ ਨੱਸਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ।

ਉਸ ਰਾਤ ਜਲੈਲਾ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ। ਉਹ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਜੇਹਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇਗੀ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੀ ਲਿੰਗ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਚਦੀ ਸੀ। ਜਲੈਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਨਾ ਚਾਹੇ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਜੇਹਨ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗੀ।

ਓਧਰ ਅਗਲੇ ਕਈ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੱਕ ਜੇਹਨ ਦਾ ਭੌਂਕਣਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਇਹ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੀਖਣਾ ਤੇ ਭੌਂਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੁਰ ਕਾਫ਼ੀ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੀ ਲਿੰਗ

ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜੇਹਨ ਬਿਮਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ।

ਹਰ ਰਾਤ ਜੇਹਨ ਦਾ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਣਾ ਅਤੇ ਭੌਂਕਣਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਆਂਢੀ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦੇ ਸ਼ਗਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਗੱਲਾਂ ਉੱਡਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੰਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਹੋਰ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਮੀ ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਜਲੈਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਤੱਕਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਨ ਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਪਰਤਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਛੇੜ ਹੀ ਲਈ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ।”

“ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ।”

“ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਜੇਹਨ ਦੇ ਕਾਰਨ।”

“ਪਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਰ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?”

“ਫੇਰ”

“ਫੇਰ ਕੀ?”

“ਤੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਂਗੀ ਜੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਆਖਾਂ?”

“ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਹਾਂ।”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰ।”

“ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ?”

“ਹਾਂ, ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਾਂ।”

“ਪਰ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿੱਧਰ ਚਾਹੇ ਦੌੜਣ ਭੱਜਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭੌਂਕੇਗਾ।

“ਇਸ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਪਾਂ ਮਿਲ ਤਾਂ ਸਕਾਂਗੇ।”

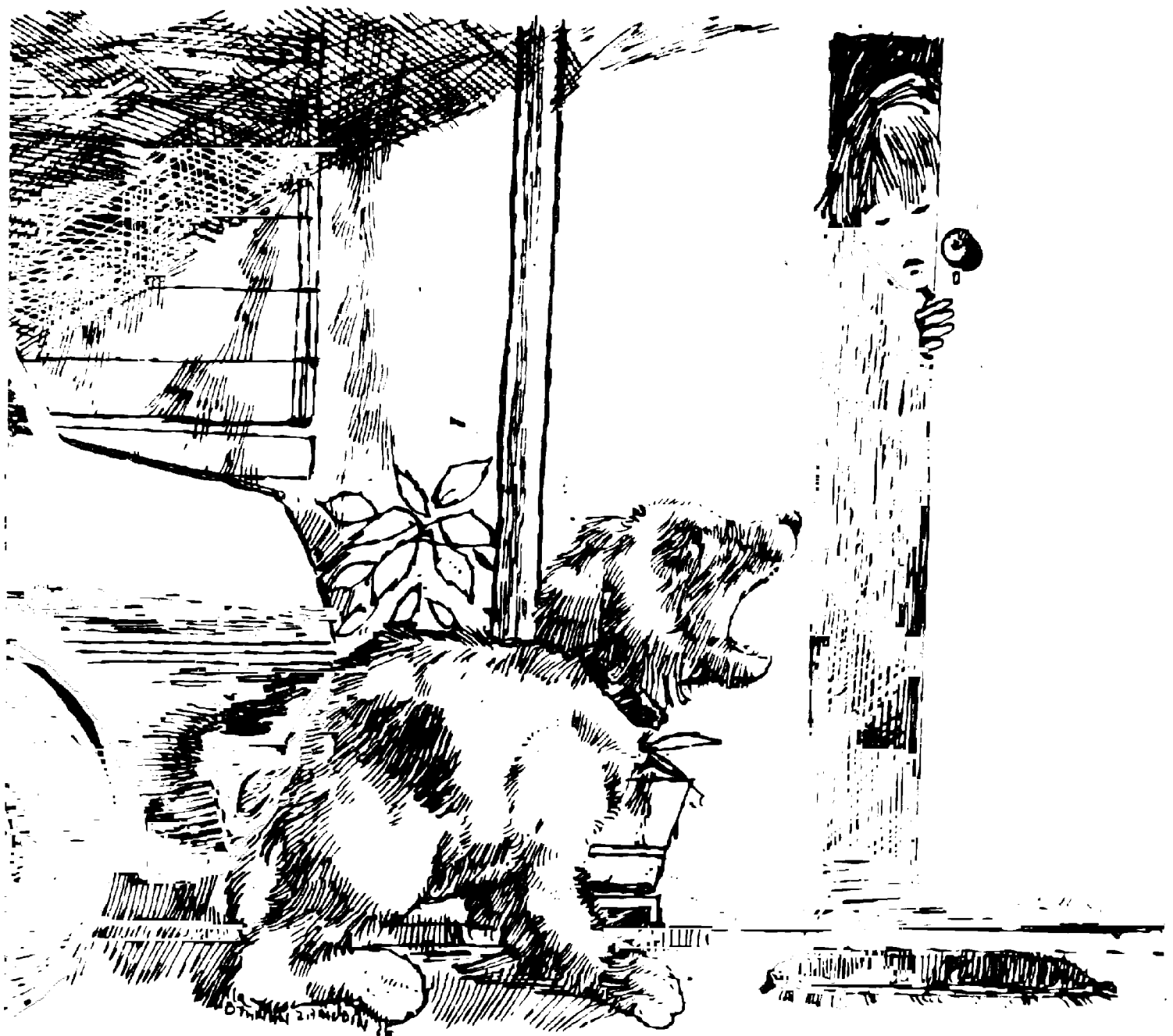
“ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਨਣੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਦੇਣ।”

"ਪਾਗਲ ਨਾ ਬਣ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦੇ। ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਧੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭੌਂਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।"

ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਆਂਗੀ। ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

ਦੋਨੋਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਈਆਂ।

ਉਸ ਰਾਤ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਜੇਹਨ ਨੂੰ ਛੱਜੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਭੌਂਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਹ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਲੇਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, "ਨਾ ਰੋ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਤੇਰੇ ਭਲੇ ਖਾਤਰ ਹੀ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਝਾੜੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜਲੈਲਾ ਤੇ ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਣ ਸਕਾਂਗੇ।" ਪਰ ਜੋਹਨ ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੱਟਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਜੋਹਨ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦੀ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭੌਂਕਣ ਲਗਦਾ। ਫੇਰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੱਸ ਕੇ ਬਾਹਰ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣੇ ਡਰਦੇ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਬਾਰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਬਾਹਰ ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਜੋਹਨ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਖਰ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। "ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਤੂੰ ਨਾ ਭੌਂਕੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਜਾਵੇਂਗਾ।" ਕੁੱਤਾ ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਭ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਚਿਉਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੜਕ ਵਲ ਤੱਕਣ ਲਗਾ।

"ਓਏ। ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰੱਸੀ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਦੇਖ ਇਧਰ ਉਧਰ ਨਹੀਂ ਫਿਰਨਾ" ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੜਕ ਵਲ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਦੂਰ ਦੂਰਾਡੇ ਕੁਝ ਡੱਡੂਆਂ ਦੇ ਟਰਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਰਾਤ ਖਾਮੋਸ਼ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗਾ। ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜਲੈਲਾ ਅਤੇ ਜੋਹਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਤੁਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਉਹ ਇਕ ਗੁਫਾ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰ ਗਹਿਰਾਈ ਅਤੇ ਹਨੇਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿੱਸਿਆ। ਫੇਰ ਅਚਾਨਕ ਜੋਹਨ ਫਿਸਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਗਰਤ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਮੀ ਲਿੰਗ ਚੀਖਦੀ ਹੋਈ ਉੱਠ ਬੈਠੀ। ਉਹ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਗਈ। ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜੋਹਨ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਚੀਖ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਭੱਜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਵਿਹੜਾ ਛਾਣ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਹ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ 'ਜੋਹਨ, ਜੋਹਨ ਪੁਕਾਰਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ ਸੁਘ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਛੱਜੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਗਈ ਜਿਥੇ ਜੋਹਨ ਸੌਂਇਆ ਕਰਦਾ

ਸੀ। ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਸਭ ਕਦੇ ਨਾ ਵਾਪਰਦਾ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣਾ ਜ਼ਹਿਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਤਦੇ ਉਹ ਨੱਸ ਗਿਆ।

ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤਸੱਲੀ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਪਿਆਰੀ ਬੇਟੀ, ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਕਤੂਰਾ ਲਿਆ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਾਰੇ ਮੁਹੱਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨੱਸੀ ਨੱਸੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਈ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਬਾਹਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਸਕੀਆਂ ਲੈਣ ਲੱਗੀ।

"ਮੀ ਲਿੰਗ! ਨਾ ਰੋ, ਪਿਆਰੀ ਸਹੇਲੀ।" ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਈ।

"ਹਾਏ! ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ?"

"ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗੇ।

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦੇ ਅਤੇ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।"

"ਪਾਗਲ ਨਾ ਬਣ। ਚਲ ਆਪਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭੀਏ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਥੇ ਹੋਵੇ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਦੇ ਹਾਂ।"

ਸੋ ਕੁੜੀਆਂ ਸੜਕ ਤੇ ਤੁਰ ਪਈਆਂ। ਉਹ ਸਵੇਰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਵਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦੇ ਤੁਪਕੇ ਘਾਹ ਉਤੇ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੂਰਬ ਵਲ ਸੂਰਜ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਵਾਜਾਈ ਘੱਟ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੜਕ ਦੇ ਕੋਲ ਨਦੀ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਤਰਦੀ ਦੇਖੀ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਦਾ ਦਿਲ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧੜਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਲੈਲਾ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਜੇਹਨ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਝਰੀਟਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੰਝ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਕਾਰ ਦੀ ਚਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਈ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਲੈਲਾ ਨੇ ਜੇਹਨ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦਫਨਾਉਣ ਵਿਚ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਇਕ ਝਾੜੀ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਕਬਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਝੁੱਕੀ ਅਤੇ ਕੰਬਦੀ

ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਬੋਲੀ, "ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌ ਜਾ। ਇਹ ਬੂਟਾ ਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਦੁਆਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵੱਡਾ ਤੇ ਸਵਸਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਆਂ ਕਰਾਂਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗੀ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌ। ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੇਰੀ ਕਬਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂਗੀ।"

ਜਲੈਲਾ, ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੀ, ਗੋਡਿਆਂ ਭਾਰ ਝੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ। ਦੋਨੋਂ ਰੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਉਠ ਖਲੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਲ ਤੁਰ ਪਈਆਂ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੜਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਟੇਕਰੀ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਲੈਲਾ ਡਰ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਦੋਵੇਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕੋਲ ਆਈ ਅਤੇ ਮੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਤੇਰੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਮਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੁੱਤਾ ਇਥੇ ਸੀ ਮੈਂ ਜਲੈਲਾ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਆਪਣੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਾਰੀ ਰਖ ਸਕੋਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਲਿਆਂਦੀ ਹਾਂ।

ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਕੇ ਜਲੈਲਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਟੇਕਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹਾਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲੀਆਂ। "ਹਾਏ! ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੈ" ਮੀ ਲਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਚਿੱਟੀ ਜੱਤ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਲ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਬੋਲੀ, "ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਹਨ ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਿੱਤਰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜੇਹਨ ਦੇ ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਲਾਏ ਬੂਟੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦੇਣਾ" ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ। ਮੈਂ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਾਂਗੀ ਜਿੰਨਾ ਜੇਹਨ ਨੂੰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇ ਜਲੈਲਾ ਸਦਾ ਪੱਕੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਾਂਗੀਆਂ।"

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਓਬਮਨ ਬਿਨ ਹਾਜ਼ੀ ਜੈਨੁਦੀਨ

ਨੇਪਾਲ

ਜਾਦੂ ਦੀ ਬੰਸਰੀ

ਮਾਧਵ ਧੀਮੀਰੇ

ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਧੂੜ ਭਰੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕੋਈ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ। ਰਤਾ ਕੁ ਦੂਰ ਹਿਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ਸਵੀ ਮਨਮੋਹਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਟੀਸੀਆਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸੁਕਮਾਰ ਇਕੱਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਕ ਰਾਤ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰਾ ਲਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੇ ਇਕ ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਖੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਸਰੀ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਲਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਧੁਨ ਵਜਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਥੇ ਖਲੋਤਾ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਅਧਖੜ ਔਰਤ, ਸਿਰ ਉਤੇ ਘਾਹ ਦੀ ਇਕ ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ ਆ ਪੁੱਜੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਰਤਾ ਰੁਕ ਗਈ ਅਤੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਪੁੱਤਰ! ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਚੱਲਿਆ ਹੈ?"

"ਮਾਂ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।" ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ।

ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਨੇਹ ਵਜੋਂ 'ਮਾਂ' ਅਤੇ 'ਪੁੱਤਰ' ਕਿਹਾ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਗੂੜ੍ਹਾ ਅਰਥ ਸੀ।

ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਸੀ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੇ-ਫਿਕਰੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਂਗ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਖਲੋਤਾ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਪੁੱਤਰ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਹ ਦੇਖ, ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਸੱਦ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਤਾਨ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚਲ ਆ, ਆਪਾਂ ਘਰ ਅਪੜਨਾ ਹੈ।"

ਬੰਸਰੀ ਨੂੰ ਬਗਲ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ, ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ।

ਸੁਕਮਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਯਾਦ ਸਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਉਹ ਪਤਲੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਖਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਦਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈਂ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਬੰਸਰੀ ਉਹ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੁਗਾਤ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ

ਨਿੱਕਾ ਬਾਲ ਸੌ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮਾਂ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?"

ਉਸ ਨੇ ਬੰਸਰੀ ਥੱਲੇ ਰਖ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਛਾ ਗਈ। "ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਹੁਣ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਾਸ ਹੈ।"

ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੇ ਅੰਦਰ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹੋ?"

ਮੁੰਡੇ ਵਲ ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਹਾਂ, ਪੁੱਤਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਹਾਏ! ਮੇਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਬੰਸਰੀ ਬਣਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

ਛੋਟੀ ਹੀ ਸੁਕਮਾਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਇਕ ਬੰਸਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਵੀ ਸਿਖਾਇਆ।

ਕਈ ਬਾਰ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਪੁੱਤਰ, ਅਤੇ ਚਾਈ ਚਾਈ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਕਿਉਂ ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਸੁਕਮਾਰ ਆਪਣਾ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣ ਵਿਚ ਬਿਤਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਲੋਕੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਵਿਚ ਬੰਸਰੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਏ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰਕੇ ਵਜਾਈਂ। ਫੇਰ ਹਰ ਕੋਈ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਮਾਂ ਲੱਭ ਜਾਏਗੀ।"

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸੁਕਮਾਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੱਲਮਕੱਲੇ ਤੇ ਉਦਾਸ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਬੰਸਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਛੁਹਿਆ। ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਉਹ ਰੋਣ ਵਿਚ ਬਿਤਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਅਨਾਥ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਖਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਇਕ ਬਾਰ ਫੇਰ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣ ਲਈ।

ਪਰ ਨਿੱਕਾ ਸੁਕਮਾਰ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਸੋ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਜਿਸਦੀ ਕੋਈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਉਹ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਨਾਲ ਨੱਚਣ ਵੀ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੁੱਚੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੇ ਸੁਕਮਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਮੁਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਉਸ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਅੱਜ ਅਚਾਨਕ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵੜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਟਹਿਲਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸੁਕਮਾਰ ਵਲ ਅੱਖ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਤਰੀ! ਮੈਂ ਇਕ ਪਿਆਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਈ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ। ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।"

ਦੋਨੋਂ ਬਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੰਗਦੇ ਚੁੱਪਚੁਪ ਖਲੋਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਨੋਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਨੂੰ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਇਕ ਭਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਕਮਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਭੈਣ। ਫੇਰ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜੇ। ਜਦੋਂ ਸੁਕਮਾਰ ਬੈਠਾ ਉਸ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੀਵੇ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਲੋਅ ਵਿਚ, ਸਾਮ ਦਾ

ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖੇੜੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਚਿਰਾ ਤੋਂ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸੱਖਣਾ ਸੀ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਘਰ ਅਪੜਿਆ। ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਸੁਕਮਾਰ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁੰਡਾ ਡਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਸੜਕ ਤੇ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਬੰਸਰੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਵਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਸਮੇਂ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਸਰੀ ਚੁਕ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਹਲਕੀ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੰਤਰ-ਮੁਗਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਤਾਰ ਛੋਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਉਸਦਾ ਨਵਾਂ ਭਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰਾਗ ਮੁਕਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸੌਣ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ, ਸੁਭ ਰਾਤਰੀ।"

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸੁਕਮਾਰ ਜਲਦੀ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਮਾਂ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਵਾਂਗੀ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਕਮਾਰ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।

ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਸੁਕਮਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਿਖਾਉਣ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੋਨੋਂ ਬੱਚੇ ਲਾਗੇ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਵਲ ਗਏ। ਸੁਕਮਾਰ ਇਕ ਚਟਾਨ ਉਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠਾ ਪਾਣੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਆਪਣੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਦਬਾ ਸਕੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛ ਬੈਠੀ, "ਭਰਾ ਜੀ, ਕੀ ਪਏ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ?"

"ਪਿਆਰੀ ਭੈਣ! ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਜੋ ਤੂੰ ਉਸਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਮਾਤਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣਾ।"

ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ। "ਪਰ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਕੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਭੈਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ?" ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

ਝਿੜਕਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਹੈਂ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਹੈ ਪਰ..."

"ਪਰ ਕੀ?"

"ਤੈਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

"ਪਰ ਕੀ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ?"

"ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਜੋ ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ।"

"ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੀ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ।"

"ਨਾ, ਨਾ, ਮੇਰੀ ਭੈਣ। ਇੰਜ ਨਾ ਕਰੀ। ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾ ਕੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗਾ।"

ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਬਾਲ ਸੌਂ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, "ਅਨਾਥ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੇ। ਸੁਕਮਾਰ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਉਠੇਗਾ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਦੋਂ ਤੀਕ ਸਾਇਦ ਉਹ ਇਥੇ ਰਹੇਗਾ, ਵਿਹਲਾ ਫਿਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਦਿਆਲਤਾ ਦਾ ਸਜਾ ਚੱਖੇਗਾ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਉਤੇ ਵੀ ਮੰਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ।"

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸੈਂਟ ਵੱਜੀ। "ਜੁਟੇ ਠੀਕ ਹੈ! ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਨਾਥ ਹੈ। ਇਹੋ ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਬਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਬਣਾਂਗੇ। ਹਾਏ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਠੌਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਮੁੱਕ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸੌ ਗਏ।

ਘਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਆਈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਘਾਟੂ ਨਾਚ ਨੱਚਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਬਸੰਤ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੁਕਮਾਰ ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਚੰਦ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਵਾਰਾ ਬੱਦਲ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ-ਰੰਗੀ ਚਾਨਣੀ ਦੇਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਾਜ ਵਜਾਏ। ਉਸ ਨੇ ਬੰਸਰੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਧੁਨ ਖਤਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਜਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਕੰਮ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਚੁੱਪਚੁਪੀਤੇ ਘਰੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਦ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਰਤਾ ਰੁਕਿਆ, ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਕੇ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤਾ, ਵਿਦਾ ਕਹੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਉਹ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੇਵਦਾਰ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੱਜੇ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਪਰਤ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਘਾਟੀਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਟੀਸੀ ਉਤੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਭਰ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਨ ਲਵੇ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਬੰਸਰੀ ਵਿਚੋਂ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਧੁਨ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਦਰਦ-ਭਰੀ ਧੁਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਧੁਨ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਲਈ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਨੇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇਕ ਹੂਕ ਨਿਕਲੀ। ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਜ਼ਰ ਉਪਰ ਉਠਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਹੱਥ ਫੈਲਾ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ

ਚਾਨਣ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਪਰਛਾਈ ਦੇਖੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਾ ਜਾਗ ਉਠੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲ ਪਰਤ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਮਲਕੜੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਜਾ ਬੈਠਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੇ।

ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਫਿਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੋਠਾਂ ਉਤੇ ਉੱਗਲ ਰਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਪਰਤ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਏ ਇਕ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਝਲਕ ਉਦੋਂ ਦੇਖੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਤੇ ਲੱਗੇ ਤੁਲਸੀ

ਦੇ ਬੂਟੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਢੇਰ ਉਤੇ ਇਕ ਦੀਵਾ ਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਢੇਰ ਉਤੇ ਦੀਵਾ ਬਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਭ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਉਦਾਸੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅੰਦਰ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਪਈ ਸੀ। ਨਜ਼ਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਚੀਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਪੁੱਤਰ! ਦੇਖ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ, ਹਾਏ, ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ?"

ਸੁਕਮਾਰ ਮਲਕੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਹੱਥ ਵਧਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਭੈਣ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਪਲੋਸਿਆ।

"ਜਿਸ ਰਾਤ ਤੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਲ੍ਹ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭਣ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਕੁਝ ਕਰ।"

ਸੁਕਮਾਰ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਦੀ ਗਲ ਉਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਸਰੀ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਧੁਨ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਧੁਨ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਦੇ ਹੇਠ ਵੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ, ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਲਾਇਆ। ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਉਸਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ। ਸੁਕਮਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ ਭਰਾ। ਆ ਮੇਰੇ ਭਰਾ! ਤੂੰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹੈ।" ਬੰਸਰੀ ਨੂੰ ਪਰੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਹਾਂ, ਪਿਆਰੀ ਭੈਣ, ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।"

ਅਚਾਨਕ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੁਕਮਾਰ ਦੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਸੱਚਮੁੱਚ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ।"

ਮਾਂ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਵਹਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਇਪੱਤਰੀ ਤੇ ਸੁਕਮਾਰ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਮੁਸਕਰਾਏ।

ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਘਾਟੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਘਾਟੂ - ਜੋ ਸਾਡੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਚਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਟੇਕ ਬੀਰ ਮੁਖੀਆ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਟੁਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਗਧਾ

ਅਨਵਰ ਇਨਾਇਤਉੱਲਾ

(ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ : ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਅੰਤਮ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਟੁਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਸਫ਼ਦਰ ਦੋਵੇਂ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬੱਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਹਾੜੀ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਕੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ' ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਟੁਨੂੰ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰ ਸਨ। ਇਕ ਸੀ ਜਰਮਨ ਨਸਲ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਟਾਈਗਰ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਟੁਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਟਾਈਗਰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਜਾ ਸੀ ਇਕ ਛੋਟਾ ਹਿਰਨ। ਹਿਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਟੁਨੂੰ ਘੁੰਮਕੜ ਕੁੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਖੁਲੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਕੋਠੀ ਦੇ ਬਗੀਚੇ ਦੇ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਤਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਸਾਊ ਕੁੜੀ ਬਣੇ। ਉਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, "ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਸਦੇ ਭੱਜਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਹੈ"।

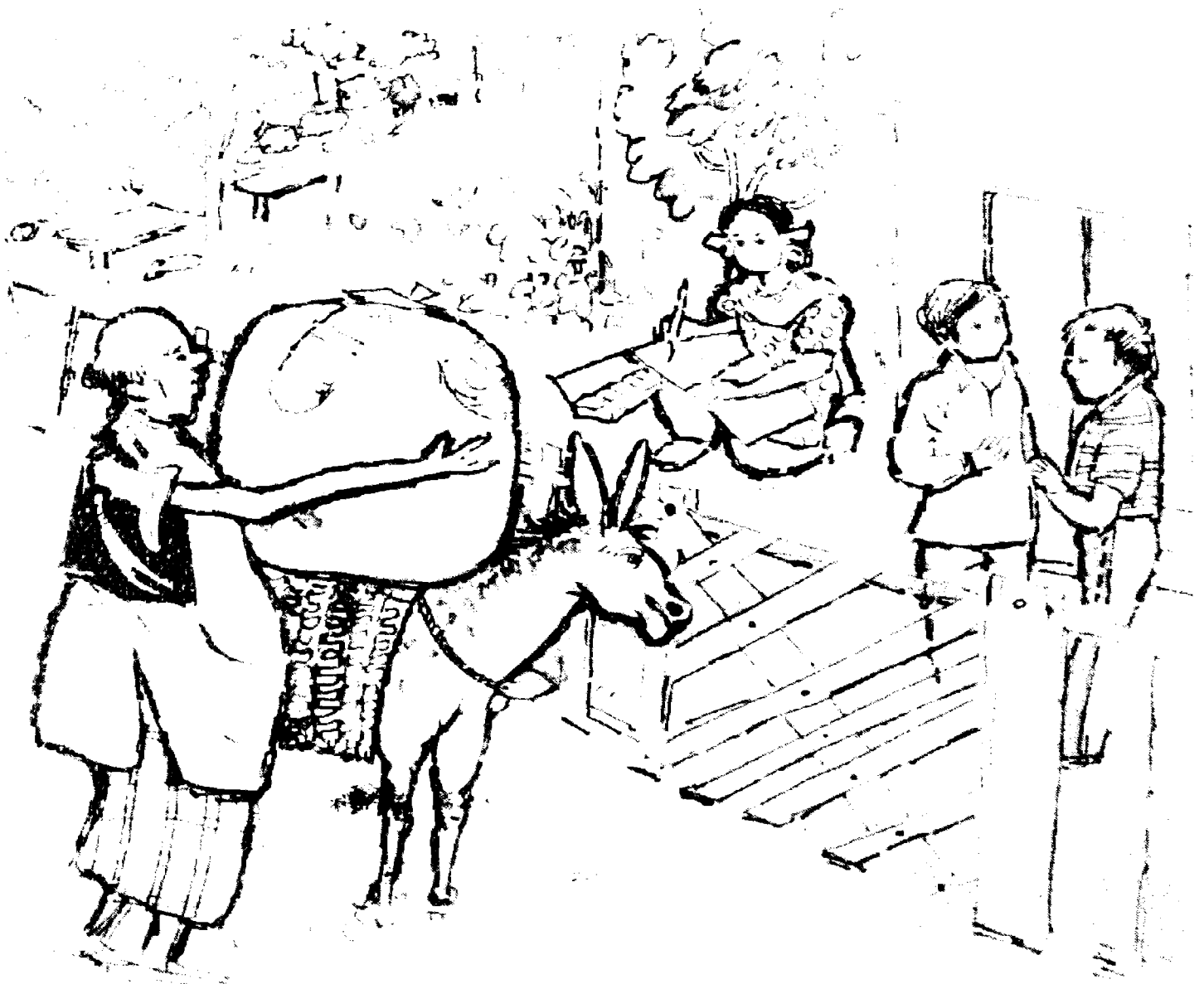
"ਹਾਂ!" ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, "ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਰਤਾ ਕੁ ਬੇਤਰਤੀਬ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਫ਼ਦਰ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"

"ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?" ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, "ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਡ

ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਦੇ ਜੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ।”

ਇਕ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਤੜਕੇ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਜੰਗਲੀ ਬੱਤਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਝੀਲ ਬੱਤਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੌਸਮ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸਫ਼ਦਰ ਦਾ ਹਾਣੀ ਸੀ, ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਨਾਸ਼ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੇਡਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਥੱਲੇ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਲਈ। ਉਹ ਘਰੋਂ ਡਰਾਇੰਗ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਖਿਲੌਣੇ ਲੈ ਆਏ। ਟੁਨੂੰ ਇਕ ਪੰਛੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਨ ਲੱਗੀ। ਪਰ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸਫ਼ਦਰ ਅਤੇ ਚਚੇਰੇ ਭਾਈ ਵਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖੇਲ ਖੇਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਰੰਗ ਭਰਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਰਲ ਗਈ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦਿਆਂ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਗਧੇ ਨੂੰ ਉਚੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿਣਕਦੇ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਧੋਬੀ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸਵੇਰ

ਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਲੀੜੇ ਆਪਣੇ ਗਧੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਉੱਛਲ ਕੇ ਉਸ ਲਈ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਨੱਸੇ। ਮੋਟੀ ਗੋਗੜ ਵਾਲਾ, ਗੰਜਾ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਭੱਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਾਲਾ ਧੋਬੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਾਸੇ ਦਾ ਪਾਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਛੇੜ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਹੀ ਗਧੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ, ਗੇਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸਫ਼ਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਵਲ ਪਰਤ ਕੇ ਆਖਿਆ, "ਜਾ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇ ਕਿ ਧੋਬੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

"ਤੁਹੀਓਂ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇ ਨਾ" ਟੁਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲੀ, "ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਰੁਝੀ ਹੋਈ ਹਾਂ?" ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਰੰਗ ਭਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

"ਚੰਗਾ ਫੇਰ" ਭਰਾ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਸਫ਼ਦਰ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਆਂਢਣ ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਟੁਨੂੰ ਨੂੰ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਤੁਰ ਪਏ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਰੰਗ ਭਰਨ ਤੋਂ ਅੱਕ ਕੇ ਟੁਨੂੰ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ ਚਾਦਰ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤੇ ਟਾਈਗਰ ਕੋਲ ਜਾ ਪੁੱਜੀ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਰੁੱਖ ਉਤੇ ਖੇਡ ਰਹੀ ਇਕ ਕਾਟੋਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਉਡੀਕਦੇ ਧੋਬੀ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁੱਖ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ, ਟੁਨੂੰ ਨੂੰ ਗਧਾ ਦਿੱਸ ਪਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਚਮਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਕ ਰਿਹਾ। ਬੁੱਢਾ ਮਾਲੀ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਹਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਟੁਨੂੰ ਨੇ ਗਧੇ ਦੀ ਰੱਸੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਹ ਗਧੇ ਨੂੰ ਲੁਕਾਣ ਲਈ ਥਾਂ ਲੱਭਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਧੋਬੀ ਆਪਣੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਲੱਭਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ

ਪਾਏਗਾ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਚਾਹੇ ਗਏ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਝੂਟੇ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਗਏ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਮਨਮੋਹਨੀ ਕੁੜੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ-ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੁਆਦਲਾ ਖਾਣਾ ਖਿਲਾਏਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚਾਈ ਚਾਈ ਟੁਨੂੰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਲਗਾ। ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤੇਗੀ।

ਟੁਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲਕੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਥਾਂ ਨਾ ਲੱਭੀ। ਸਮਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੀਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਥਰੂਮ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਿੱਤਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਹ ਬਾਥਰੂਮ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗਧਾ ਮਹਿਮਾਨਖਾਨੇ ਦੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਲੁਕਿਆ

ਰਹੇਗਾ। ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ।

ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਪਾਰ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਵਾੜ ਕੇ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਨੱਸ ਕੇ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਵਿਛਾਈ ਚਾਦਰ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਮੁੰਡੇ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਆਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਛਪੇ ਪੰਛੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰਨ ਲਗੀ। ਜਦੋਂ ਮੁੰਡੇ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਭੋਲੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਚੀਖ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਉਠੀ। ਇਹ ਧੋਬੀ ਦੀ ਚੀਖ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਮੈਲੇ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪੰਡ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਚੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰਦਾ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਅਜਾਈ ਗਈ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਟੁਨੂੰ ਨੇ ਸੰਹੁ ਖਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਧੇ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਗਧੇ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਲ ਨੱਸੇ ਜਾਂਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਤੱਕਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾਉਂਦਾ ਧੋਬੀ ਜੰਗਲ ਵਲ ਨੱਸ ਗਿਆ।

ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਘਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਕ ਮਹਿਮਾਨ ਆ ਟਪਕਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਲੰਮ-ਸਲੱਮੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਦਾੜੀ ਭੂਰੀ ਸੀ ਪਰ ਮੁੱਛਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੰਜਾ ਵੀ ਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਜੜ ਜਿਹੀ ਪੈ ਗਈ। ਮਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਮਹਿਮਾਨਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਈ।

ਟੁਨੂੰ ਸਹਿਮੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਤੱਕਿਆ ਉਸ ਦਾ ਮੱਥਾ ਠਨਕਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਉਸ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਝਾੜ ਸੁਆਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਸਫ਼ਦਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਕੋ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਤੱਦ ਤਕ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਗਧੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੱਢ ਲਵੇ।

ਗਧਾ ਤਾਂ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਟੁਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਸੁਆਦਲਾ ਖਾਣਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ।

ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਸਫ਼ਾਈ-ਪਸੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਵਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਫ਼ਰ ਦੇ ਥਕੇਵੇਂ ਮਗਰੋਂ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਨਹਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਕਸੇ ਵਿਚੋਂ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਕੱਢੇ, ਜੁੱਤੀ ਲਾਹੀ, ਚਪਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸਿਧੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਬੂਹੇ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਬੱਤੀ ਬਾਲਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਖੁੰਟੀ ਉਤੇ ਸਾਫ਼ ਕੱਪੜੇ ਟੰਗੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਟੱਬ ਵਲ ਵਧੇ। ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਉਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਵਿਚਾਰੇ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਗਿਆ।

ਉਧਰ ਗਧਾ ਬੈਠਾ ਖਿਆਲੀ ਪੁਲਾਓ ਪਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਉਥੇ ਉਸ ਲਈ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਲੰਮਾ ਤੇ ਮਰੀਅਲ ਬੰਦਾ ਚਪਲਾਂ ਪਾਈ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਘਾਹ ਸੀ, ਨਾ ਅਨਾਜ ਤੇ ਨਾ ਚਾਰਾ। ਗਧੇ ਦੇ ਸਬਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਭਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੰਜੇ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗਧਾ ਖਾਣਾ ਉਡੀਕਦਾ ਹਿਣਕਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਜਾਨਵਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਐਨਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਜਿਹਾ ਭੱਦਾ ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਅਜੀਬ ਤੇ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਬਰਾ ਕੇ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਦਦ ਲਈ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਚਪਲਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਬੂਹੇ ਵਲ ਨੱਸੇ, ਪਰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ ਉਹ ਉਸ ਬੂਹੇ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੁਨੂੰ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਬੂਹਾ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕੇ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਕੌਣ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਜਿੰਨ ਜਾਂ ਭੂਤ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਚੀਖਾ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੀਆਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹਿਣਕਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਆ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਂ, ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਆ ਪੁੱਜੇ। ਆਖਰ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹੜੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਟੁਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੀ ਗੜਬੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਬਘਿਆੜ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਾਲਟੀ ਨੂੰ ਰਿੜਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਮਦਦ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੱਗ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕੋਈ ਸਾਧਾਰਣ ਬਘਿਆੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਰਾਖਸ਼ਸ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਉਤੇ ਟੱਪ ਕੇ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਉ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੰਘ ਫਾੜ ਫਾੜ ਕੇ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁਕਾਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨੌਕਰ ਬੈਡ-ਰੂਮ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਾਹਰ ਖਲੋਤੀ ਹੱਥ ਮਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਟਾਈਗਰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਭੌਂਕਦਾ ਨੱਸਦਾ ਆਇਆ। ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਟਾਈਗਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸਗੋਂ ਆਖਿਆ, "ਬੱਲੇ, ਬੱਲੇ, ਟਾਈਗਰ, ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਕੀ ਗੜਬੜ ਹੈ?"

ਟਾਈਗਰ ਨੇ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ। ਬੈਡ-ਰੂਮ ਵਿਚ ਨੱਸ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਤੇ ਜਾ ਪੁੱਜਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੁਨੂੰ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਪੁਜ ਕੇ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭੌਂਕਣ ਲੱਗਾ।

ਹੁਣ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਬਾਥਰੂਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੀਬੋ ਗਰੀਬ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ। ਉਧਰ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਜਿੰਨ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਆ ਪੁੱਜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਣ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਖਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੋਰ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ।

ਟੁਨੂੰ ਟਾਈਗਰ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਫੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਿਧਰ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ, ਸਹਿਮੇ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਧੋਬੀ ਦਾ ਗਧਾ

ਨੱਸਦਾ ਆਇਆ। ਦੋਵੇਂ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਧਦੇ ਅਤੇ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜਦੇ ਬਾਗ ਵਲ ਨੱਸੇ।

ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਲਗਾ ਕਿ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਧੋਬੀ ਦਾ ਗਧਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। 'ਪਰ ਗਧਾ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦਾ ਹੈ?' ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਹੱਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਗਧਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੀਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਜੋ ਬੂਹਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦ੍ਰਿੜ ਰਿਹਾ ਕਿ ਗਧੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਗਿਛ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਿਸ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਬਰ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬੱਚਿਓ, ਸੱਚ ਜਾਣਨਾ ਟੁਨੂੰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਾਰ ਪਈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਘਟਨਾ ਯਾਦ ਰਹੇਗੀ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਸੀਮ

ਫਿਲਪਾਈਨ

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਖੀ ਮੁੰਡਾ

ਐਨ. ਵੀ. ਐਮ. ਗੋਜ਼ਾਲਜ਼

(ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ : ਫਿਲਪਾਈਨ ਦੇ ਲੋਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮੱਝ ਲਈ ਵਿਸਿਆਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਕਾਰਾਬਾਓ' ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਗਲੋਗ (ਫਿਲਪਾਈਨ ਦੀ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ) ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਤਾਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਮਿੱਤਰ ਲਈ ਸਪੇਨਸ਼ ਸ਼ਬਦ 'ਕਮਪਾਡਰੋ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਰਤਾ ਸਰਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਫਿਲਪਾਈਨ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਜੋੜ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।)

ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਘੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜੁਲੀਓ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਮਕਾਨ ਕਾਪੋਜੋ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੱਤਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜੋਸੇ ਬਾਰੇ ਸੀ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਮਾਸਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕਾਪੋਜੋ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਲੱਗਭਗ ਇਕ ਸਾਲ ਹੋਇਆ ਉਹ ਏਥੇ ਮਿੰਡੋਰੋ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਆ ਵਸੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਕਾਪੋਜੋ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਬਣਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ 'ਦੋਸਤ' ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿਚੋਂ ਫਾੜੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜੁਲੀਓ ਤਾਗਲੋਗ ਵਿਚ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਬਾਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫੜਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਮਾਸਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਨਗਰ ਪਾਲਿਕਾ ਵਿਚ ਘਰ ਦੀ ਥਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕਲਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ

ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਖਾਲੀ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਭਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਾਪੋਜੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਕਲਮ ਦੀ ਥਾਂ ਪੈਨਸਿਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਲਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਪੋਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ।

“ਇਹ ਪੱਤਰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਜੋਸੇ ਬਾਰੇ ਹੈ” ਉਸਨੇ ਲਿਖਿਆ “ਉਹ ਛੇਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ”। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜੋਸੇ ਨੂੰ ਏਥੇ ਮਿੰਡਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਗੁਆਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ “ਕਿਉਂਜੋ ਉਹ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰਤਾ ਢਿੱਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਵੇ।”

ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਾਂਹ ਝੁਕ ਕੇ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਢੋਅ ਲਾਈ। ਉਹ ਫਰਸ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਉਸ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੈਚ ਦੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਉਤੇ ਰਖ ਕੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੈਚ ਉਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਫਰਨੀਚਰ ਸੀ। ਇਹ ਬੈਚ ਕਮਰੇ ਦੇ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਡਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਗੀਠੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਗੋਗੀ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਲਾ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਜੋਸੇ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਅਣਛੰਡੇ ਧਾਨ ਦੀ ਬੋਰੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬੇਢੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਪੋਜੋ ਦੀ ਇਕ ਮੱਝ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੱਝ ਰੁੱਖ ਕੱਟ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਬੀਜੇ ਧਾਨ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜੋਸੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਥੱਕ ਜੁ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਪੀਲੀ ਲੋ ਟਿਮਟਿਮਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਭੋਜਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਆ ਰਹੀ ਸੀ - ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਮੱਛੀ ਜੋ ਕਟੋਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਡੁਲ੍ਹ ਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿਪਾਈ 'ਤੇ ਸੁੱਕ ਗਈ ਸੀ। ਸੁੱਕਣ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਅਤੇ ਤਿਪਾਈ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਜੂਲੀਓ ਸੁਭਾਅ ਵਜੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਕੰਗਾਲੀ ਦਾ ਕਠੋਰ ਸੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰਦਾ। ਪਰ ਜੂਲੀਓ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸੀ ਠੀਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਨੂੰ

ਦੁਰਗੰਧ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਜੇਸੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਫਿਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ।

“ਮਿੱਤਰ! ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜੇਸੇ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਵੇ। ਤੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜੋ ਕੰਮ ਚਾਹੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ। ਉਹ ਚਾਵਲ ਪਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਰਤਨ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਜੂਲੀਓ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਲੱਗਭਗ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਉਹ ਕਾਪੋਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਥੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਘਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਨੌਕਰ ਸਨ। ਫਰਸ ਇਤਨੇ ਚਮਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਸਦਾ ਇਕ ਨੌਕਰ ਤੁਰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਦੇ ਦਾਗ ਫਰਸ ਉਤੇ ਪੈਦਿਆਂ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਸਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੂਲੀਓ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਚ ਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੰਕ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਪੋਜੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੇ। ਪਰ ਉਹ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਅਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦਾ ਗਿਆ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਹ ਰਤਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। “ਦੋਸਤ ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦਾ ਪੂਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਆਭਾਰੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅਹਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।”

ਅੰਤਮ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੂਲੀਓ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਥੇ ਆਉਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਪੋਜੇ ਕੋਲੋਂ ਧਾਨ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਵੱਡੀਆਂ ਬੇਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣੀ ਰਕਮ ਦੇਣੀ ਪਏਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੂਦਖੋਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦਸਤੂਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਜੂਲੀਓ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਸ ਨੇ ਕਾਪੋਜੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਸਾਥੀ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਸੋਚੀ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਸੇ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਫ਼ਿਵਹਾਰ ਕਰੇਗਾ ਜਿਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁੰਡਾ ਕਿਸੇ ਕੁਰਸੀ ਨਾਲ ਠੇਡਾ ਖਾ

ਕੇ ਰਕਾਬੀਆਂ ਵੀ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚੀ ਗਿਆ, ਸੋਚੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਰਿਹਾ।

ਅਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮਝੋ, ਜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨੇ।"

ਜੂਲੀਓ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋਂ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਇਕ ਸਫ਼ਾ ਹੀ ਪੁਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਢੇਅ ਲਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਹੌਸਿਆ।

ਖੈਰ ਉਸਨੇ ਖਤ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਖਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਲਿਖ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਖਾਸਾ ਪੁੱਤਰ ਲਿਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਇਸ ਖਤ ਨੂੰ ਜੇਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਲੱਗਭਗ ਛੇ ਵਜੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਇਕ ਮੁੰਡਾ, ਇਕ ਮੱਝ ਉਤੇ ਸੁਆਰ ਹੋ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਣੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮੱਝ ਦੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਮਾੜੂਆ ਜਿਹਾ ਸੁਆਰ ਦਿੱਸਦਾ ਸੀ। ਮੱਝ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦਾ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਨਦੀ ਦੇ ਮੋੜ ਤਕ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੱਝ ਛੋਟੀ ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣ ਲੱਗੀ ਜਿਹੜੀ ਖਾਸਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇੜੇ ਸੜਕ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੂਲੀਓ ਨੇ ਇਕ ਸੋਟੀ ਚੁੱਕੀ ਅਤੇ ਮੱਝ ਦੇ ਚੋਭ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸੋਟੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਦੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ। "ਖਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੀਂ" ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਹੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। "ਆਪਣੇ ਕੁੜਤੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਨਾ?"

ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਖਤ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਖਤ ਲਭ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਨਹੀਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਆਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ।"

"ਅਤੇ ਮੱਝ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀ" ਜੂਲੀਓ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਖੁਦ ਸ਼ਹਿਰ ਆਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਜਾਈ ਮੁਕਾ ਲਵਾਂ"।

ਜੂਲੀਓ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤਿਆ, ਕਿ ਦਿਨ ਵਿਚ

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰਹਿਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, "ਅਤੇ ਉਹ ਖਤ? ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖੀਂ ਅਤੇ ਪੁਜਦੇ ਹੀ ਕਾਪੋਜੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੀ। ਚੰਗਾ ਮੁੰਡਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੰਮ ਉਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਰੀਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਂ।"

ਮੱਝ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਜੇਸੇ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ "ਅੱਛਾ, ਪਿਤਾ ਜੀ" ਅਤੇ ਉਹ ਅਗਾਂਹ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ। ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੰਠੜੀ ਉਸਨੇ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ। ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਗੰਢ ਵੀ ਸੀ। ਇਹ ਚਾਵਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਉਸਦੇ ਖਾਣ ਲਈ ਸਨ। ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜੇਸੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਪੋਜੇ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਜ਼ੁਲੀਓ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਲਿਆਉਣ ਵਰਗੀ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਵੀ ਉਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਮੁੰਡਾ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉੱਚੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਝੁੰਡ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਅਚਾਨਕ ਜੇਸੇ ਦੀ ਕੁੜਤੇ ਦੀ ਜੇਬ ਅੰਦਰ ਸਾਂਭੇ ਹੋਏ ਪੱਤਰ ਬਾਰੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਛਾਂਦਾਰ ਰੁੱਖ ਥੱਲੇ ਉਸ ਨੇ ਮੱਝ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਝਾੜੀ ਵਿਚ ਪੰਛੀ ਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਉਹ ਇਹ ਗੀਤ ਵੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਤਕ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਜੋ ਲਿਖਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਰ ਵਾਕ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਖੇੜੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਮੁੰਡਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਛੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੂਰ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਦੀ ਕਲਕਲ ਵੀ ਸੁਣੀ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪੰਛੀ ਦੇ ਗੀਤ ਅਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਐਡਗਰ ਸੋਲਰ

ਸਿੰਘਾਪੁਰ

ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਿੱਲੀ

ਵਾਇਲੇਟ ਵਿਲਕਿਨਜ਼

(ਸੰਪਾਦਕ ਦਾ ਨੋਟ : ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।)

ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ ਜਦੋਂ ਯੂਸਫ਼ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਮਧਮ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਰੁਕ ਕੇ ਉਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲੱਗਾ। ਮੁੜ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ 'ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ'।

ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਨਾਲ ਵਿਚ ਝਾਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਮਰੀਅਲ, ਅਤੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। ਯੂਸਫ਼ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ। ਨਾਲੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ ਲਕੜੀ ਦੇ ਤਖਤਿਆਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਸੀ। ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਤਖਤੇ ਉੱਤੇ ਦੁੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਜਿਹਾ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ। "ਹਾਏ ਵਿਚਾਰਾ ਬਲੁੰਗੜਾ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਘਰ ਲੈ ਚੱਲਾਂ।"

ਯੂਸਫ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ

ਕਿਹਾ, "ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਯੂਸਫ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਪਾਲਤੂ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਬਿੱਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਐਥੋਂ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ, "ਇਹ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਪਰ ਯੂਸਫ ਨੇ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੰਨੇ ਤਰਲੇ ਪਾਏ ਕਿ ਆਖਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਈ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਚਿੰਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ, "ਇਹ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ। ਸਮਝ ਲਿਆ ਨਾ।"

ਯੂਸਫ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਭਟਕੇ ਹੋਏ ਬਲੁੰਗੜੇ ਲਈ ਕੋਈ ਘਰ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗਾ।" ਉਸ ਨੇ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬਲੁੰਗੜਾ ਬਰਫ ਵਰਗਾ ਚਿੱਟਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਨ।

ਮਹੀਨੇ ਬੀਤਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਯੂਸਫ ਮਾਣੇ (ਬਲੁੰਗੜੇ) ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਦਿਲੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਵਾਂ ਫਲੈਟ ਲੱਭੇ ਹੀ ਨਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਪਾਲਤੂ ਮਾਣੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕੇ।

ਮਾਣੇ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਨਿਕਲੀ। ਲੰਮੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਾਲ, ਸੋਹਣੀ ਲੰਮੀ ਗੁੱਛੇਦਾਰ ਪੂਛ। ਇਹ ਬਿੱਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਵਰਗੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਉਤੇ ਵਾਲ ਸਨ। ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿੱਲੀ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਬਿੱਲੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਪਰਤਣ ਤੇ ਜਦੋਂ ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਫਲੈਟ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਜਿਹਾ ਲਗਿਆ। ਹੁਣ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਉਸਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ.ਏ (ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ) ਲੈ ਜਾਣੇ, ਜਿਥੇ ਉਸਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਲਈ ਘਰ ਵੀ ਉਹ ਲੱਭਣਗੇ।

ਯੂਸਫ ਇਹ ਸਭ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅਗੋਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰੋ ਪਵੇ। ਉਹ ਚੀਖ ਚੀਖ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਉਸ ਰਾਤ ਉਹ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਪਲਸੇਟੇ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਇਕ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਨੇ ਦੁਖ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੇਸਟ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਰਮ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਉਹ ਉਠ ਬੈਠਾ। ਬਿੱਲੀ ਉਸਦੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਬਿੱਲੀ ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿੱਲੀ ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੂਸ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਡਰਦਾ ਸੀ ਜੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਜੋ ਉਹ ਬਿੱਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਸੁਆਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ।

ਦੂਜੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਘੁਰਾੜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਯੂਸਫ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਪੱਥਾਂ-ਭਾਗ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵਾਲੇ ਬੂਹੇ ਵਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਧੱਕਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ : "ਮਾਣੋ ਹੁਣ ਸਾਊ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਹ।"

ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਿਆ, ਰਤਾ ਤਿਜਕੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਵਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੁੜਦੇ ਸਮੇਂ ਯੂਸਫ ਨੇ ਕਲਾਕ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। ਪੰਜ ਵੱਜ ਕੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨਾਸ਼ਤਾ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਉਠ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਦੇ ਵੀ ਉਠਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚਲਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋ ਉਸਨੇ ਛੇਤੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੱਤ ਵਜੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਬੱਸ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਪਾਲਤੂ ਮਾਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੀ ਕਰੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲਵੇ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ? ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨੇ

ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੇਖ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ।

ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਬੋਝਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਦੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਨਾ ਖੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹੀਓ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਉਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਲਾਰਮ ਨੇ ਜਗਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਯੂਸਫ਼ ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਟੀਨਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਜਗਾਇਆ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨਿੰਦਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਟੀਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਛੇਤੀ ਕਰ। ਸਾਢੇ ਛੇ ਵਜਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਬੱਸ ਲਈ ਲੇਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਟੀਨਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਬੱਸ ਲਈ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਬੱਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਦੋ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਸਫ਼ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਕੂਲ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਭੀੜ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਯੂਸਫ਼ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸੌਰ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਕੂਲ ਦਾ ਉਹ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁੰਡਾ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਯੂਸਫ਼ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਲਤੂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਘਰ ਠਿਕਾਣੇ ਲਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਕਿਉਂਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਬਸਤੀ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਏਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਇਹੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਾਦੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਉਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਖਾਲੀ ਘਰ ਵਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਲੱਕੜ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮਕਾਨ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਫੱਟੇ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਗੰਦੇ ਫਰਸ਼ ਵਾਲਾ

ਗੁਦਾਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਦੀ ਬਾਲਣ ਭਰ ਕੇ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਇਕੋ ਬਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਾਗ ਵਲ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲਈ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਬਾਰੀ ਸੀ।

ਯੂਸਫ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਗੁਦਾਮ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਫੋਲਾਫਾਲੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਬਕਸਾ ਲੱਭਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਉਸਦੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਰੱਖੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਵਿਚ ਲੀਰਾਂ ਤੇ ਫੂਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਬਿਸਤਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਯੂਸਫ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੋਸੀ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

"ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯੂਸਫ?" ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਜੋ ਲਾਗੇ ਹੀ ਸੀ ਬੋਲੀ, "ਹਾਂ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿਥੇ ਜਾਨਾ ਹੈ ਤੂੰ? ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ।"

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਯੂਸਫ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਿੱਲੀ ਲਈ ਘਰ ਬਣਾਉਣਾ ਇਕ ਸੁਗਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਘਰੋਂ ਖਿਸਕਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਤਕ ਹਰ ਵਾਰ ਕੁਝ ਕੁ ਚਮਚੇ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸੁੱਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕੁ ਡੱਬਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੇਬ ਖਰਚ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਰਸੀਆ ਸੀ, ਸਾਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਫਤੇ ਸਾਰਡੀਨ ਮੱਛੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਪੈਸੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੋਰ ਸੁੱਕਾ ਦੁੱਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਏ ਪੈਸੇ ਗਿਣੇ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਦੁੱਧ ਪਾਊਡਰ ਦਾ ਡੱਬਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਚਲੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬਕਸੇ ਪਏ ਸਨ। ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਯੂਸਫ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਬਾਰ ਉਥੇ ਲੈ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉਥੇ ਨਹੀਂ

ਸੀ ਠਹਿਰਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਜੰਦਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫਟਾਫਟ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਅਪੜਿਆ ਬਿੱਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰੀ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਓਹੀਓ ਇਕ ਰਸਤਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਉਹ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਲੱਭੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਵੇਂ ਪਰਦੇ ਸੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਬਲਬਾਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੇਡ ਲਗਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਯੂਸਫ਼ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਯੂਸਫ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਰਖੀਂ ਸੁਣ ਲਿਆ?" ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੋਮਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਇੰਨੇ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

ਸੋਮਵਾਰ ਰੁਝੇਵੇਂ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਯੂਸਫ਼ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਫਲੈਟ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਮੰਜਲ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਡੁੱਬਦੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬਿੱਲੀ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ 'ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ' ਦੁੱਖ-ਭਰੀ ਸੀ। ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਪਲੇਟ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲਪ ਲਪ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਚੱਟ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਜੀਭ ਦਾ ਖੁਰਦਰਾਪਨ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਏ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਲਤੂ ਬਿੱਲੀ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤਾੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੀ ਸਵੇਰ ਬਾਕੀ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਠੰਢੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗਾ ਦਿਨ। ਯੂਸਫ਼ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਫਲੈਟ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂਘ ਸੀ। ਉਹ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ। ਉਹ ਸੜਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ

ਜੇ ਆਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਿਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਘਰ ਨਾ ਪਰਤ ਆਉਣ। ਦਾਦੀ ਦੇ ਮਕਾਨ ਅੰਦਰ ਵੜਦੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਬੂਹਾ ਅਤੇ ਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ।

"ਇਧਰ ਤੱਕ, ਬਿੱਲੀ।" ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਬਿਸਤਰ ਹੈ। ਆ ਜਾ ਹੁਣ ਇਹ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਥੋਂ ਜਾਣਾ ਪਏਗਾ।"

ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ ਕਰਦੀ ਮਾਣੇ ਯੂਸਫ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਚੰਬੜ ਗਈ। ਉਹ ਝੁਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਲੇਸਟ ਲੱਗਿਆ।

"ਸੌਂ ਜਾ। ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਇਥੇ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਾਅ ਲੱਗਾ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਵਾਂਗਾ।"

ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਬਿਸਤਰੇ ਉਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਯੂਸਫ ਬੂਹੇ ਵਲ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿੱਲੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਠਹਿਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਯੂਸਫ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਲੰਚ ਬਕਸ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਣੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਯੂਸਫ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮਾਣੇ ਗਾਇਬ ਹੈ।

"ਹਾਂ, ਯੂਸਫ ਜਦੋਂ ਵੀ ਫਲੈਟ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹੋ ਗਈ ਅਸੀਂ ਮਾਣੇ ਨੂੰ ਐਸ.ਪੀ.ਸੀ.ਏ. ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਉਹ ਕੱਪੜਾ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਰ ਉਹ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਲੱਗੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰੇ।"

ਯੂਸਫ ਆਖਰੀ ਪਲੇਟ ਨੂੰ ਪੁੰਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸੁਣਿਆ, "ਬਿੱਲੀ, ਬਿੱਲੀ" ਨਾਲ ਹੀ ਟੀਨਾ ਨੇ ਹਾਕ ਮਾਰੀ। ਯੂਸਫ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ।

ਸਵਾ ਦੇ ਵਜੇ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮਾਣੇ ਦੀ ਭਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤੀ ਕਿ "ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲੱਭ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਸਫਾਈ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ।"

ਟੀਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। "ਜੇ ਅਸੀਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਭ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ? ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।"

"ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਉਹ ਇਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇਹਾ ਬਦਲੀ ਦੇ ਹੱਲੇਗੁੱਲੇ ਤੋਂ ਘਾਬਰ ਗਈ ਹੋਵੇ।"

ਸ਼ਾਮ ਹੋਣ ਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਪੁਜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਬੇਦਾਗ਼ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਇੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਯੂਸਫ਼ ਨੂੰ ਮਾਣੇ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਨਵਾਂ ਫਲੈਟ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੌਣ ਦੇ ਕਮਰੇ ਸਨ। ਯੂਸਫ਼ ਆਪਣਾ ਬੈਡਰੂਮ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਛੋਟਾ ਪਰ ਨਿੱਘਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤਕ ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਯੂਸਫ਼ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਿਫਟ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੰਦ ਨਹੀਂ ਖਿਲਾਰਨਾ। ਲਿਫਟ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਠੀਕ ਠਾਕ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕਦੇ ਲਿਫਟ ਅਟਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਖਾਣਾ ਖਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤਾਂ ਯੂਸਫ਼ ਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਭ ਦੇ ਖਾ ਚੁੱਕਣ ਮਗਰੋਂ ਕੁਝ ਮੱਛੀ ਬਚ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਵਾਲ ਪਏ ਕਰਨਗੇ।

ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਪਰਤ ਕੇ ਟੀਨਾ ਨੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੈਟ ਚਲਾਇਆ। ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਯੂਸਫ਼ ਬੈਠਾ ਇਕ ਫਿਲਮ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਵਿਚ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਡਰੂਮ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਨਾਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਗੁਆਂਢ ਦੀ ਉਘਸੁਘ ਲੈਣ ਲਈ ਸੈਰ ਕਰਨ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਫਲੈਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਬਲਾਕ ਸਨ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਦਾਦੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਥੇ ਪੁੱਜਿਆ ਤਾਂ ਬਿੱਲੀ ਮਿਆਉਂ ਮਿਆਉਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਖੁਰਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਿੱਲੀ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਉਸਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਕਲੇ। ਕਿਉਂਜੋ ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ ਯੂਸਫ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਛੱਪਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਕਾਬੀ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੱਛੀ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਿੱਲੀ ਨੇ

ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਯੂਸਫ ਨੇ ਫੂਸ ਨੂੰ ਉਲਟ ਪਲਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਿਸਤਰ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸਭ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਬਕਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਡੱਬੇ ਗਿਣੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜੇਬ-ਖਰਚ ਦੇਣ ਲੱਗਣਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦ ਸਕੇਗਾ।

ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਯੂਸਫ ਰੋਜ਼ ਬਿੱਲੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਆਉਂਦਾ ਪਿਲਾਉਂਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੁਰਾਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਉਥੇ ਮੁੜੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਕੂਲ ਦੁਬਾਰਾ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਵੇਰ ਨਾਸ਼ਤੇ ਵੇਲੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਘਰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਜੋ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦੁੱਧ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਾਂ ਨੇ ਟੀਨਾ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਯੂਸਫ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਨੱਸ ਕੇ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਬਿੱਲੀ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਪਈ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਲੂੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੁੱਲ ਤਿੰਨ ਬਲੂੰਗੜੇ ਸਨ : ਚਿੱਟੇ, ਮਰੀਅਲ ਅਤੇ ਬਦਸੂਰਤ। ਯੂਸਫ ਤੱਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਖੜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਪਰ ਬਿੱਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਾਧੂ ਦੁੱਧ ਜੋ ਯੂਸਫ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਹ ਲੱਪ ਲੱਪ ਕਰਕੇ ਆਖਰੀ ਤੁਪਕੇ ਤੀਕ ਪੀ ਗਈ। ਦੁੱਧ ਦਾ ਪਾਉਂਡਰ ਲੱਗਭਗ ਮੁਕ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਡੱਬਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਨਾ ਬਚਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਬਣੇਗਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਯੂਸਫ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਨਾਲ ਖੈਬੜੁ ਪਿਆ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ

ਨੱਸਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਂਦੇ ਸੁਣਿਆ,
 "ਯੂਸਫ਼! ਤੂੰ ਰਤਾ ਰੁਕੀਂ।"

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ "ਯੂਸਫ਼! ਐਧਰ
 ਆ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਲ ਰਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ
 ਦਿਤਾ। ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਫਲੈਟ
 ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ?"

"ਜੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ"

"ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ? ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈਂ। ਦੱਸ
 ਨਾ ਮੈਨੂੰ।"

ਯੂਸਫ਼ ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼
 ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ
 ਲਈ ਅਤੇ ਅੱਥਰੂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਉਤੇ ਵਗਣ ਲਗੇ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ,
 "ਕਾਰਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਬਿੱਲੀ।"

"ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਿੱਲੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਨਾ?"

ਯੂਸਫ਼ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਉਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ।
 ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਉਡੀਕਦੀ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਉਸਦਾ ਰੋਣ ਥੰਮ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਫੇਰ
 ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਥਪਥਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ
 ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਾ

ਦਿਤਾ ਹੈ।"

ਟੀਨਾ ਬਾਹਰ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪੁੱਜੇ। ਮਾਂ ਨੇ ਦੇਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਨੂੰ ਯੂਸਫ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ" ਟੀਨਾ ਬੋਲੀ, "ਇਸ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਮਗਰੋਂ ਰਤਾ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ।"

"ਉਹ ਕਿਉਂ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜੋ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। "ਯੂਸਫ! ਤੂੰ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਓਥੇ?"

"ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ।"

"ਜੇ ਤੇਰੀ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ।"

"ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ। ਬਸ ਐਵੇਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।"

"ਪਰ ਕਿਸ ਬਾਰੇ।"

"ਕਿਸ ਬਾਰੇ?"

"ਚਲ ਹੁਣ ਦੱਸ ਨਾ ਤੇਰੀ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ।"

ਯੂਸਫ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੀ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, "ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਕਿਉਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕਿਆ।"

"ਪਰ ਜਵਾਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ? ਆਖਰ ਤੈਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਤੂੰ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?"

"ਉਹ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਵੀ ਸੀ। ਜੇ ਫਲੈਟ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਚਲਦੀ ਤਾਂ ਬਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੇਂ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ।"

"ਫੇਰ ਤੂੰ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ? ਕੀ ਬਹਾਨਾ ਲਾਇਆ?" ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਕੀ ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ?"

"ਬਿੱਲੀ।"

"ਕੀ ਕਿਹਾ?"

"ਬਿੱਲੀ।"

"ਤੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਜੋ ਤੈਨੂੰ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ

ਹੈ? ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਖਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ ਪਰਤ ਆਉਂਦੀ।"

"ਪਿਤਾ ਜੀ! ਬਿੱਲੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ।" "ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਦਾ ਪਤਾ ਹੈ?" "ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

"ਤੂੰ!" ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੁਣ ਯੂਸਫ ਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਚੰਗਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਵੀ ਰਤਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" "ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ।"

"ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪਿਤਾ ਕੁਝ ਆਖਦਾ ਟੀਨਾ ਉਥੇ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਪਿਤਾ ਜੀ! ਚਲੋ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਚਲੀਏ।"

"ਮਾਂ ਮਲਕੜੇ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਲੈਣ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਚਮਚੇ ਦਾਦੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਨ। ਬਿੱਲੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦੋਨੋਂ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੇ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ।

ਯੂਸਫ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਪਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਡਾਂਟਿਆ। ਘਰ ਮੁੜਦੇ ਸਮੇਂ ਪਿਤਾ ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਪਰਤ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਘਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।"

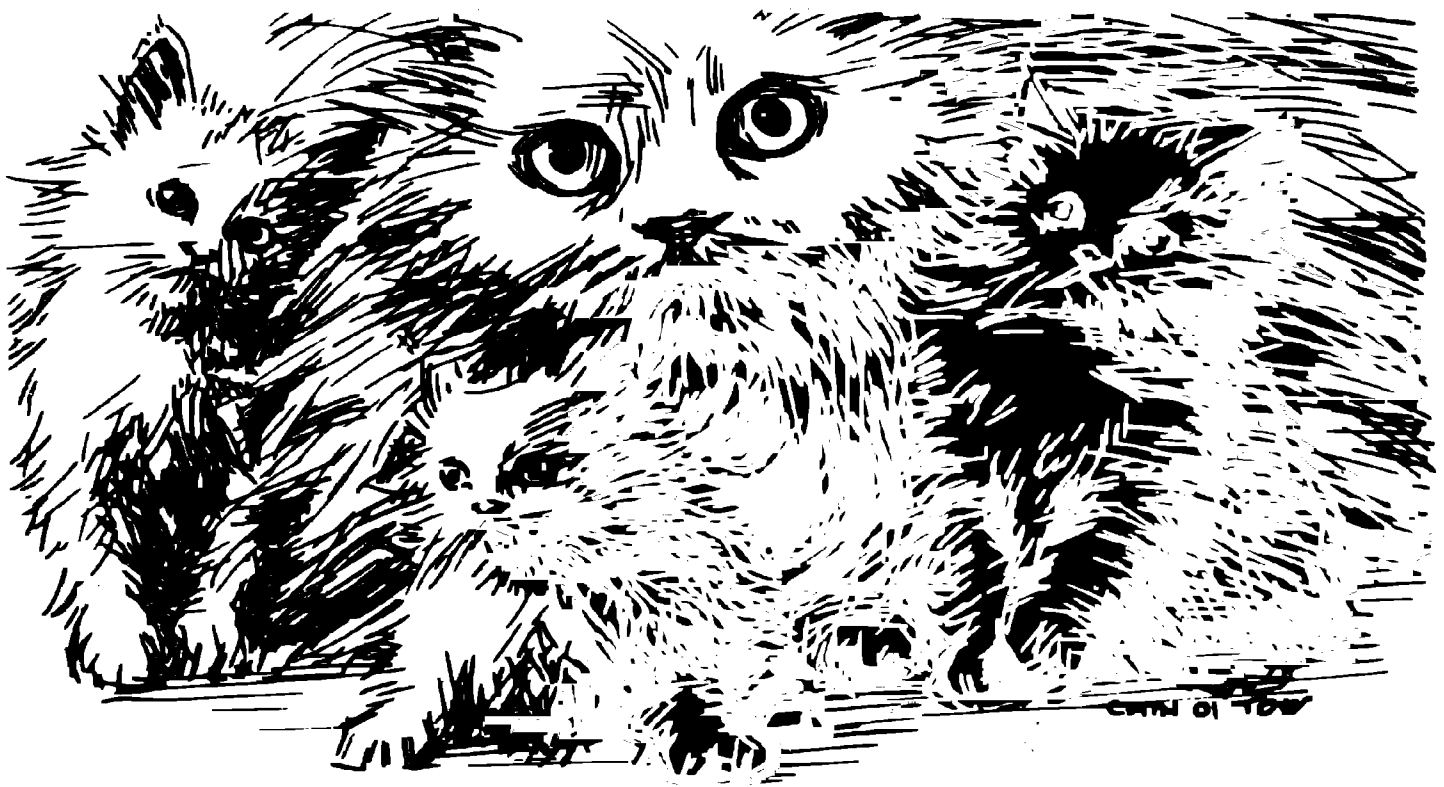
"ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਲੁੰਗੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ?" "ਨਹੀਂ, ਟੀਨਾ। ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਥੋਂ ਦਾ ਕਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪਿਆਉਣ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗੇ।"

ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਅਦਾ ਨਿਭਾਇਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਉਦੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦਾ। ਬਲੁੰਗੜੇ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਛੱਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਛੋਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਰਾਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਲਈ ਘਰ ਲੱਭ ਲਏ ਹਨ ਤਾਂ ਟੀਨਾ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਯੂਸਫ ਵੀ ਹੋਣਹਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ।

"ਕੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡਣ ਜਾਵਾਂਗਾ?" "ਟੀਨਾ ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।"

ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਯੂਸਫ ਫਲੈਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਉਸ ਬਸਤੀ ਦੇ ਆਲੇ

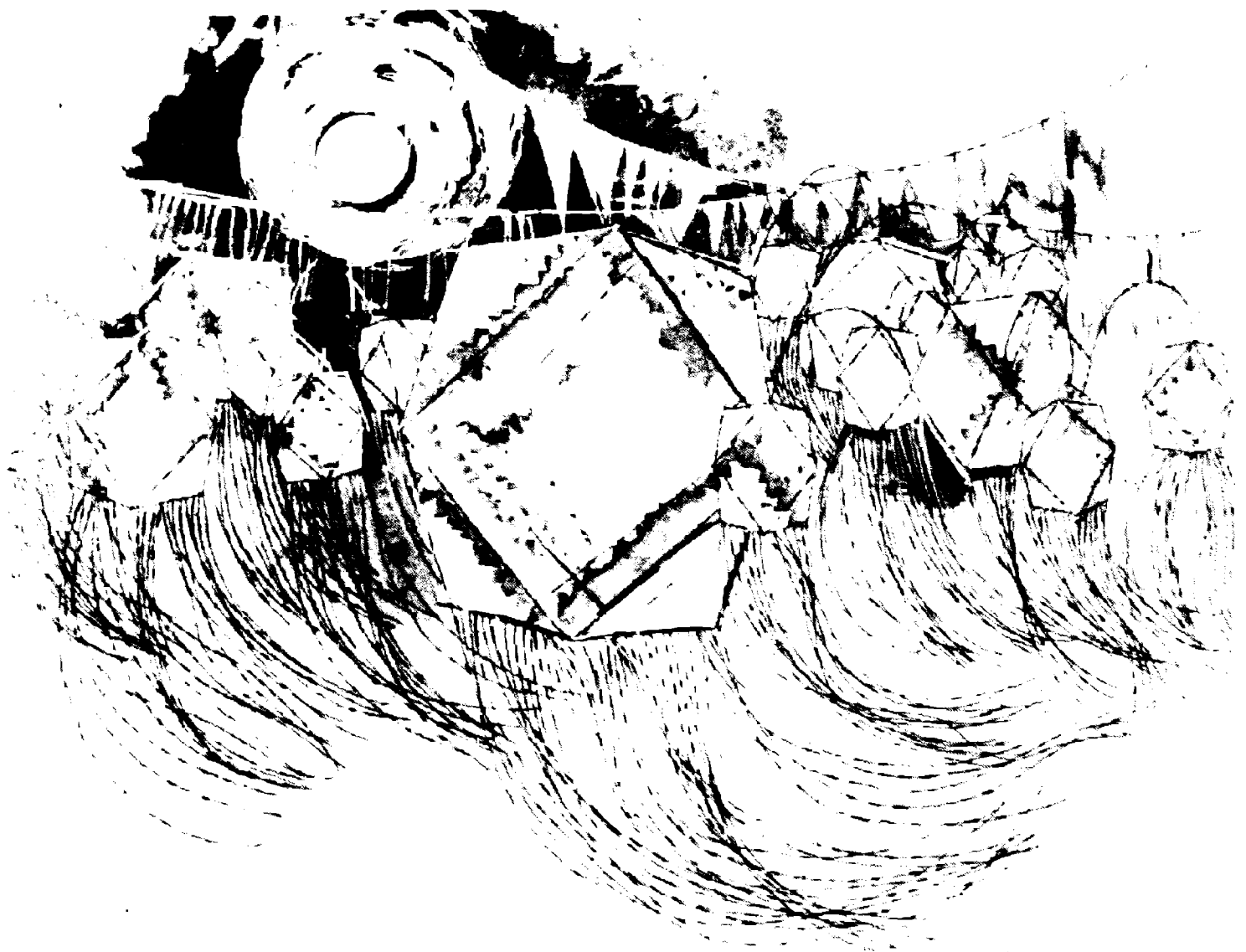
ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਟੀਨਾ ਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਫੇਰ ਕਦੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਣੋ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਫਲੈਟਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਯੂਸਫ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਲਿਫਟ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜਲ ਤਕ ਪੁੱਜਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਜੀਆ ਘਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਬੂਹੇ ਕੋਲ ਪੁੱਜਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਤਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲ ਉਠਿਆ, 'ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ! ਹਾਏ ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ।' ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਵਾਰ ਉਤੇ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਤਿੰਨ ਮਲੂਕ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਟੰਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਖਿੱਚੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਚਾਰੋਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੇ ਪਤੇ ਲਿਖੇ ਦਿੱਸੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ ਅਤੇ ਬਲੁੰਗੜਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਪਿਆਰੀ ਪਿਆਰੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ। ਉਹ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇਗਾ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਚਿਨੇ ਓ.ਟੀ.

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਘਰ ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਖ਼ਾਲੀ

ਸਿਬੀਲ ਵਤਾਸਿੰਹ

ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਉਤਸਵ ਮਈ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਚੰਨ ਪੂਰੇ ਚਾਨਣ ਅਤੇ ਆਭਾ ਨਾਲ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਭੰਡਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਬੁੱਧ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰਾਂ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖੀਰ ਅਤੇ ਅਗਰਬੱਤੀ ਦੀਆਂ ਲੁੰਮੀਆਂ, ਪਤਲੀਆਂ ਤੇ ਖੁਸਬੂਦਾਰ ਤੀਲੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਫੁਲ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬੁੱਧ ਦੀ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, "ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨੇ ਕੁਮਲਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਮਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਨੇ..."

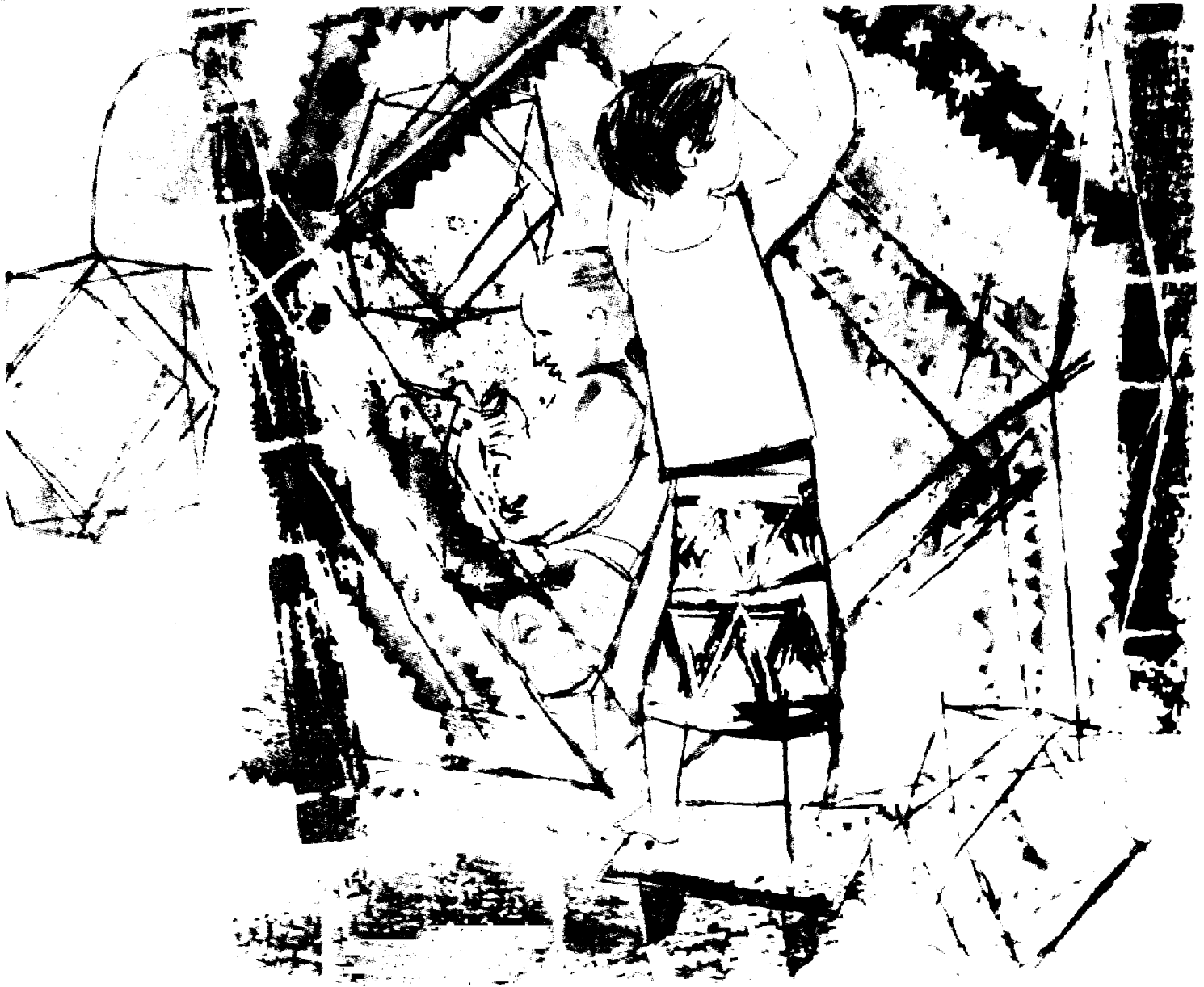
ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਤਿਉਹਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤਾੜੀ ਲਾ ਕੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਭਿਖਸ਼ੂਆਂ ਕੋਲੋਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਬੁੱਧ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਰਧਨ ਲੋਕ ਇਸ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਉਤੇ ਦੁਰਲਭ 'ਫੀਸਟ' ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਆਸਣ ਵੇਲੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਘਰ ਘਰ ਜਗਮਗਾਉਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਬਾਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਮਾਰ ਸਿੱਧਾਰਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਬੁੱਧ ਬਣੇ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਲਾ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਵਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਡੂੰਘੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਵੈਸਾਖ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਲਾਲਟੈਣ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਕੱਦੂ ਬਦਲੇ ਬਾਂਸ ਦੀਆਂ ਕਾਨੀਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬੈਠਾ ਕਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜਾਵਟ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਤਾਂ ਘਰ ਜਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ।

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਉਤਸਵ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਵੀਹ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਵਾਸੀ, ਕੀ ਜੁਆਨ ਤੇ ਕੀ ਬੁੱਢੇ, ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ

ਵੱਡੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਜਿੱਡੀ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਭੈਣ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਬੁੱਢੀ ਦਾਦੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕੱਚੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਉਸਦੀ ਦਾਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੁੱਦੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਾਲੇ ਨਿੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ 'ਪਾਟਿਆ' ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। (ਪਾਟਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ੀਲੰਕਾ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।)

ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਦਾਦੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਉਗਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਥਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਾਟਿਆ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜੇ ਕੇਵਲ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪੂਰੇ ਆਦਮੀ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਗੋਡੀ ਕਰਨਾ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਥੱਲੇ ਕਰਨਾ, ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਖਾਦ ਪਾਉਣਾ।

ਉਹ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦੇਣ ਲਈ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਸਿੱਖਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਤੜਕੇ ਹੀ ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਾਦੀ-ਪੋਤੇ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਸੁਖੀ ਜੋੜੀ ਸੀ।

ਦਾਦੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ। ਪਾਟਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਗ਼ ਵਿਚ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਉਸਨੇ ਇਕ ਘੜਿਆਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾੜ ਉਤੇ ਇਕ ਡਰਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵੇ ਲਈ ਉਹ ਨਕਲੀ ਬੰਦੂਕ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਾਦੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤੀ ਨਿੱਕਾ ਆਦਮੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਓਏ! ਇਹ ਤਾਂ ਘਰ ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹੈ ਨਾ?"

ਪਾਟਿਆ ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਬੱਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਂਦੇ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਾਲਟੈਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਪਾਟਿਆ ਦਾ ਕਮਾਲ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਣ ਲੱਗੇ।

"ਪਰ ਇਸ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਲਾਲਟੈਣ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲਟਕਾਓਗੇ ਕਿਥੇ?" ਬੱਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ।

"ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਟਕਾਉਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਾਟਿਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਹੀ ਪਈ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

ਬਾਂਸ ਦਾ ਬਣਿਆ ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕੱਚੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜਨ ਲਈ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਥੱਲਿਓਂ ਪੇਟ ਦੇ ਭਾਰ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਵੈਸਾਖ ਤੋਂ ਛੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਢਾਂਚਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਐਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਾਲਟੈਣ ਉਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਸੀ। ਇਸੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ

ਭੁੱਖਿਆ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਜੀਆਂ ਸਜਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਵਰਗੇ ਖਿਡੌਣੇ ਸਨ ਜੋ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਣ-ਕੱਜੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾ ਬੂਹਾ ਰੋਕੀ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਘਰ ਪਰਤਿਆ। ਉਥੇ ਉਹ ਢਾਂਚਾ ਇਕ ਕੰਗਾਲ ਇਸਤਰੀ ਵਾਂਗ ਖਲੋਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਹਣੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੈਠੀ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਹਾਂਡੀ ਥੱਲੇ ਅੱਗ ਮਘਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਂਡੀ ਦੇ ਢੱਕਣ ਵਿਚਕਾਰ ਬੁਲਬੁਲੇ ਉੱਠਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ।

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਨਿਕਲਿਆ, ਦਾਦੀ।” ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ ਤੋਰੀ।

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ” ਦਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਿਆ।

ਪਾਟਿਆ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਲਾਲਟੈਣ ਉਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕਾਗਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

“ਹਾਏ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ?” ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਾਗਜ਼ ਬਥੇਰਾ, ਤੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ।”

ਪਾਟਿਆ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਦਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਾਇਆ, “ਕਲ੍ਹ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਰਕੰਦੀਆਂ ਪੁੱਟਾਂਗੇ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਫੇਰ, ਮੈਂ ਉਹ ਰੁਕ ਗਈ ਤੇ ਪਾਟਿਆ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕਣ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਫੈਲ ਗਈ। “ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇੰਦਰ ਧਨੁਸ਼ ਜਗਮਗਾਏਗਾ” ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਰਕੰਦੀਆਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਟਿਆ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ। ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਲਟੈਣ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਗਮਗ ਜਗਮਗ ਕਰੇਗੀ। ਦਾਦੀ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਵੀ ਮੁਸਕਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵੈਸਾਖ ਕਰਕੇ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਚੋਖੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ਼, ਝੰਡੀਆਂ, ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਟੋਪੀਆਂ, ਮਥੌਟੇ, ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਝੰਡੇ, ਗਜਰੇ ਅਤੇ ਬਾਲਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀਆਂ ਢੇਰਾਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਵਿਕਾਉਂ ਸਨ। ਉਹ ਰੋਅਬ ਨਾਲ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲਾਲਟੈਣ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਫੇਰ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤ ਆਏ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮਗਰੋਂ ਦਾਦੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਟ ਗਈ। ਉਹ ਦਿਨ ਭਰ ਦੀ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਕੁਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਫੈਲਾਇਆ। ਫੇਰ ਦਾਦੀ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕੈਚੀ ਕੱਢੀ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਕਟਾਈ ਲਈ ਝਿਜਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਡੁੱਬਿਆ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਦਾਦੀ ਜਾਗੀ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲਾਲਟੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਰਿਹਾ। "ਤੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਾਟਿਆ।" ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ।"

ਆਖਰ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਾਦੀ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਕਿ ਉਹ ਨਵਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਟਣ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਝਾੜਨਾ ਤੇ ਧੋਣਾ ਸੀ, ਰਾਖ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨੇ ਸਨ, ਚਟਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਛਿਲੜਾਂ ਨਾਲ ਰਗੜਨਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਕਪੜੇ ਤੇ ਚਾਦਰਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿ ਸਕੇ।

ਸੋ ਦਾਦੀ ਉਤਸਵ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਲਟੈਣ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਠਿਨ ਸੀ। ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਲਾਲਟੈਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਭੁਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਅਜੇ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਨੇ ਅੱਧੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਮੁੜ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੀ ਢੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਝਾਲਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ

ਪੂਛਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਰਸਾਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਣਿਆਂ ਅਤੇ ਲਾਲਟੈਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਦਾਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਫਰਸ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਪਾਟਿਆ ਬਾਹਰ ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਲੇਵੀ ਨਾਲ ਢਾਂਚੇ ਉਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਚੇਪਦਾ ਰਿਹਾ।

ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਤਕ ਵੀ ਲਾਲਟੈਣ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੀ। ਦਾਦੀ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਟਿਆ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। "ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਵੈਸਾਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ" ਉਸਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ। "ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਨੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਚੌਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।"

ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਵੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਚੇਪਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੂਜੀ ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਵੀ ਲਾਲਟੈਣ ਕਾਫੀ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗੇਗੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਭਾਰੀ ਮਨ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ।

ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਜਦ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਦਾਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਤੜਕੇ ਹੀ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲੋਕ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਦੇ ਦੇ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ।"

"ਮੈਂ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹਾਂ ਪੁੱਤਰ!" ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। "ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਮੈਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਆਪਾ ਦੋਵੇਂ ਰਲ ਕੇ ਚੱਲਾਂਗੇ।"

"ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰਨੀ ਹੈ" ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਦਾਦੀ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਗੋਲ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੁਮਲਾਏ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲੀ, "ਇਕ ਚੰਗੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਕਰੱਤਵ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਡੁਬੋ ਦਿਤਾ। ਪਾਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦਾਦੀ ਮੰਦਰ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਹ ਅਗਰਬੱਤੀਆਂ, ਖੀਰ ਅਤੇ ਫਲ ਚੁਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੰਦਰ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਪਰਤੇ।

ਦਿਨ ਕਿੰਨਾ ਰੋਸ਼ਨ ਅਤੇ ਖੇੜੇ-ਭਰਿਆ ਸੀ। ਚੁਫੇਰਾ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਵੈਸਾਖ ਦੀਆਂ ਸਜਾਵਟਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੁਮਕਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਝੁੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਸਰਸਰਾਹਟ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਸਜਾਵਟਾਂ ਵਲ ਰੀਝ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ।

ਦਾਦੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਘਰ ਵਲ ਤੁਰੀ ਅਤੇ ਘਰ ਪੁਜਦੇ ਹੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਅਧੂਰੀ ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜੀ ਅਤੇ ਦੋਹਾ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲਾਲਟੈਣ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਇਕ ਨਮੂਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਲੰਘਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪਾਟਿਆ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੁਚੱਜਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਦਾਦੀ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਾਟਿਆ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਪੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦਿੱਸੇ। ਲਾਲਟੈਣ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਸਫੇਦ, ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਫੇਦ, ਨੀਲਾ ਤੇ ਲਾਲ ਗੋਟਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਉਹ ਫੇਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ। ਦਾਦੀ ਚੁੱਪਚੁਪੀਤੀ ਪਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਟਿਆ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ ਗੁਣਗੁਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੱਟਣ, ਜੋੜਨ ਤੇ ਚੇਪਣ ਦਾ ਅਮਲ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਾਲਟੈਣ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝਦਾ।

ਉਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਗਏ। ਇਥੇ ਤਕ ਕਿ ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਰਾਤ ਪੈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਚੁਫੇਰੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਨਗ ਲਿਸ਼ਕਣਗੇ।

ਅੰਦਰ ਦਾ ਟੱਲ ਖੜਕਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਨਗਾਰਾ ਵੀ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੱਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਗੋਲੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਦਿੱਸੇ। ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਕ ਲੜੀ ਬਣ ਕੇ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਆਖਰ ਝਾਲਰ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਾਟਿਆ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਟਿਕ ਟਿੱਕ' ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਦੀ ਦੀ ਕੈਂਚੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਝਾਲਰਾਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ।

"ਬਸ ਕਰੋ, ਦਾਦੀ ਜੀ ਬਸ ਕਰੋ" ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਲਾਲਟੈਣ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।"

"ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ..." ਦਾਦੀ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਪਲ ਭਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਖੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ,

“ਪਰ ਪਾਟਿਆ... ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਾਂ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ ਦੇਖ ਦਿਤੇ ਹਨ।”

ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੇਸ ਵਿਚ ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਉਹ ਆਖਰੀ ਵਿਰਲ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

“ਹਾਏ ਦਾਦੀ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਫਾੜਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।” ਪਾਟਿਆ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ।

“ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਪੁੱਤਰ” ਦਾਦੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਹਾ, “ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅੰਦਰ ਮਾਚਸ ਸੁਟ ਦੇ। ਮੈਂ ਮੋਮਬੱਤੀ ਬਾਲਦੀ ਹਾਂ।”

ਪਾਟਿਆ ਮਾਚਸ ਲਿਆਇਆ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਉਪਰ ਦੀ ਵਿਰਲ ਰਾਹੀਂ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਬਾਲ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਦਾਦੀ ਅੰਦਰ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ ਛੱਬੀ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਬਾਲ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਲਾਲਟੈਣ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾ ਉੱਠੀ।

“ਕੀ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੁੱਤਰ?” ਦਾਦੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਪਰ ਪਾਟਿਆ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕਹਿਦੀ ਗਈ, “ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੇਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿਉਂਜੋ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਮੈਂ ਵੈਸਾਖ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਦੁਹਰਾਏ, “ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ।”

ਪਾਟਿਆ ਨੂੰ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦਾਦੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਸਦੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।

ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦਾ ਗੋਲਾ ਉਠ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੀ ਚੰਦਰਮਾ ਜਿਹੜਾ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਉਤਸਵ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਰਾਤ ਦੀ ਰਾਣੀ ਆਪਣਾ ਹੀਰਿਆਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਤਾਜ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਤਾਜ ਦਾ ਇਕ ਹੀਰਾ ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇਸ ਬਰਸਾਤੀ ਵਿਚ ਆ ਡਿੱਗਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਮੁੰਡਾ ਖਲੋਤਾ ਇਸਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਉੱਭਰਿਆ।

ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਵੈਸਾਖ ਦੀਆਂ ਲਾਲਟੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਵੱਡੀ ਲਾਲਟੈਣ ਸੀ। ਸਾਰੇ

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਏ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪਚੁਪੀਤੇ ਤੱਕਦੇ ਰਹੇ। ਜਗਮਗਾਉਂਦੀ ਲਾਲਟੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਮਦਰਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਚੰਦ ਸਥਿਰਤਾ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਦਲ ਉਸ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਲਾਲਟੈਣ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਘੱਟਣ ਲੱਗੀ। ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਬੁੱਝ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਫੇਰ ਦਾਦੀ ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਾੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਪਾਟਿਆ ਲਾਲਟੈਣ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ ਘਰ ਜਿੱਡੀ ਲਾਲਟੈਣ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਸੋਮਾਸਿਰੀ ਹੇਰਥ

ਬਾਈਲੈਂਡ

ਆਂਡੇ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ

ਮਾਨੋਪ ਕੇਵਸਨਿਤ

"ਜੂਕ ਕੀ ਤੂੰ ਸਾਮ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ?" ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮਾਂ। ਆਖਰ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।"

"ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਖਾਸ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ?" ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਹੋਣਗੇ। ਫਿਲਮਾਂ, ਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ, ਲੋਕ ਗੀਤ, ਨਾਟ, ਅਤੇ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਚ ਆਦਿ ਵੀ। ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।"

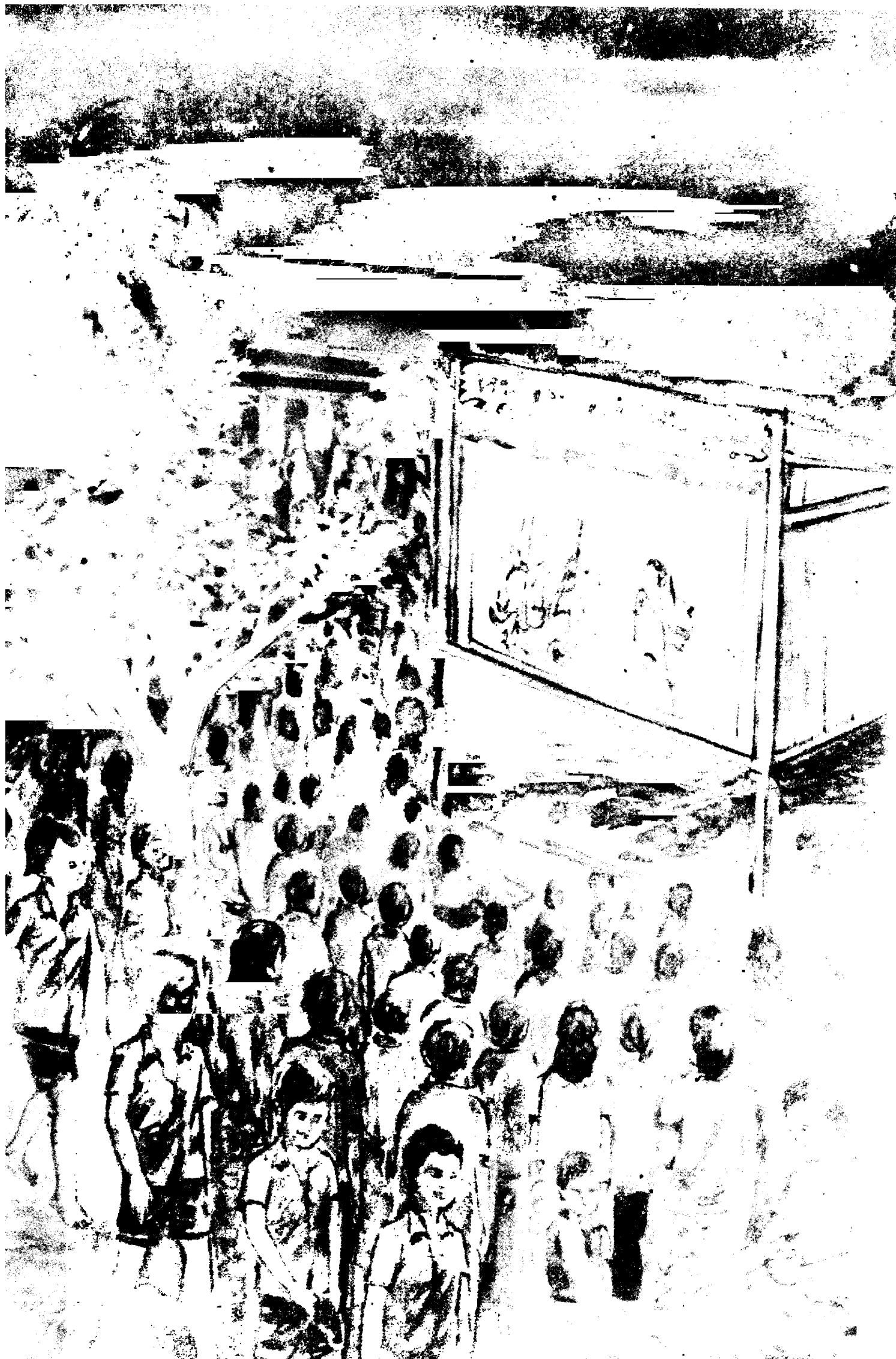
"ਮੇਲਾ ਕਿੰਨਾ ਤੁ ਚਿਰ ਚਲੇਗਾ?"

"ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਚਲੇਗਾ" ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ?"

"ਮੈਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਂਡੇ ਫੇੜਨ ਦੀ ਖੇਡ ਲਈ ਆਂਡੇ ਉਬਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਜੂਕ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖੇਡ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੰਦਰ ਦਾ ਆਹਾਤਾ ਉਤਸ਼ਾਹ-ਭਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਆਉਣਗੇ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਵੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਧੀਆਂ ਤੇ ਵਧੀਆ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨਣਗੇ ਅਤੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਨਾਲ, ਹੰਸਲੀਆਂ, ਬੁੰਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਆਉਣਗੇ। ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਧਨ ਮਾਲ ਦੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦਾ ਇਕ ਚੰਗਾ ਅਵਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਕੋਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਮੁੰਡੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬੱਤਖਾਂ ਦੇ ਆਂਡੇ ਲਿਆਉਣਗੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਆਂਡੇ ਭੰਨਣ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡ ਸਕਣ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਿਰਕਾਲਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਆਪਣੇ ਉੱਬਲੇ ਹੋਏ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜੇਬ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਜੂਕ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਨ ਸਾਂਗ ਕੂਨ ਅਤੇ ਜੋਰਮ। ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਰਲ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਤਾਂ ਉਹ

ਮੰਦਰ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਫੇਰ ਉਹ ਮਨੋਰਾ ਨਾਚ ਦੇਖਣ ਲਈ ਰੁਕ ਗਏ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ ਕਿ ਨਚਾਰ ਵਧੀਆ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਣਗਿਣਤ ਦਰਸ਼ਕ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੀਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਟਾਈਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਟੇਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਵਿਛਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਨਾਚ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਚਾਰੇ ਮਿੱਤਰ ਕਠਪੁਤਲੀ-ਨਾਚ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਵਧੇਰੇ ਦਰਸ਼ਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਾਟਾਂ ਅਤੇ ਨਾਚਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਚੁਫੇਰੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਉਸ 'ਸਟਾਲ' ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੇ ਬੱਤਖਾਂ ਦੇ ਉਬਲੇ ਹੋਏ ਆਂਡੇ ਵਿਕਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਸੇ ਥਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਬਲੇ ਹੋਏ ਆਂਡਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਭੀੜ ਲਾ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ? ਇਹ ਆਂਡੇ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਆਂਡੇ ਫੈਤਨ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਲਈ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਂਡੇ ਦਾਅ ਉਤੇ

ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਂਡਾ ਫੜ ਕੇ
 ਭਿੜਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਆਂਡਾ ਤਿੜਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ
 ਜਿਆਦਾ ਸਖਤ ਆਂਡਾ ਸਾਬਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਆਂਡੇ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ
 ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕੋਲੋਂ ਤਿੜਕਿਆ ਹੋਇਆ ਆਂਡਾ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ
 ਕਦਾਈਂ ਦੋਨੋਂ ਆਂਡੇ ਤਿੜਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖੇਡ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ
 ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਮੁੰਡੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

"ਆਓ!" ਜੋਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ।"

"ਆਂਡੇ ਕੀ ਭਾਅ ਹਨ?" ਕੂਨ ਨੇ ਖੇਖੇ ਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕਵਲ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਇਕ" ਖੇਖੇ ਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮੰਡੇ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਛਿਲਕੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਉਬਲੇ ਹੋਏ
 ਆਂਡੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਚੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਈ

ਆਂਡਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਰ ਮੁੰਡਾ ਉਹ ਆਂਡਾ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਦਿਨ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਇਕ ਆਂਡਾ ਖਰੀਦਿਆ। ਜੂਕ ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਘਰ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਨਾ ਖਰੀਦਿਆ।

"ਆ ਜੂਕ!" ਜੋਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਆਂਡੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

"ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਆਂਡਾ ਥੱਲੇ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ?"

"ਮੈਂ", ਜੋਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਗੋਲ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੂਕ ਵਲ ਵਧਾਇਆ।

ਜੂਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਵਲ ਰਖਿਆ। "ਆਹ ਚਲਿਆ ਹੈ।" ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਥੱਲੇ ਵਲ ਲਿਆ ਕੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਜੂਕ ਦੇ ਆਂਡੇ ਉਤੇ ਮਾਰਿਆ।

ਜਦੋਂ ਇਕ ਆਂਡਾ ਟੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਜੋਰ ਨਾਲ ਖੜਾਕ ਹੋਇਆ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੂਕ ਦਾ ਆਂਡਾ ਤਿੜਕ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਆਹ!" ਜੋਰਮ ਹੱਸਿਆ। ਉਹ ਜੇਤੂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਜੂਕ ਦਾ ਆਂਡਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵੱਲ ਪਰਤ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਵੰਗਾਰੇਗਾ?"

"ਮੈਂ" ਸਾਂਗ ਨੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ "ਦੇਖ! ਮੇਰੇ ਆਂਡੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕਿੰਨਾ ਹਰਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਆਂਡਾ ਤੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

"ਠੀਕ ਹੈ" ਜੋਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣੇ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਥੱਲੇ ਵਲ ਰੱਖ।"

ਸੋ ਸਾਂਗ ਨੇ ਆਂਡਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੋਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਪਲੇਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਸਾਂਗ ਦੇ ਆਂਡੇ ਉਤੇ ਮਾਰਿਆ।

"ਖੜਾਕ" ਅਤੇ ਜੋਰਮ ਦਾ ਆਂਡਾ ਤਿੜਕ ਗਿਆ।

"ਆਹ!" ਸਾਂਗ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਖਿਆ ਅਤੇ ਜੋਰਮ ਦਾ ਆਂਡਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲਿਆ, "ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਂਡਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਅੱਛਾ ਹੈ।"

ਜੂਕ ਨੇ ਖੋਖੇ ਵਾਲੀ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਆਂਡਾ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ

ਮਿੱਤਰ ਇਹੋ ਖੇਡ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਜਿੱਤਿਆ ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਪਰ ਉਹ ਨਵੇਂ ਆਂਡੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਆਂਡੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਕੋਲੋਂ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਆਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਹੋਟਲ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਇਥੇ ਚਾਵਲ, ਤਰੀ ਅਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸੁਆਦਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਆਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਖੇਡ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਸੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲਣਗੇ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਮਗਰੋਂ ਜੂਕ ਨੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਅਤੇ ਆਂਡਾ ਉਬਾਲਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਮਗਨ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜੂਕ! ਤੂੰ ਕਰ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ?"

"ਜੀ! ਮੈਂ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਂਡੇ ਫੋੜਨ ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਆਂਡਾ ਉਬਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਹ ਦਿਨ ਚੇਤੇ ਆ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੂਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਾਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੂਕ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਨੇਕ ਬੰਦਾ ਬਣੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਜੂਕ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜਿੱਤ ਲਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕੀ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ?"

"ਜੀ, ਨਹੀਂ। ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਰਾਤ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਹਾਰ ਬੈਠਾ।"

"ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ ਹੈ?"

"ਉਹ ਕਿਵੇਂ, ਪਿਤਾ ਜੀ?"

"ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹ ਖੇਡ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਅਸੀਂ ਮੁੰਡੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਆਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਉੱਥੇ ਜਾ ਪੁੱਜਦੇ ਸਾਂ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਰੋਚਿਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਜੋ ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਮੈਂ ਦਰਜਨਾਂ ਆਂਡੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ।"

"ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਰਹੱਸ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਜੀ?" ਜੂਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੀ

ਰਹੱਸ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੋ ਨਾ"।

"ਰਹੱਸ ਹੈ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਉਬਾਲਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ। ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਆਂਡਾ ਸਖਤ ਹੋਵੇ, ਭੁਰਪੁਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤਕ ਉਬਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਉਬਾਲੀ ਜਾਓ, ਉਬਾਲੀ ਜਾਓ, ਜਦ ਤਕ ਉਸਦਾ ਛਿਲਕਾ ਚਟਾਨ ਵਰਗਾ ਸਖਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਖਾਣ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਆਂਡੇ ਸਿੱਤ ਲਵੇਗਾ। ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਆਂਡੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਜੂਕ ਆਂਡਿਆਂ ਦੇ ਖੋਖੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। "ਲੈ ਬਈ ਜੋਰਮ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਜੁਆਬੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।"

"ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।" ਜੋਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੁਸਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਰ ਲੈ ਦੋ ਹੱਥ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੀਜ਼ ਹੈ।"

ਸੋ ਖੇਡ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਜੂਕ ਦਾ ਆਂਡਾ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਫੇਰ 'ਖਟਾਕ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਜੂਕ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਆਂਡਾ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੇਰਮ ਕਾਫੀ ਉਦਾਸ ਦਿੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ।

"ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕੌਣ ਵੰਗਾਰੇਗਾ?" ਜੂਕ ਨੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਮੈਂ" ਕੂਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਂਡਾ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ।

ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਜੂਕ ਦਾ ਆਂਡਾ ਥੱਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜੂਕ ਫੇਰ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਆਂਡੇ ਜਿੱਤ ਲਏ।

"ਵੱਡੇ ਭਰਾ! ਹੋ ਜਾਏ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੱਥ" ਉਸਨੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਵਡੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ।

ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਸਾਰੀ ਸ਼ਾਮ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਹੋ ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਜਿੱਤ ਉਸਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਨਿਪੁੰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ।

"ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ।" ਉਸ ਨੇ ਜੂਕ ਦੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤੋਲ ਕੇ ਕਿਹਾ

"ਹਾਂ ਬਈ। ਇਹ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਨਿੱਗਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਹੈ।"

"ਵੱਡੇ ਭਰਾ! ਮੇਰੇ ਆਂਡੇ ਨੂੰ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿਣ ਦੇ।"

"ਠੀਕ ਹੈ", ਆਪਣਾ ਆਂਡਾ ਅਗਾਂਹ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਜੂਕ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਉਸਦਾ ਆਂਡਾ ਥੱਲੇ ਵਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਖਟਾਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ।

ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜੂਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਆਂਡਾ ਟੁੱਟਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਪਰ ਇਕ ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਵਡੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਆਂਡਾ ਵੀ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਖੇਡ ਸਾਵੀਂ ਰਹੀ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਂਡਾ ਨਹੀਂ ਹਾਰਿਆ।

ਵਡੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਜੂਕ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਥਪਥਪਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨ ਆਪਾਂ ਦੋਨੋਂ ਹਾਂ। ਛੋਟੇ ਭਰਾ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਂਡਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਨਿਪੁੰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋ।"

ਜੂਕ ਦੀ ਛਾਤੀ ਫੁੱਲ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਹਰ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਸਦਾ ਰਹੱਸ ਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਉਸ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸਚਮੁਚ ਕਾਰਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਆਂਡੇ ਫੋੜਨ ਵਾਲੇ ਖੇਡ ਖੇਡੇਗਾ, ਸੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀਰੋ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚਿੱਤਰਕਾਰ — ਸੁਰਾਸਕ ਦਸਦਿਨਬੋਰਨ

ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਪਰਿਚਯ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ

ਇਹਜ਼ਾਮ ਰਹਿਨਾਵਾਰਦ ਜ਼ਰਖਾਬ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਸਾਸਕ੍ਰਿਤਕ ਮੰਤਰਾਲਾ ਦੇ ਸਾਸਕ੍ਰਿਤਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਹਨ।

ਹਾਸਮ ਗ਼ੋਰਬੰਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਬਰਮਾ

ਗਾਇਤਨੀ (ਉਥੇ ਮਿੰਟ) ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੇਖਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਵਲ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸੂਚਨਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

ਯੂ ਸੇਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਧਿਐਨ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ

ਵੱਲੀਕਾਨਨ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੂਸੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਤਮਿਲ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਆਰ.ਕੇ. ਲਕਸ਼ਮਣ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਾਰਟੂਨ ਪਿੱਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਵਿਚ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ

ਜਸਰਾਨ ਸਫਾਨੋ ਦੇ ਕੰਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮਾਨਿਤ, ਹੋਰ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਉਸਮਾਨ ਏਫਿੰਦੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਈਰਾਨ

ਸਾਈਰਸ ਤਹਿਬਾਜ਼ ਨੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ

ਕਰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਨਿਕਜਦ ਨੌਜੁਮੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਜਪਾਨ

ਨਨਕੀਚੀ ਨੀਮੀ ਦੀ ਮੌਤ 1942 ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਬਾਲ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਿਲੀ।

ਟਿਕੀਚੀ ਮਿਯੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਛਪੇ ਹਨ।

ਕੋਰੀਆ

ਓ ਯੋਗਸੂ ਇਕ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਹਨ।

ਕਿਮ ਯਗ-ਜੂ ਇਕ ਪੱਛਮੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮਲੇਸ਼ੀਆ

ਇਸਮਾਈਲ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਆਲੋਚਨਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਇਕ ਖੋਜਾਰਥੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਓਥਮਾਨ ਬਿਨ ਹਾਜ਼ੀ ਜੈਨੁਦੀਨ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਨੇਪਾਲ

ਮਾਧਵ ਧੀਮੀਰੇ ਨੇ ਨੇਪਾਲੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਟੇਕ ਬੀਰ ਮੁਖੀਆ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਮਹਾਂਸੰਘ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਅਨਵਰ ਇਨਾਇਤਉੱਲਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੋਵਾਂ

ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਸੀਮ ਇਕ ਕਾਰਟੂਨ, ਕਲਾਕਾਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਫਿਲਪਾਈਨ

ਐਮ.ਵੀ.ਐਮ. ਗੋਜ਼ਾਲਜ਼ ਫਿਲਪਾਈਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ
ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ।

ਐਡਗਰ ਸੋਲਰ ਫਿਲਪਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਨ।

ਸਿੰਘਾਪੁਰ

ਵਾਇਲੇਟ ਵਿਲਕਿਨਜ਼ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਹਨ।

ਚਿਨੇ ਓ.ਟੀ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਹਨ।

ਸ਼ੀਲੰਕਾ

ਸਿਬੀਲ ਵੇਤਾਸਿੰਹ ਇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ
ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਬਾਤਿਕ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਾਰਤ
ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਸੋਮਾਸਿਰੀ ਹੇਰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਾਈ ਹੈ
ਅਤੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਪੁਸਤਕ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਈਲੈਂਡ

ਮਾਨੋਪ ਕੇਵਸਨਿਤ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁਖ ਵਿਸ਼ਾ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਜੀਵਨ ਅਤੇ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸਨੇਹ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁਰਾਸਕ ਦਸਦਿਨਬੋਰਨ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਆਏ
ਹਨ।

ਫਾਈਨ ਇਮਪਰੈਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੇਜ਼ਰ ਟਾਈਪ ਸੈਟੀਂਗ ਹੋ ਕੇ
ਪ੍ਰਿੰਟਸ ਮੈਨ ਵਿਚ ਛਪਿਆ

